

LEGEA ȘI VIAȚA

Publicație științifico-practică
ISSN 1810-309X

Întreprindere de stat

Fondator – Agenția Proprietății Publice

Certificat de înregistrare

nr. 10202264 din 11.02.1993

Publicație acreditată de Consiliul

Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică al
Academiei de Științe a Moldovei prin Hotărârea nr.
169 din 21.12.2017

În proces de acreditare

Asociați: Curtea Constituțională, Curtea Supremă de Justiție, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată, Institutul de cercetări Juridice și Politice al Academiei de Științe a Moldovei, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI, Universitatea de Stat „B. P. Hasdeu” (Cahul), Universitatea Slavonă, Universitatea „Spiru Haret” (Constanța), Universitatea „Petre Andrei” (Iași), Universitatea de Stat din Herson (Ucraina).

Se editează din ianuarie 1991

Nr. 3-4 (351-352) 2021

Redactor-șef: Radion Cojocaru,
dr., prof. univ.

Colegiul de redacție

din Republica Moldova: **Iu. Larii**, dr. în drept, prof. univ.; **V. Cușnir**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **Gh. Costachi**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **Gh. Gladchi**, dr. hab. în drept, prof. univ.; **V. Bujor**, dr. în drept, prof. univ.; **Șt. Belecciu**, dr. în drept, prof. univ.; **T. Osoianu**, dr. în drept, prof. univ.; **Ig. Trofimov**, dr. în drept, conf. univ.; **D. Ostavciuc**, dr. în drept, conf. univ.; **C. Rusnac**, dr. în drept, conf. univ.; **A. Năstase**, dr. în drept, conf. univ.; **V. Ionașcu**, dr. în drept, conf. univ.; **Gr. Ardelean**, dr. în drept, conf. univ.

din străinătate: **Gh. Alecu**, dr. în drept, prof. univ. (Constanța, România); **C. Voicu**, dr. în drept, prof. univ. (București, România); **G.-M. Țical**, dr., prof. univ. (Constanța, România); **M. David**, dr. în drept; **C. Peța**, dr. hab. în drept, prof. univ., rector al Universității Naționale „E.A. Didorenko” a Ministerului Afacerilor Interne din Lugansk, Ucraina; **Iu. Șcaplerov**, dr. în drept, conf. univ., prim-prorector al Institutului Ministerului Afacerilor Interne, or. Mogileov, Republica Belarus; **V. Abroschin**, dr. în drept, conf. univ., rector al Universității Naționale a Ministerului Afacerilor Interne din Odesa, Ucraina; **A. Politova**, dr. în drept, conf. univ., Universitatea Națională „E.A. Didorenko” a Ministerului Afacerilor Interne din Lugansk, Ucraina.

Tehnoredactare & machetare:
Ruslan Condrat

Adresa redacției:

Casa presei, et. 5

str. Pușkin 22, mun. Chișinău, MD - 2012,

Republica Moldova

Tel.: 022-234 132 (contabilitatea)

Index: RM 77030

© Legea și viața

Pagina web: www.legeazakon.md

www.legeasiviata.in.ua

SUMAR

OMAGIU

Distinsului om și savant Gheorghe Costachi
cu ocazia jubileului de 80 de ani.....2

LANSĂRI DE CARTE

„Infrațiunea de pruncucidere”, autor Radion Cojocaru.....3

Destinația și cadrul manualului de „Criminologie”,
ediția 2020, autor Iurie Larii.....4

STUDII ȘI COMENTARIU

Светлана БЫЧКОВА, Богдан КИРДАН

Методика преподавания дисциплины
«Трудовое право» в системе подготовки
кадров для подразделений МВД и национальной
полиции Украины.....6

Liliana CREANGĂ

Prevenirea și combaterea discriminării
în Republica Moldova.....10

Рената КИСЕЛЕВА

Успешность обучения в вузе как основа
формирования профессиональной
компетентности пенитенциарных психологов.....16

Radion COJOCARU

Infrațiunile de contrabandă în lumina noilor
modificări legislative - comentariu și reguli
de încadrare juridică (Partea I).....21

Dinu OSTAVCIUC

Analiza dezideratelor legate de competența
înfăptuirii urmăririi penale.....30

Boris GLAVAN

Temeiurile și condițiile pentru efectuarea
măsurilor speciale de investigații.....40

Andrei NEGRU

Încadrarea juridică a fenomenului „stat captiv”.....49

Alexandru PARENICU, Vasili BEDA

Divergențe în calificarea noțiunilor de mercenar,
combatant străin și terorist.....55

Constantin RUSNAC

UVS ca tehnologie avansată aplicată în activitatea poliției.....60

Grigore ARDELEAN

Esența juridică a publicității imobiliare
după legislația Republicii Moldova.....65

Mariana PAVLENCU, Alina CIOBANU

Impactul negativ al violenței din mediul
on-line asupra copiilor.....71

Lilia POPA

Precedentele Curții Europene a Drepturilor
Omului privind calificarea traficului de ființe umane.....77

INTERVIURI

Ghenadie BRÎNZA,

șef adjunct al Direcției Analitice,
șeful Secției Analiză Strategică, CNA

Mariana ȘARGAROVCHI,

inspector superior al Direcției Educație Anticorupție, CNA
ANALIZA STRATEGICĂ prin prisma activității
CENTRULUI NAȚIONAL ANTICORUPȚIE.....86

ÎN MEMORIAM

Tudor Roșca – primul rector al Academiei
Naționale de Poliție „Ștefan cel Mare”.....92

O magiu

DISTINSULUI OM ȘI SAVANT GHEORGHE COSTACHI CU OCAZIA JUBILEULUI DE 80 DE ANI

Ziua de 3 mai din anul acesta este una specială pentru comunitatea științifică din țara noastră, deoarece marchează o aniversare de excepție – jubileul de 80 de ani al irepetabilului Om, Savant, Dascăl și Formator de suflete și caractere Gheorghe Costachi – doctor habilitat în drept, profesor universitar, bine cunoscut și apreciat în mediul academic de la noi și nu numai.

În 65 de ani din cei 80 împliniți, dl profesor a îmbinat activitatea de practician cu cea de teoretician în materia dreptului, iar ultimii 45 de ani i-a dedicat

în exclusivitate activității de cercetare științifică și de pregătire a cadrelor de juriști de calificare înaltă.

Ca rezultat, astăzi se bucură de o operă științifică impresionantă, formată dintr-un număr enorm de publicații științifice, precum și de o adevărată Școală Științifică, unică în felul său, care numără la ora actuală deja 41 de discipoli – cadre de juriști de calificare înaltă și 9 doctoranzi – cadre calificate în devenire.

Privind în ansamblu, este greu de evaluat, pentru moment valoarea unui astfel de rezultat. Cert este însă că obținerea unor asemenea performanțe s-a datorat unei munci asidue și fără preget, dar și unui Har Dumnezeiesc, cu care a fost înzestrat dl profesor.

Stimate dle profesor Gheorghe Costachi, fie ca cea de-a 80-a primăvară din viața Dumneavoastră să vă aducă doar lumină, căldură, pace în suflet și în familie, noi realizări de vise și speranțe.

Este de datorია noastră să vă exprimăm în acest moment aniversar și o sinceră recunoștință pentru incomensurabilul aport al Domniei voastre la propășirea acestui neam, la dezvoltarea științei juridice nu numai prin lucrări valoroase, dar și prin formarea și îndrumarea unei pleiade de cercetători științifici.

Contribuția inestimabilă a Domniei voastre la dezvoltarea științei juridice autohtone și la pregătirea cadrelor de calificare înaltă este și ne rămâne o moștenire deosebită pentru posteritate și

pentru viitorul țării noastre.

Domnule profesor, continuăm să admirăm energia și inițiativa Dumneavoastră inepuizabilă, verticalitatea, onestitatea, modestia, curajul, erudiția și multe alte calități cu care v-a înzestrat Dumnezeu întru binele țării și al poporului. Ne mândrim că Vă suntem contemporani, întrucât prin tot ce faceți sunteți un exemplu demn de urmat, un luptător neînfricat pentru valorile naționale, pentru ordinea de drept și supremația legii.

Pentru tot ce ați făcut și continuați să faceți meritați un omagiu deosebit, ori după cum

se spune „Unii oameni sunt celebri, iar alții merită să fie” (Lessing). Dumneavoastră meritați să fiți celebri, deoarece sunteți o filă importantă din istoria acestei țări și a acestui popor.

Aportul Dumneavoastră la dezvoltarea științei dreptului în Republica Moldova este unul inegalabil și incomensurabil. Chiar dacă recunoașterea calităților Dvs. deosebite și a contribuțiilor științifice se reflectă pe plan național în mai multe distincții, titluri științifice academice, medalii, premii și diplome de onoare, considerăm că meritați cu mult mai mult,

Cu siguranță, tot ce ați făurit o viață întregă va rămâne să dăinuiască în timp, fie pe polițele marilor biblioteci, în experiența practicienilor, fie în amintirea și sufletul celor care vă cunosc și care s-au bucurat de contribuția adusă la formarea lor profesională.

Prin munca depusă și rezultatele obținute vă ați impus ca o adevărată Valoare în comunitatea academică, v-ați creat un Nume, care răsună în conștiința celor care vă cunosc ca un ecou al faptelor mărețe. Meritați din plin respectul tuturor, și nu doar, meritați recunoștință, care este memoria inimii.

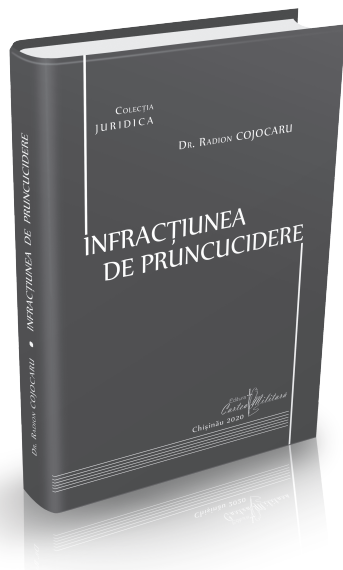
La mulți ani, stimate profesor! Vă dorim multă sănătate, o nesecată putere și inspirație în activitatea Dumneavoastră și Vă mulțumim pentru tot.

**Cu profund respect și înaltă considerațiune,
din partea familiei, colegilor, discipolilor
și doctoranzilor!**

LANSĂRI DE CARTE

„INFRAȚIUNEA DE PRUNCUCIDERE”, autor RADION COJOCARU

Asigurarea dreptului la viață, ca o condiție indispensabilă a existenței ființei umane și, prin aceasta, a întregii comunități, se realizează atât prin normele de drept internațional, cât și prin cele de drept național. Dreptul la viață este proclamat ca valoare universală și consemnat în mai multe acte legislative internaționale la care Republica Moldova este parte: *Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Convenția internațională cu privire la drepturile copilului etc.*

În contextul promovării acestei valori, protejarea vieții persoanei apare în calitate de îndatorire internațională a statului, din care decurge obligația legiuitorului autohton ca actele normative naționale să o apere cu prioritate. Un rol decisiv în apărarea vieții omului îl joacă legea penală, stabilind la Capitolul II din Partea specială a CP al RM un cadru variat și, în același timp, ordonat de incriminări, prin care se instituie răspunderea penală pentru faptele ilicite ce le aduc atingere în mod direct sau indirect.

Din șirul acestor fapte infracționale face parte și cea de pruncucidere, incriminată la art.147 CP al RM, care fixează un regim mai blând de sancționare a faptei de pruncucidere a copilului nou-născut săvârșită de către mamă în condițiile pretinse în textul legii.

Alegerea tiparului juridic incident activității infracționale deucidere de către mamă a propriului copil nou-născut presupune, pe de o parte, evaluarea corectă a situației de fapt, iar pe de altă parte, identificarea normei penale speciale aplicabile acestei situații faptice. Practica judiciară în materie de pruncucidere relevă erori de calificare, în urma cărora fapta mamei deucidere a nou-născutului este încadrată nejustificat în baza art.147 CP al RM. În ipotezele consemnate, subiectul infracțiunii – mama copilului nou-născut – beneficiază, în mod neîntemeiat, de regimul atenuant de sancționare și, respectiv, aplicarea legii penale nu este conformă cu litera și rațiunea care a stat la baza edificării ei.

În acest sens, considerăm ca fiind actual și oportun demersul științific dedicat fenomenului infracțional de pruncucidere din perspectiva dreptului penal, în vederea elucidării și reevaluării semnelor circumstanțiale caracteristice acestui gen de fapte. Totodată, cercetarea atentă a cadrului normativ privind pruncuciderea a scos în evidență unele imperfecțiuni ale textului de incriminare, fapt care a solicitat incursiuni teoretice pentru a oferi legiuitorului propuneri de lege ferenda, în eventuala intervenție de perfecționare a normei penale în cauză. Pentru deducerea unor soluții legislative adecvate s-a impus cu pregnanță și studiul legislațiilor penale ale altor țări în materia incriminării faptei cercetate.

Aplicarea normei de drept presupune, pe de o parte, constatarea existenței unei infracțiuni, iar pe de altă parte, identificarea persoanei care a comis-o și, evident, stabilirea de către instanța de

judecată a unei pedepse echitabile infractorului. Pentru realizarea acestor finalități proprii dreptului penal, se impune, în mod obligatoriu, intervenția organelor de urmărire penală, abilitate cu competențe în vederea constatării infracțiunii săvârșite, probării vinovăției făptuitorului și remiterea cauzei spre judecare în instanță.

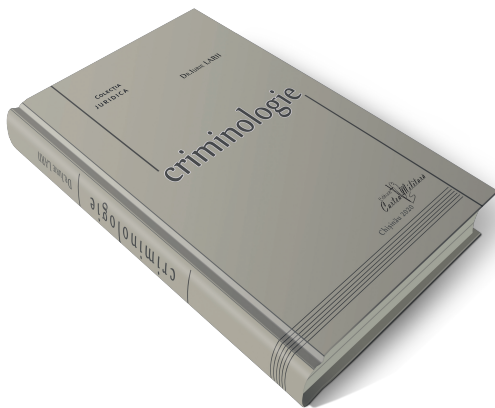
Cercetarea pluridisciplinară a pruncucide-rii, prin îmbinarea elementelor de natură penală, procesual penală și criminalistică, a contribuit la fundamentarea unui concept unic de încadrare juridică și investigare judiciară a infracțiunii, în care

normele dreptului material să-și poată găsi o aplicațiune adecvată prin intermediul celor de drept formal. Prin explicarea și interpretarea noțiunilor din legea penală și procesual penală, lucrarea are menirea să contribuie la uniformizarea practicii judiciare căpătând valențele unui instrumentariu veritabil de lucru pentru factorii care își desfășoară activitatea de luptă împotriva criminalității.

Valeriu CUȘNIR,
doctor habilitat în drept, profesor universitar

**DESTINAȚIA ȘI CADRUL MANUALULUI DE CRIMINOLOGIE, ediția 2020,
autor IURIE LARII, dr., prof. univ.**

Manifestările oamenilor sunt foarte diverse și pot fi atât pozitive, cât și negative. Un gen specific al manifestărilor negative îl constituie comportamentele infracționale, adică săvârșirea infracțiunilor. Științele juridice – cum ar fi dreptul penal, dreptul procesual-penal și dreptul execuțional-penal – au definit infracțiunea, au formulat tipurile infracțiunilor, reflectându-le în legi penale, au de-

terminat formele, metodele și ordinea procesuală de combatere a infracțiunilor la diferite etape de comitere a lor, precum și modalitățile de executare a sancțiunilor penale. O abordare profundă a problemei în cauză a determinat necesitatea utilizării în procesul contracarării infracțiunilor a realizărilor din domeniul altor științe, precum și a unor metode separate de identificare a infractorilor. În acest sens, știința criminalistică a sintetizat metodele juridice și tehnice de combatere a criminalității. De asemenea, un rol important în procesul cunoașterii manifestărilor infracționale individuale și a criminalității în general l-au jucat psihiatria și psihologia judiciară.

Totuși nici una din științele menționate nu a abordat problema criminalității în toată complexitatea sa. Evoluția lor însă a generat apariția unei științe noi, care studiază criminalitatea ca fenomen social, ce are legitățile sale de apariție, existență și evoluție și care necesită forme specifice de preveni-

re și de combatere. Această știință a fost denumită criminologie.

În prefața lucrării sale, *Tratat de criminologie*, profesorul român Traian Pop sublinia că, înainte de a face studiul juridic al criminalității, este necesar a se face studiul său criminologic. Aceasta deoarece criminalitatea, înainte de a deveni un fenomen juridic, adică înainte de a primi consacrare și formulare juridică, este un fenomen social, lezând interesele societății, fiind „timbrată” ca atare de conștiința socială.

Având la bază aceste premise, în manualul de criminologie, ediția 2020, este accentuat din start faptul că la începutul secolului XXI, criminologia a demonstrat fără echivoc independența științifică și necesitatea sa practică. Actualmente, este dificil de imaginat că organizarea eficientă a luptei cu criminalitatea ar fi posibilă fără aplicarea cunoștințelor din domeniul criminologiei, care sunt necesare în cazurile gestionării proceselor sociale, în activitatea legislativă și în cea de aplicare a normelor de drept.

În general, lucrarea abordează o serie de probleme ale științei criminologice, cele mai importante fiind: criminologia ca știință și retrospectiva evoluției acesteia, criminalitatea ca fenomen social, cauzele și condițiile criminalității, personalitatea infractorului, mecanismul comportamentului infracțional, victimologia și victima infracțiunii, metodele și tehnicile de cercetare criminologică, prognozarea criminologică și principalele aspecte cu privire la prevenirea infracționalității.

Reieșind din această structură clasică a lucrării, poate fi evidențiată gama de subiecte pe care se axează criminologia generală. Deși abordarea unor probleme ce se referă la criminologia aplicativă ar putea prezenta un interes mai mare, totuși este rațional de a fi păstrată ordinea firească a lucrurilor. Astfel, nu este posibil de a acționa asupra unui fenomen, în cazul dat fiind vorba despre fenomenul infracțional, fără a-i cunoaște caracteristicile, a-i explica esența și proveniența. În cele din urmă, cercetarea fenomenului criminalității nu ar fi deplină fără un studiu al fenomenelor care, deși nu au un caracter infracțional și nu intervin întotdeauna decisiv în etiologia faptei infracționale, au totuși o vocație criminogenă deosebită. Este vorba despre șomaj, sărăcie, beție, alcoolism, narcomanie, toxicomanie, prostituție, vagabondaj, precum și alte fenomene cu caracter social-negativ, care condiționează și instituie deseori criminalitatea.

Respectivul manualul de criminologie

este destinat studenților de la cele trei cicluri de învățământ universitar cu profil juridic și polițienesc, cadrelor didactice și cercetătorilor științifici interesați de domeniul criminologiei, precum și practicienilor din cadrul diferitor organe de drept. În acest sens, materialul pus la dispoziție oferă viitorilor specialiști din cadrul structurilor polițienești sau al altor organe de drept cunoștințe necesare și informații utile cu privire la parametrii cantitativi și calitativi ai criminalității, factorii criminogeni care influențează asupra acestui fenomen, caracteristicile persoanelor ce săvârșesc infracțiuni și ale victimelor care au suferit consecințele lor, precum și deprinderi necesare procesului de prevenire și combatere a infracționalității.

Principala finalitate pe care o urmărește acest curs universitar de criminologie predat studenților din cadrul facultăților de drept și al celor polițienești constă în acumularea volumului necesar de cunoștințe specifice domeniului de referință și formarea, în baza acestora, a unor abilități utile activității profesionale orientată pe evaluarea corectă a stării fenomenului criminal, pe identificarea complexului cauzal al acestuia, pe elaborarea și implementarea sistemului de măsuri menit să prevină eficient infracționalitatea.

Lucrarea în cauză poate prezenta interes nu doar pentru studenți și teoreticieni, ci și pentru practicieni, fie pentru cei implicați nemijlocit în activitatea de justiție penală, fie pentru cei angajați în diferite activități sociale care se pot confrunta cu fenomenul criminal. Așadar, realizarea unei justiții penale eficiente, optimizarea și umanizarea reacției sociale față de fenomenul infracțional necesită o raportare permanentă la rezultatele cercetărilor criminologice.

Iurie LARII,
doctor în drept, profesor universitar

Studii și comentarii

CZU 340.07

DOI 10.5281/zenodo.4671327

МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ «ТРУДОВОЕ ПРАВО» В СИСТЕМЕ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ ДЛЯ ПОДРАЗДЕЛЕНИЙ МВД И НАЦИОНАЛЬНОЙ ПОЛИЦИИ УКРАИНЫ

Светлана Сергеевна БЫЧКОВА,
доктор юридических наук, профессор

Богдан Васильевич КИРДАН,
кандидат юридических наук

В данной статье рассматриваются современные методические приемы и способы преподавания учебной дисциплины «Трудовое право» в условиях повсеместного внедрения интернет-ресурсов, развития информационных технологий. В частности, выделен ряд особенностей при обучении соискателей высшего образования по специальности «Право» в системе подготовки кадров для подразделений МВД и Национальной полиции Украины. Обращается внимание на возможность проверки преподавателем уровня полученных знаний и навыков соискателей во время проведения различных видов занятий при разрешении практических ситуаций, с использованием примеров из судебной практики, что соответствует потребностям нынешнего времени. Подчерчивается, что изучение судебной практики является необходимым для выяснения содержания норм трудового законодательства и их правильного правоприменения. Также определяются особенности преподавания дисциплины «Трудовое право» при подготовке кадров для МВД и Национальной полиции Украины, в частности, обращается внимание, что следует уделять внимание особенностям работы в соответствующих подразделениях, влиянии условий прохождения службы аттестованными сотрудниками на режим работы, порядок принятия на службу и увольнения и т.д.

Ключевые слова: методика, учебная дисциплина, трудовое право, семинарское занятие, практическое занятие, судебная практика, соискатель высшего образования, кадры МВД и Национальной полиции Украины.

TEACHING METHODOLOGY FOR THE DISCIPLINE "LABOR LAW" IN THE SYSTEM OF PERSONNEL TRAINING FOR THE MIA UNITS AND NATIONAL POLICE OF UKRAINE

Svetlana Sergeevna BYCHKOVA,
PhD, professor

Bogdan Vasilevich KIRDAN,
PhD

This article examines modern methodological techniques and methods for teaching the discipline «Labor Law» within the context of the widespread introduction of Internet resources, the development of information technology. In particular, a number of features in training applicants for higher education on specialty «Law» in the training system for the units of the Ministry of Internal Affairs and the National Police of Ukraine are highlighted. Attention is drawn to the opportunity of the lecturer to check the level of knowledge and skills of applicants during various types of classes when resolving practical situations, using examples from court practice, which meets the needs of the modern age. It is stressed that the study of court practice is essential to clarify the content of the norms of labor legislation and their correct law enforcement. The features of teaching the discipline «Labor Law» when training personnel for the Ministry of Internal Affairs and the National Police of Ukraine are also identified; in particular, it is emphasized that attention should be paid to the peculiarities of work in the relevant divisions, the influence of the conditions of service on the working regime of certified officers, recruitment and dismissal procedures etc.

Keywords: methodology, academic discipline, labor law, seminar, practical exercise, court practice, applicant for higher education, personnel of the Ministry of Internal Affairs and the National Police.

Ведение. Реформированию высшего образования всегда уделялось серьезное внимание, поскольку соответствующая сфера всегда должна поспевать за экономическими, политическими и социальными изменениями, помогать готовить высокопрофессиональные кадры, в том числе для системы МВД и Национальной полиции Украины.

Необходимость выработки новых подходов к подготовке юристов подтверждается реалиями сегодняшнего дня, особенно с учетом полного переосмысления образовательного процесса, форм получения высшего образования, методики преподавания вследствие распространения коронавирусной болезни (covid-19). Известные ученые, научно-педагогические работники и юристы-практики также констатируют выставление высоких требований к выпускникам. В частности, как отмечает Н. С. Кузнецова, «на современном этапе значительно повышается уровень требований, которые общество выдвигает к специалисту-юристу. Это обусловлено и ростом объема законодательного материала, и динамичным характером его изменений, и осложнением как самого характера общественных отношений, так и механизма их правового регулирования» [1].

В связи с указанным не могут оставаться в стороне от указанных событий научно-педагогические сотрудники, которые готовят кадры для системы МВД и Национальной полиции Украины. Ведь именно их деятельность направлена, прежде всего, на формирование компетентностей у будущих юристов [2, с. 423].

Основные положения. Во время обучения по специальности «Право» соискатели высшего образования изучают учебную дисциплину «Трудовое право», которая имеет целью не только помочь соискателям изучить общие теоретические вопросы в сфере трудового права, но и практические пути решения проблемных аспектов, связанных с осуществлением трудовых прав и исполнением трудовых обязанностей. Именно поэтому при освоении указанной учебной дисциплины соискатели изучают вопросы принятия на работу, перевода, перемещения, увольнения с работы, порядок предоставления отпусков и других социальных благ, особенности решения трудовых споров как на уровне работодателя, так и в судебном порядке, порядок наложения взысканий и поощрений и

обжалования принятых решений и т.д.

Поэтому возникает вопрос о методике преподавания дисциплины «Трудовое право» в современных реалиях.

Не возникает сомнений, что за основу следует брать имеющиеся виды проведения учебных занятий, в частности, лекции, семинарские, практические и индивидуальные занятия, консультации. Однако необходимо выработать новые подходы к их проведению, применять все известные методики преподавания, в том числе инновационные. Так, целесообразно не забывать о таких распространенных методах, формах и приемах учебной работы, как, например: анализ ошибок, казусов; брейнсторминг («мозговой штурм»); дискуссия с приглашением специалистов; деловая (ролевая) игра; комментирование, оценка (или самооценка) действий участников; метод анализа и диагностики ситуации; работа в малых группах; тренинги индивидуальные и групповые и др. [3, с. 29].

В последнее время все большее распространение приобретает практика внедрения элементов дистанционного обучения и онлайн-обучения в режиме реального времени: проводятся вебинары; лекции в режиме видеоконференции и др.; создаются онлайн-кабинеты соискателей высшего образования, с помощью которых они получают доступ к размещенным в электронном виде ресурсам (мультимедийным презентациям, видеолекциям; пакетам вспомогательных материалов; электронных учебников и учебных пособий и т.д.). Также обеспечивается постоянное взаимодействие с преподавателем с помощью онлайн-сервисов для получения, например, задания для самостоятельной работы, консультации, помощи при решении определенного вопроса, сдачи контрольных работ [2, с. 426].

Хотя все вышеперечисленные методы, приемы, средства следует использовать, учитывая особенности трудового права и цели соответствующей учебной дисциплины, а также специфику подготовки кадров для системы МВД и Национальной полиции Украины.

Для начала следует отметить, что без должной основательной теоретической подготовки будущего юриста, без понимания соискателями высшего образования основополагающих понятий и положений теории права в целом и трудового права в частности очень

трудно в дальнейшем правильно применять приобретенные знания на практике.

Поэтому при изучении такой дисциплины, как «Трудовое право», основываться надо на лекционных и семинарских занятиях, в каком бы формате они не проводились, для заложения «основ» последующего практического применения полученных знаний, их закрепления на других видах занятий.

Можно согласиться с мнением О. В. Уса, который полагает, что основными задачами семинарских и практических занятий является проверка знаний студентов, которые они получили во время прослушивания лекции и самостоятельной работы; привлечение их внимания к вопросам, которым они не уделили должного внимания; расширение их знаний путем обсуждения более узких и дискуссионных (проблемных) вопросов темы и т.д. При этом задачей преподавателя является управление процессом обучения, побуждение студентов к более глубокому пониманию материала, прививки навыков формулировать и обосновывать собственную позицию (мнение), выработка умения критически оценивать законодательство и судебную практику [4, с.76].

Однако проведение лекционных и семинарских занятий должно предшествовать проведению практических занятий, поскольку не изучив теорию, возможности ее применять на практике не будет. Именно поэтому в высших учебных заведениях, в которых осуществляется подготовка кадров для системы МВД и Национальной полиции Украины, обычно, проводятся сначала такие виды занятий по соответствующей тематике.

Во время проведения семинарских занятий соискатели высшего образования прорабатывают вопросы в соответствии с рабочей программой учебной дисциплины, принимают участие в рассмотрении дискуссионных (проблемных) вопросов. Также во время проведения семинарских занятий соискатели готовят доклады, тезисы, мультимедийные презентации, рефераты, видео-доклады и представляют их перед аудиторией, в том числе и с помощью интернет-ресурсов.

Проведение практических занятий, в большинстве случаев, проводится путем решения ситуационных задач по соответствующей тематике. Соискатели свои ответы аргументируют положениями нормативно-правовых

актов и собственными доводами. Однако, мы считаем, что при подготовке решений к задачам соискатели должны в обязательном порядке использовать судебную практику по рассмотрению подобных ситуаций. Такой подход поможет в подготовке квалифицированных кадров.

В связи с чем, преподаватели, подбирая задачи для практического занятия, а также для самостоятельной работы соискателей высшего образования, должны учитывать вероятность поиска обучающимися необходимой информации и судебных решений: учитывая современные возможности и информационные технологии, соискатели имеют свободный доступ к сети интернет, что упрощает их подготовку и решение задач.

Стоит иметь в виду, что во время проведения семинарских и практических занятий от педагогического мастерства преподавателя зависит уровень концентрации внимания, вдумчивого восприятия соискателями предоставленной и проработанной информации, что, в свою очередь, приведет к последовательным и логическим ответам (решениям заданий), а в последующем – к закреплению полученных знаний и освоению практических навыков. Преподавателям при оценке соискателей высшего образования стоит учитывать обработанный ими материал, в том числе и анализ судебной практики.

Однако использовать судебную практику, приводить соответствующие примеры следует на всех видах занятий по дисциплине «Трудовое право», а не только на практических занятиях, поскольку изучение судебной практики является необходимым для выяснения содержания норм трудового законодательства и их правильного правоприменения. Кроме того, обобщение и анализ судебной практики позволяет выявлять закономерности и тенденции развития правоприменительной деятельности, определять пути ее усовершенствования, а также оптимизации действующего законодательства. Именно поэтому мы считаем целесообразным активизировать использование судебной практики при изучении учебной дисциплины «Трудовое право».

Отдельно можно акцентировать внимание на необходимости выделения времени в рамках дисциплины «Трудовое право» при подготовке кадров для системы МВД и Националь-

ной полиции Украины особенностям работы в соответствующих подразделениях, влиянии условий прохождения службы аттестованными сотрудниками на режим работы, порядок принятия на службу и увольнения и т.д.

Выводы. С учетом последних тенденций при реформировании системы образования по уменьшению времени аудиторной работы и увеличению самостоятельной подготовки как составляющей процесса обучения, становится понятным, что достаточно сложно все при-

веденные соображения реализовать в полной мере в рамках дисциплины «Трудовое право». Поэтому на помощь приходят задания для самостоятельной работы соискателей высшего образования. Кроме того, больше внимания следует направлять на их работу в научных кружках; предоставление индивидуальных и групповых внеаудиторных консультаций ведущими научно-педагогическими работниками; организацию встреч с судьями и адвокатами и т.п. [2, с. 428].

Библиографические ссылки

1. Методика викладання: виклики часу. Правовий тиждень: щотижнева інформаційно правова газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://legalweekly.com.ua/index.php?id=16061&show=news&newsid=121216>.
2. Бичкова С. С. Методологічні аспекти викладання навчальної дисципліни «Цивільний процес» у процесі вдосконалення правничої (юридичної) освіти. Реформування юридичної освіти: виклики часу / Відп. ред. О. В. Кохановська, О. О. Кот. К. : ПрАТ «Юридична практика», 2019. С. 421–432.
3. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. Право та інноваційне суспільство. – 2015. – № 1 (4). – С. 27–33. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pric_2015_1_5.
4. Ус О. В. Методика проведення занять з кримінального права (Загальна частина). Інформаційні та інноваційні технології в забезпеченні й організації навчального процесу : тези доп. і наук. повідомл. учасників ІХ конф. школи пед. майстерності Нац. юрид. ун-та ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2015. С. 75–80.

Despre autor:

Светлана Сергеевна, БЫЧКОВА

доктор юридических наук, профессор

Богдан Васильевич КИРДАН,

кандидат юридических наук, старший

преподаватель кафедры гражданско-

правовых дисциплин Национальная Академия

внутренних дел Украины

CZU [342.72/73:305](478)

DOI 10.5281/zenodo.4671334

PREVENIREA ȘI COMBATerea DISCRIMINĂRII ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Liliana CREANGĂ,

doctor în drept, conferențiar universitar

Prin intermediul legislației privind nediscriminarea se dorește asigurarea tuturor persoanelor cu perspective egale și echitabile de acces la oportunitățile disponibile în societate. Garanțiile juridice de asigurare a egalității și nediscriminării sunt esențiale, deoarece discriminarea poate avea un impact negativ semnificativ asupra victimelor vizând starea socială și economică, bunăstarea și sănătatea. Experiențele privind actele de discriminare au dus la concluzia că acestea pot fi asociate la nivel individual, prin prisma efectelor, cu simptome legate de stres și depresie. Discriminarea nu are un efect amenințător doar asupra victimelor, ci și asupra întregii societăți în general, ducând la disfuncționalități economice, la denaturarea concurenței între instituții și la subminarea coeziunii sociale.

Cuvinte-cheie: discriminare, drepturile și libertățile fundamentale, garanții juridice, egalitate de gen, sector de securitate și apărare.

DISCRIMINATION PREVENTING AND COMBATING IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Liliana CREANGĂ,

PhD, associate professor,

The aim of the legislation regarding non-discrimination is to ensure that all people have equal and equitable access to the opportunities available to society. Legal guarantees to ensure equality and non-discrimination are essential, as the discrimination can have a significant negative impact on victims in terms of social and economic status, well-being and health. Experiences on acts of discrimination have led to the conclusion that they can be associated at the individual level, in terms of effects, with symptoms related to stress and depression. Discrimination has a threatening effect not only on victims but also on society as a whole, leading to economic dysfunctions, distortions of competition between institutions, and undermining social cohesion.

Keywords: discrimination, fundamental rights and freedoms, legal guarantees, gender equality, security and defense sector.

Introducere. Egalitatea de gen reprezintă una dintre cele cinci valori care stau la baza Uniunii Europene. Potrivit art.2 din Tratatul UE, acesta „se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați. Pentru a obține rezultate concludente, toate componentele societății trebuie să utilizeze toate atribuțiile legale necesare pentru a preveni discriminările, directe sau indirecte, posibil a se manifesta în activitatea cotidiană.

Prin intermediul legislației privind nediscriminarea se dorește asigurarea tuturor persoanelor

cu perspective egale de acces la oportunitățile disponibile în societate [1]. Începând cu Declarația Universală a Drepturilor Omului și continuând cu tratatele dedicate drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, exercițiul acestora urmează să se facă „fără nici un fel de deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, de origine națională sau socială, avere, naștere sau orice alte împrejurări”.

Potrivit normelor europene referitoare la nediscriminare atât judecătorii, cât și procurorii au obligația de a aplica măsurile de protecție prevăzute de Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor și a Libertăților Fundamentale (CEADO) și directivele Uniunii Europene (UE) privind nediscriminarea, indiferent dacă o parte a procedurii le invocă sau nu.

Aderând la anumite instrumente internaționale

onale (Declarația Universală a Drepturilor Omului, CEDO, Tratatul ONU), Republica Moldova și-a asumat obligații de a respecta demnitatea și drepturile omului pentru fiecare persoană ce se află sub jurisdicția sa și de a modifica legislația națională în conformitate cu normele internaționale. Or, Constituția RM în articolele 1 și 16 stabilește că demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane reprezintă valori supreme, iar statul garantează, în măsură egală, tuturor cetățenilor RM egalitate în fața legii și autorităților publice pentru realizarea pleneră a acestor valori [2].

1. Componentele discriminării

Discriminarea, potrivit art.1 al Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială [3] este orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV, apartenență la o categorie defavorizată, precum și orice alt criteriu care are ca scop sau efect restrângerea, înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale sau a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice.

Astfel, discriminarea se definește prin tratarea mai puțin favorabilă a unei persoane în comparație cu alta în baza unei trăsături individuale sau datorită apartenenței, reale sau presupuse, a acesteia la un anumit grup social, cu efecte negative asupra victimei.

Spre exemplu, suntem limitați în exercitarea pe bază de egalitate între femei și bărbați a drepturilor și libertăților fundamentale prin deosebire, când un magazin angajează femei de serviciu și bărbați în calitate de paznici, pentru că se consideră ceva firesc că femeile sunt cele care trebuie să facă curat, iar bărbații să se ocupe de protecție, chiar dacă aceștia nu sunt în cea mai bună formă fizică.

Tot discriminare se consideră preferința unei persoane în detrimentul alteia chiar dacă ambii corespund exigențelor profesionale. Spre exemplu, în cadrul unui concurs de promovare pentru o funcție superioară, au depus dosarele de aplicare o femeie și un bărbat. Femeia a fost presată

să renunțe de a participa, pentru că se prezumă că aceasta, fiind căsătorită recent, va da naștere unui copil și va sta în concediu de îngrijire a copilului.

Obligația de a asigura egalitatea tuturor și a interzice discriminarea presupune că persoanele aflate în situații similare trebuie să beneficieze de tratament similar și să nu fie tratate mai puțin favorabil numai din cauza unei anumite caracteristici „protejate” pe care o dețin, ceea ce constituie discriminare „directă”.

O situație de discriminare trebuie să cuprindă patru elemente. Dacă oricare din cele patru componente lipsește, suntem în situația violării unui drept și nu în prezența discriminării: tratamentul nefavorabil (diferențiat), comparatorul, situația similară și criteriul interzis [4].

1) Tratamentul diferențiat este orice acțiune sau inacțiune întreprinsă cu scopul de a diferenția două persoane sau două grupuri, una din care este tratată nefavorabil sau mai puțin favorabil decât cealaltă. Pentru a fi în prezența unei fapte de discriminare directă trebuie să existe o legătură de cauzalitate între tratamentul mai puțin favorabil și criteriul de discriminare. Pentru a îndeplini acest criteriu, nu trebuie decât să ne punem o întrebare simplă: ar fi fost persoana în cauză tratată mai puțin favorabil dacă ar fi fost de sex diferit, de rasă diferită, de vârstă diferită sau orice situație opusă conform fiecăruia dintre celelalte criterii? Dacă răspunsul este da, atunci tratamentul mai puțin favorabil este în mod clar cauzat de criteriul respectiv;

2) Comparatorul presupune identificarea unei persoane sau grup cu care poate fi comparată victima. În aplicarea testului pentru discriminare, trebuie hotărât ce grupuri sau indivizi urmează a fi comparați pentru a stabili dacă există un tratament diferențiat. Egalitatea este un concept comparativ, o persoană poate să stabilească dacă are „egalitate” numai comparând condițiile lui cu ale altora. În multe jurisdicții, legea recunoaște că discriminarea apare atunci când o persoană cu un statut protejat demonstrează cum el sau ea a avut parte de un tratament mai puțin favorabil în comparație cu persoane cu un statut opus;

3) Situația similară presupune că atât victima, cât și comparatorul ei trebuie să se afle în aceeași situație: ambii să candideze la aceeași funcție, ambii să solicite prestarea unui anumit serviciu, ambii să se afle în același loc unde are loc trata-

mentul diferențiat al victimei (locul de muncă, restaurant, centru de agrement);

4) Criteriul protejat este o caracteristică a persoanei, pe care o are de la naștere sau o capătă pe parcursul vieții, de care persoana nu poate scăpa ușor: sexul, orientarea sexuală, dizabilitatea, vârsta, rasa, culoarea pielii, originea etnică, naționalitatea, religia sau convingerile etc.

2. Fenomenul discriminării în RM prin prisma activității desfășurate de Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității

Prevenirea și combaterea discriminării reprezintă o obligație de bază a Republicii Moldova, asumate odată cu ratificarea tratatelor internaționale și regionale în domeniul drepturilor omului. Una din premisele amplificării eforturilor de combatere a discriminării a servit crearea instituției de egalitate, inclusiv prin expunerea acestora la experiența României, prin sprijinirea în procesul de instruire a personalului, prin facilitarea dialogului cu organizațiile de profil din regiune, precum și prin alte acțiuni de suport relevante.

Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității are misiunea de prevenire și combatere a discriminării, asigurarea egalității și promovare a diversității. Anual, Consiliul prezintă într-o descriere amplă situația privind fenomenul discriminării în RM. Datele sunt sintetizate într-un raport, în care, în baza jurisprudenței Consiliului sunt reflectate problemele care constituie bariere în asigurarea efectivă a egalității.

Analizând Raportul General privind situația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării în RM în anul 2019 [5], s-a constatat o creștere a plângerilor privind faptele de discriminare pe criteriul de sex. Astfel, în 25% din totalul deciziilor de constatare, consiliul a reținut că faptele de discriminare au fost determinate de acest criteriu. Printre problemele identificate la acest capitol sunt: lipsa măsurilor adecvate care ar permite și încuraja îmbinarea armonioasă a obligațiilor de serviciu cu cele familiale; refuzul de angajare a persoanei cu responsabilități familiale; limitarea aplicării garanțiilor pentru persoanele care aveau raporturile de muncă suspendate la data intrării în vigoare a Legii nr.270/2018; producerea și difuzarea publicității sexiste; hărțuirea pe criteriu de sex în relațiile de muncă din partea superiorilor;

discursurile instigatoare la discriminarea femeilor în legătură cu activitatea desfășurată; prevederile discriminatorii în regulamentele instituțiilor de învățământ.

Criteriul de limbă a stat la baza a 22,5% din totalul deciziilor de constatare emise de către Consiliu în anul 2019. Problemele identificate aici țin de: imposibilitatea persoanelor care aparțin minorităților naționale de a utiliza limba rusă în fața instanțelor de judecată; nerespectarea dreptului reprezentanților minorităților naționale de a primi răspuns în limba în care au formulat adresa; evidențierea nejustificată a etniei în articolele de presă; accesul discriminator la informația privind instrucțiunile de folosire a medicamentelor; comportamentele diferențiate generate de necunoașterea limbii de stat.

Dintre deciziile de constatare emise de Consiliu, alte 13,75% au fost în baza criteriului de dizabilitate. Examinând plângerile parvenite, legislația în vigoare, precum și proiectele de acte normative, Consiliul a identificat următoarele probleme: insuficiența politicilor efective de încadrare în câmpul muncii a persoanelor cu dizabilități; limitarea accesului la bilete de recuperare balneosanatorială; îngrădirea accesului la facilități fiscale și vamale pentru persoanele cu dizabilități locomotorii; menținerea unei formule de calcul al venitului lunar minim garantat per familie la accesarea ajutorului social care face imposibilă eligibilitatea persoanelor cu dizabilități severe; impedimente de acces în unitățile de comercializare a produselor alimentare pentru persoanele cu dizabilități de vedere însoțite de câinele-ghid; inaccesibilitatea instituțiilor de învățământ pentru elevii cu dizabilități; neasigurarea accesului la învățământ liceal pentru elevii cu dizabilități auditive și, problemă comună pentru toate domeniile, neconștientizarea necesității de a recurge la măsuri de acomodare rezonabilă a necesităților specifice persoanelor cu dizabilități.

Referindu-ne la faptele de discriminare pe criteriu de vârstă/statut de pensionar pentru limită de vârstă, acestea au fost constatate în 10% din totalul deciziilor emise de către Consiliu. În relațiile de muncă se păstrează, la fel ca și în anul 2018, atitudinea discriminatorie față de persoanele vârstnice, problema concedierii arbitrare a persoanelor care dețin statutul de pensionar pentru limita de vârstă fiind reținută în 50% din totalul

deciziilor de constatare pe acest criteriu.

În anul 2019, 6,25% din totalul deciziilor de constatare au fost în baza criteriului de religie sau convingeri, fiind scoase în evidență o serie de probleme: refuzul în adaptarea procedurii de depunere a declarației de avere și interese, potrivit convingerilor religioase; folosirea materialelor educaționale îndoctinate și cu accent în favoarea unei religii; construcția edificiilor de cult pe teritoriul instituțiilor de învățământ și nerespectarea neutralității serviciului public și a principiului secularismului, prin amplasarea simbolisticii religioase în instituțiile publice.

În baza constatărilor făcute de Consiliu, alte criterii care au stat la baza discriminării în 2019 au scos în evidență următoarele probleme:

- 1) limitarea accesului la anumite funcții pe criteriu de apartenență politică;
- 2) nerespectarea principiului de plată egală pentru munca de valoare egală pentru persoanele restabilite;
- 3) nerecunoașterea drepturilor persoanelor reprimite, dacă acestea s-au născut în locurile de represie în familii care au încheiat căsătoria după represie sau ai căror părinți au fost în concubinaj;
- 4) limitarea accesului la prestații sociale pentru persoanele care nu primesc pensia din Republica Moldova;
- 5) aprobarea unor prestații sociale care vor fi acordate selectiv pe criteriul statutului matrimonial;
- 6) stabilirea diferențiată a cuantumului compensației pentru transport în funcție de locul de trai.

Făcând o comparație cu anul 2018 în privința gradului de implementare a recomandărilor formulate de Consiliul de prevenire și combatere a discriminării și asigurare a egalității, constatăm că aproximativ 40% din rândul celor formulate în 2018 au fost implementate, iar în anul 2019 au fost implementate 30%.

Cât privește deciziile neexecutate, observăm că 52% din cele neimplementate vizează inacțiunile autorităților publice centrale în partea ce ține de ajustarea legislației în conformitate cu standardele privind nediscriminarea; 14% vizează inacțiunile autorităților publice locale privind întreprinderea măsurilor individuale recomandate.

Cele mai importante recomandări formulate de Consiliu în vederea prevenirii și combaterii discriminării pe criteriu de gen ar fi ratificarea

Convenției Cosiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, reglementarea eficientă a mecanismului de sancționare a hărțuirii sexuale.

Sușținem, prin demers științific, necesitatea ratificării Convenției de la Istanbul, iar statul ar trebui să depună suficiente eforturi pentru a combate fenomenul violenței și în consecință a garanta un important instrument internațional de prevenire a discriminării în bază de gen.

3. Politici interne care susțin managementul diversității

Astăzi este recunoscută utilitatea elaborării unor regulamente interne în cadrul unor instituții, care în cele mai multe cazuri conțin prevederi cu caracter general aplicabile, referitoare la relațiile de muncă din cadrul instituției: reguli generale, reglementări legislative ale unor aspecte specifice ale relațiilor de muncă, prevederi direct legate de particularitățile activității derulate.

Un aspect important subliniat de legislația în vigoare în domeniul muncii prevede obligația angajatorilor de a include în regulamentul intern reguli specifice privind respectarea principiului nediscriminării și înlăturării oricărei forme de încălcare a demnității. Aceasta atât în contextul în care prevederile legislative antidiscriminare sunt obligatorii în domeniul muncii, cât și în condițiile în care există instituții special abilitate să controleze includerea acestor prevederi, dar și aplicarea lor în lucrul curent.

Codul muncii definește criteriile care pot sta la baza discriminărilor și a încălcării principiilor egalității de tratament față de salariați și angajatori. De asemenea, Codul muncii oferă repere foarte importante în legătură cu principalele aspecte care trebuie să fie conținute de regulamentele interne și cu aplicarea acestora [6]:

- reguli privind respectarea principiului nediscriminării și al înlăturării oricăror forme de încălcare a demnității;
- drepturile și obligațiile angajatorului și ale salariaților;
- procedura de soluționare a cererilor sau reclamațiilor individuale ale salariaților;
- reguli concrete privind disciplina muncii în unitate;
- abaterile disciplinare și sancțiunile aplicabile;
- reguli referitoare la procedura disciplinară;

– modalități de aplicare a altor dispoziții legale sau contractuale specifice.

Politicele interne care susțin managementul diversității în instituții recunosc utilitatea regulamentelor interne în funcție de complexitatea aspectelor pe care le abordează. Printre beneficii se numără:

1) Regulamentele interne eficientizează comunicarea sau transmiterea către angajați a aspectelor-cheie care definesc instituția;

Adesea, utilizarea acestui tip de documente oferă informații importante, care facilitează procesul de comunicare. Tocmai pentru că ne raportăm la comunicare și relaționare la locul de muncă, iar regulamentul intern se adresează tuturor angajaților, indiferent de nivelul de pregătire și poziția ocupată în instituție, este important ca limbajul adoptat de regulament să fie facil, nespecializat, folosindu-se exemple pentru o mai bună înțelegere a mesajului transmis.

2) Regulamentele interne oferă „soluții” general aplicabile și adaptabile pentru situații care apar în instituție.

Acestea pot fi adaptate la situații diverse, astfel contribuind la creșterea calității actului de management, prin luarea de decizii prompte, obiective și nepărtinitoare:

a) Regulamentele interne introduc proceduri clare pentru situații diverse care pot apărea în contextul relațiilor de muncă;

b) Regulamentele interne asigură angajaților tratament egal, prin aplicarea în mod nediscriminatoriu a procedurilor.

Pentru realizarea unor regulamente interne eficiente care să sprijine diversitatea și să asigure respectarea principiului nondiscriminării este necesar de urmat 7 pași:

1. *Cercetează (legea, practicile, așteptările angajaților)*

Munca de cercetare este una foarte complexă, care se derulează în planuri multiple: cercetarea legislației generale și speciale în domeniul muncii; cercetarea practicilor organizaționale; interviuri/chestionare cu managerii pentru analiza unor aspecte specifice legate de munca în instituție; chestionare aplicate angajaților pentru analiza unor aspecte specifice legate de muncă; cercetarea situațiilor apărute în trecut în instituție și a modului în care au fost soluționate.

2. *Compară, află ce cuprind regulamentele*

altor instituții

Înainte de a formula prevederile propriuzise ale regulamentului este foarte util să analizăm modul în care alte instituții au elaborat regulamente interne, și anume ce proceduri aplică pentru gestionarea anumitor situații sau pentru respectarea anumitor principii. Aceasta oferă posibilitatea să descoperi modalități noi de abordare și posibile bune practici.

3. *Elaborează*

Pe măsură ce redactăm documentul, este binevenit să ne asigurăm că se respectă principiile simple, care vor face regulamentul intern prietenos și ușor de înțeles pentru oricare dintre angajații instituției: folosim cuvinte simple, comune; nu utilizăm limbaj specializat; lansăm mesaje clare și concise; valorile instituției pot fi transformate în pași de urmat pentru angajați și manageri.

4. *Anunță, comunică, promovează prevederile din regulament*

Este prioritar, înainte ca angajații să primească în scris noile prevederi interne ale instituției, acestea să fie anunțate public de manager. Astfel, obținem garanția că regulile vor fi integrate ca importante și văzute ca imperative și esențiale pentru buna funcționare a instituției.

5. *Monitorizează și evaluează impactul regulamentului*

Monitorizarea modului în care sunt cunoscute și aplicate prevederile interne ale regulamentului se poate face prin aplicarea unui chestionar anual la nivelul angajaților sau prin discuții organizate la anumite intervale de timp.

6. *Aplică*

Pentru a ne asigura că prevederile regulamentului sunt aplicate, este esențial să discutăm cu persoanele responsabile despre conținutul acestuia. Conținutul regulamentului se va aplica unitar, fără diferențe de la angajat la angajat, iar răspunsul la solicitări trebuie să fie imediat.

7. *Adaptează*

Pentru a fi funcțional, orice regulament trebuie să fie actual și să răspundă unor nevoi curente. Deci consultarea periodică cu angajații și managerii este necesară în legătură cu nevoia de actualizare și adaptare a regulamentului.

Concluzii. Prevenirea și combaterea discriminării reprezintă o obligație de bază a Republicii Moldova, asumate odată cu ratificarea de către Republica Moldova a tratatelor internaționale și regionale în

domeniul drepturilor omului și odată cu adoptarea Constituției din 29 iulie 1994. Atât organizațiile ne-guvernamentale, cât și organismele internaționale au identificat necesitatea stringentă a Republicii Moldova să-și ajusteze și fortifice sistemul juridic pentru a combate tratamentele discriminatorii și a oferi protecție reală victimelor discriminării.

Fiind conștienți de faptul că problema prac-

ticilor discriminatorii rămâne a fi în continuare una dintre principalele încălcări ale drepturilor omului întâlnite în societatea contemporană, considerăm oportun să se desfășoare continuu sesiuni de instruire pentru funcționarii publici, funcționarii publici cu statut special și alți actori relevanți în domeniul prevenirii și combaterii discriminării.

Bibliografie

1. Iurco Tatiana, Protocolul 12 al CEDO: Cât de pregătită este Republica Moldova pentru interzicerea generală a discriminării, Chișinău 27 iunie 2016.
2. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29 iulie 1994.
3. Convenția privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială din 21.12.1965, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite.
4. Legea nr.121 cu privire la asigurarea egalității din 25.05.2012.
5. Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității. Raport general privind situația în domeniul prevenirii și combaterii discriminării în RM în anul 2019, Chișinău 2020.
6. Cugler Nina, Managementul diversității. Suport de curs pentru implementarea Cartei Diversității. Elaborat în cadrul Proiectului I.D.E.A.S.- Inclusion. Diversity.Equality.Awareness.Success, cofinanțat de Comisia Europeană prin programul DG Justiție și Consumatori, 2015.

Despre autor:

Liliana CREANGĂ,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept public și securitate a frontierei”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: creanga_liliana@gmail.ru
tel.: 069313116*

CZU 304.10

DOI 10.5281/zenodo.4682606

УСПЕШНОСТЬ ОБУЧЕНИЯ В ВУЗЕ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ПЕНИТЕНЦИАРНЫХ ПСИХОЛОГОВ

Рената Николаевна КИСЕЛЕВА,
кандидат психологических наук, доцент

В статье раскрываются понятия успешности обучения и профессиональной компетентности как многомерных и многоуровневых явлений. В период обучения в вузе закладываются основы профессиональной компетентности будущих специалистов пенитенциарной системы. Она включает в себя различные компетенции и представляет собой интегральное понятие. Конечным результатом профессионального обучения психологов является способность быстро включиться в практическую деятельность по психологическому сопровождению процесса отбывания наказания и ресоциализации осужденных.

Успешность обучения, как совпадение или превышение реальных достижений обучающихся и переход на более высокие уровни развития, определяет формирование высокой профессиональной компетентности будущих психологов. В период обучения в вузе каждый курсант формирует свою профессиональную компетентность, но некоторые из курсантов справляются с этой задачей быстрее и лучше, чем другие. Это определяется как внутренними качествами курсантов: сформированной профессиональной мотивацией, самостоятельностью, ответственностью и независимостью; так и внешним воздействием со стороны преподавателей, сотрудников строевых подразделений и руководителей вуза. Творческая, интерактивная, инновационная среда вуза также определяет успешность обучения и высокую профессиональную компетентность выпускников.

Ключевые слова: обучение, успешность обучения, профессиональная компетентность, курсанты.

THE SUCCESS OF LEARNING AT THE UNIVERSITY AS A BASIS FOR FORMING THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF PENITENTIARY PSYCHOLOGISTS

Renata Nikolaevna KISELEVA,
PhD, assistant professor

The article reveals the concepts of educational success and professional competence as multidimensional and multilevel phenomena. During the period of study at the university, the foundations of the professional competence of future specialists of the penitentiary system are laid. It includes various competencies and is an integral concept. The end result of professional training of psychologists is the ability to quickly engage in practical activities for the psychological support of the process of serving sentences and resocialization of convicts.

Keywords: training, training success, professional competence, cadets.

Ведение. Требования к личности сотрудника правоохранительных органов диктует общественное мнение. Генеральный директор Фонда ВЦИОМа К.Абрамов отмечает, что престиж правоохранительных органов и оценка их эффективности гражданами растёт. В первую очередь, граждане хотят видеть сотрудников силовых структур уважающими их законные права, гуманными и устойчивыми к коррупционным воздействиям [7, с.1]. Также выделяются такие желаемые качества будущих

правоохранителей как высокий профессионализм, приверженность долгу, готовность действовать в экстремальных ситуациях.

Каким же видится обществу будущий сотрудник уголовно-исполнительной системы? Он должен быть квалифицированным и компетентным специалистом, гуманным, порядочным человеком, уважать себя и других, быть готовым к выполнению задач по исправлению и ресоциализации осужденных [6, с.9]. Основы профессиональной компетенции за-

кладываются в период обучения в вузе. Это не только овладение отдельными профессиональными компетенциями, предусмотренными ФГОС в рамках конкретных дисциплин, но и реализация такого феномена, как успешность обучения.

Основные положения. И.А. Зимняя указывает на то, что профессиональная компетентность в разных сферах неразрывно связана с результатами обучения и представляет собой интегральное понятие. Компетенциями могут быть и отдельные черты личности, такие как мотивация, ценности, самоорганизация – все то, что помогает успешно учиться. Под профессиональной компетентностью И.А. Зимняя предлагает понимать базирующееся на знаниях, интеллектуально и социокультурно обусловленную профессиональную жизнедеятельность человека. Рассматривать ее целесообразно на нескольких уровнях: высокий, средний и низкий [3, с.6].

В процессе обучения в вузе каждый курсант должен сформировать основу профессиональной компетентности. Для этого ему следует научиться быть успешным и в учебной деятельности и в других сферах жизни. Некоторые из курсантов справляются с этой задачей быстрее и лучше, чем другие. От личности требуется предпринимать немало усилий. Что же представляет собой феномен успешности обучения?

Мы предприняли попытку исследовать взаимосвязь успешности обучения с формированием профессиональной компетентности курсантов Академии ФСИН России. Объектом исследования выступили психологические особенности, влияющие на успешность обучения курсантов по специальности психология. Предметом исследования успешность стала обучения курсантов психологического факультета 1 и 5 курсов Академии ФСИН России. Целью исследования было посредством экспериментальных исследований выявить, какие психологические особенности личности влияют на успешность обучения.

Согласно статье 2 Федерального закона от 29 декабря 2012 г. N 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации», обучение - это целенаправленный процесс организации деятельности студентов по овладению знаниями, навыками, компетенциями, приобретению

опыта, развитию способностей получение опыта применения знаний в повседневной жизни и формирование у студентов мотивации получать образование на протяжении всей жизни».

Изучив немногочисленную литературу по этой проблематике можно констатировать, что успешность в обучении трактуется крайне просто - как академическая успеваемость учащегося за год, то есть успешность - это психологическое наименование успеваемости. Таким образом, происходит смешение понятий «успешность обучения» и «успеваемость» [2, с.14]. С одной стороны, «успеваемость» и «успешность» - близкие по смыслу слова. Но успешность - это свойство, которое включает в себе успех, а успеваемость - это степень успешности обучения, усвоения знаний.

Успешность обучения подразумевает полное совпадение или превышение реальных достижений относительно ожидаемых. Это обеспечивает развитие обучающихся, их переход на более высокие уровни обучения и саморазвития. Согласно этой точке зрения, обучение можно считать успешным, если оно позволяет наиболее рациональным способом (т. е. с минимальными затратами времени и трудовых ресурсов) достичь определенного заранее заданного результата, определяемого целями и задачами обучения [2, с.26].

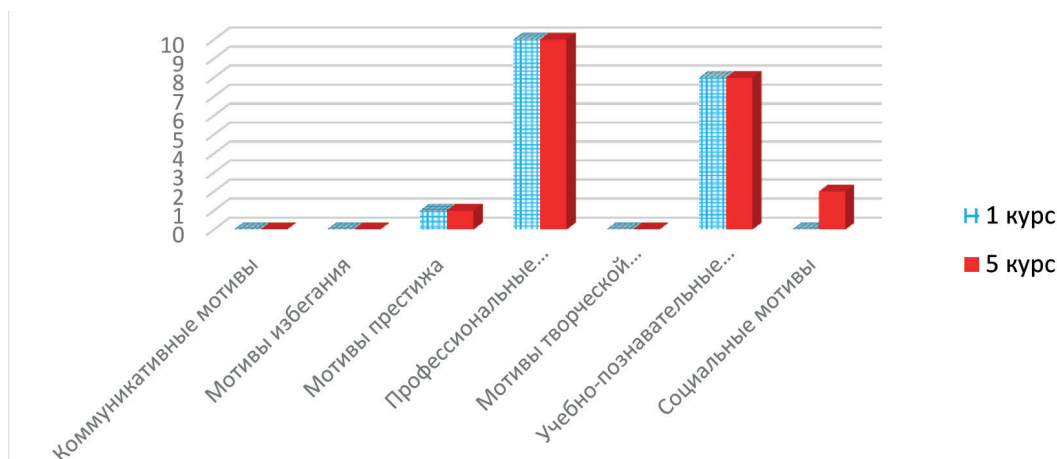
На наш взгляд, понятие «успешность обучения» является более объемным по отношению к понятию «успеваемость» и включает в себя определенный уровень академической успеваемости, но не только ее. Помимо этого, успешность обучения включает в себя продвижение по уровням образования, сопровождаемое приобретением соответствующих знаний, умений и навыков, развитием личного потенциала, а также адаптацией в обществе посредством вступления в профессиональную деятельность [3, с.18]. По мнению Д.А. Леонтьева успешного сотрудника правоохранительных органов отличают самоэффективность, оптимизм и жизнестойкость, составляющие «модель личностного потенциала» [4, с.350].

Для изучения психологических факторов, оказывающих влияние на успешность обучения, нами было проведено эмпирическое исследование, где в роли респондентов выступили 60 курсантов Академии ФСИН России 1 и 5 курсов. Одной из составляющих успешно-

Мотивы учебной деятельности курсантов

Рис.1

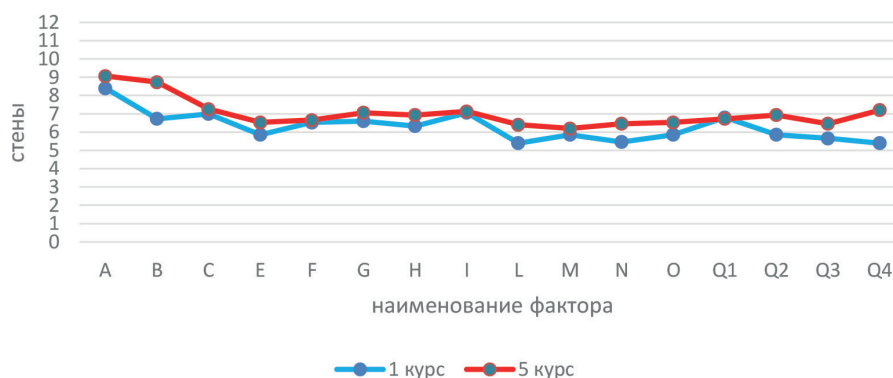
сти обучения является академическая успеваемость свидетельствующая о интеллектуальных способностях, устойчивом внимании, развитых волевых качествах. Для многих курсантов Академии хорошая и отличная оценка очень важна, т.к. она несет в себе большой мотивационный потенциал. Это и возможность получить дополнительные привилегии вуза. Подсчитав средний балл оценок курсантов, можно с уверенностью сказать, что курсанты Академии ФСИН России имеют высокий уровень успеваемости, при этом, чем курсанты старше, тем выше их средний балл. Так, средний балл оценок курсантов 1 курса равен 4,17 баллов, а 5 курса- 4,8 баллов.

Следующим фактором успешного обучения является учебная мотивация, которая складывается из ряда постоянно изменяющихся и вступающих в новые отношения друг с другом побуждений (потребности и смысл учения для курсанта, его мотивы, цели, эмоции, интересы). Для выявления истинной мотивации обучения курсантов была проведена

методика изучения мотивов учебной деятельности (модификация А.А. Реана, В.А. Якунина). Как и предполагалось, у испытуемых преобладали профессиональные мотивы (66 % опрошиваемых указали на это) - это желание получить необходимые знания и навыки в выбранной профессиональной области, стать квалифицированным специалистом; а также учебно-познавательные мотивы, связанные с содержанием учебной деятельности и процессом ее выполнения; свидетельствуют об ориентации курсанта на овладение новыми знаниями, учебными навыками; определяются глубиной интереса к знаниям.

На диаграмме (рис.1) представлена совокупность мотивов профессионального обучения курсантов, среди которых явно доминируют профессиональные и учебно-познавательные.

Б.Г. Ананьев считал, что немаловажным фактором успешности обучения является сумма необходимых свойств, определенная структура способностей и одаренности, senso-

Усредненный профиль показателей по методике Кеттелла Рис.2

моторики, мнемических, логических, эмоционально-волевых компонентов личности [1, с.74]. Поэтому, чтобы определить, какие личностные компоненты помогают курсантам в обучении, мы провели психодиагностическое исследование с помощью методики 16 PF, форма С (опросник Кеттелла).

На графике видно, что у курсантов 1 и 5 курса есть расхождения в следующих личностных качествах: уровень развития мышления (В), доверчивость (L), утонченность (N), самостоятельность (Q2) и напряженность (Q4). Так, курсанты 5 курса показали, что они более самостоятельны и независимы от группы, обладают высоким уровнем интеллекта, но при этом взволнованы и напряжены (возможно, это обусловлено предстоящей им сдачей государственных экзаменов). Этот факт говорит о готовности пятикурсников к началу своей профессиональной деятельности в уголовно-исполнительной системе.

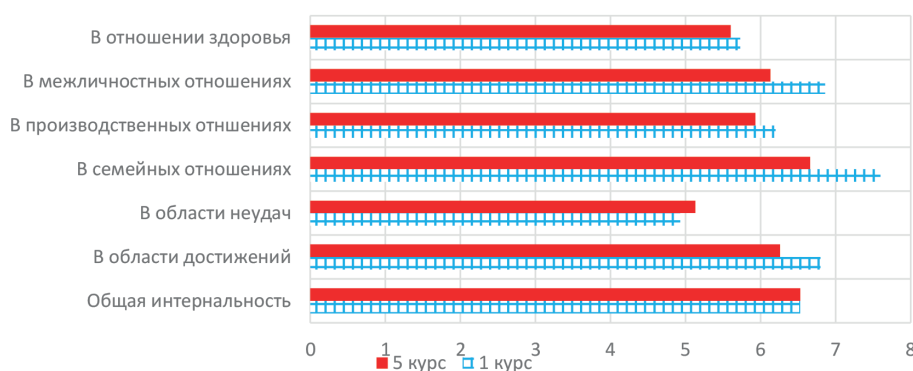
На рисунке 3 видно, что показатель общей интернальности у курсантов 1 и 5 курса полностью совпадает, т.е. они чувствуют свою собственную ответственность за события, происходящие в их жизни.

Тем не менее, некоторые студенты соглашались на малое, чтобы не тратить много сил, не сталкиваться с чем-то непривычным, не брать на себя ответственность. Другими словами, курсанты не хотят осуществлять ту деятельность, которая требует постоянных зна-

них критерию успеха – сданному ими экзамену.

Также немало важным является способность самостоятельно организовывать свою учебную деятельность, то есть умение самостоятельно работать в образовательном учреждении и дома без систематического контроля, помощи и стимулирования со стороны преподавателя, поскольку современные стандарты обучения большую часть времени отводят на самостоятельную работу. Ведь вся инициатива по получению и уточнению знаний должна исходить от самого учащегося, а вот стимуляция интереса, рекомендации литературы и разъяснение наиболее сложных вопросов – это задачи преподавателей.

Таким образом, успешность является неотъемлемой характеристикой человеческой деятельности, общения и внутреннего состояния. Достижение успеха связано как с собственной внутренней активностью обучающегося, так и с системно построенной деятельностью субъектов образовательного процесса – преподавателей. Умение правильно оценивать свои способности при постановке целей и принятии решений, собранность, настойчивость в достижении этой цели, чувство ответственности за выполняемую работу и стремление сделать ее хорошо, высокий уровень самоконтроля и самосознания, дисциплинированность, уверенность в себе и в правильности выполненной работы, адекватная самооценка, привычка и умение анализировать причины успеха и не-

Усредненный профиль показателей по методике УСК Рис.3

чительных волевых усилий, хотя понимают, что это приводит к снижению успеваемости. Они не хотят, потому что имеющийся уровень учебной деятельности в достаточной степени удовлетворяет основному сложившемуся у

удачи в работе являются основными детерминантами успешности обучения курсантов в Академии ФСИН России.

Выводы. Известно, что длительные неудачи вызывают у обучающихся снижение учебной

мотивации, успешности обучения и порождают неверие в свои силы. Поэтому преподавателям, руководителям структурных подразделений очень важно опираться на индивидуальные особенности своих подопечных, учитывать те психологические факторы, которые помогут курсантам стать успешными и в учебе, и в служебной деятельности. Преподаватели должны формиро-

вать особую среду вокруг курсантов, стимулируя их активность не только в учебе, но и в научной и общественной деятельности. Таким образом, высокая профессиональная мотивация и успешность обучения в вузе способствуют формированию профессиональной компетентности будущего специалиста.

Литература:

1. Ананьев, Б. Г. О проблемах современного человекознания / Б.Г. Ананьев. – 2 изд. – СПб.: Питер, 2001. – 272 с.
2. Андроник, Т. Г. Педагогические условия формирования успешности обучения студентов младших курсов: дис...канд. пед. наук: 13.00.08 / Андроник Т.Г. – Сургут, 2010.
3. Зимняя И.А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. - М.: Исслед. центр. ПКПС, 2004. – 38с.
4. Пенитенциарная психология: психологи-
- ческая работа с осужденными, отбывающими наказание в виде лишения свободы: пособие / под ред. профессора В.М. Позднякова. М.: Юрайт, 2020. - 350 с.
5. Расковалова О.С. Эволюция понятия «успешность в обучении» // <http://shgpi.edu.ru/files/nauka/vestnik/2014/2014-3-7.pdf>
6. Тищенко Е. Я. Самореализация личности в уголовно-исполнительной системе // Педагогическое образование в России. 2014. № 1. С. 35.
7. <https://iz.ru/685351/angelina-galanina/rossiiane-otcenili-rabotu-silovikov> (дата обращения 03.10.2020).

Despre autor:

Рената Николаевна КИСЕЛЕВА,
кандидат психологических наук, доцент,
начальник кафедры психологии
профессиональной деятельности в УИС
Академии ФСИН России, Рязань,
Российская Федерация
e-mail: renatakis@yandex.ru

CZU 343.359

DOI 10.5281/zenodo.4682624

INFRAȚIUNILE DE CONTRABANDĂ ÎN LUMINA NOILOR MODIFICĂRI LEGISLATIVE – COMENTARIU ȘI REGULI DE ÎNCADRARE JURIDICĂ (PARTEA I)

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar

Prin Legea nr. 257 din 16-12-2020 cu privire la modificarea unor acte normative, intrată în vigoare la 01.01.2021, legiuitorul a operat modificări esențiale în materia incriminării infracțiunilor de contrabandă, prin care, pe de o parte, a fost extinsă sfera incriminatoare, iar, pe de altă parte, a fost instituit un regim sancționator diferențiat pentru diferitele modalități normative prin care acestea se pot desfășura. La baza acestei diferențieri stau semnele obiective și subiective ale componentelor de infracțiune, semne care urmează a fi stabilite în fiecare caz particular în procesul calificării infracțiunilor. Punând în valoare diferitele procedee de interpretare a legii penale, în prezentul studiu s-a încercat talmăcirea voinței legiuitorului materializată la descrierea noilor formulări ale conținuturilor juridice care caracterizează faptele de contrabandă.

Cuvinte-cheie: infracțiune, contrabandă, mărfuri, accize, drepturi de import, valori culturale etc.

SMUGGLING OFFENSES IN THE LIGHT OF NEW LEGISLATIVE CHANGES – COMMENTARY AND LEGAL FRAMEWORK RULES (Part I)

Radion COJOCARU,
PhD, university professor

By law No. 257 from 16-12-2020 regarding the amendment of some normative acts, entered into force on 01.01.2021, the legislator made essential changes in the matter of criminalization of smuggling offenses, which, on the one hand, extended the incriminating sphere, and, on the other hand, a differentiating sanctioning regime has been established for the different normative modalities through which they can occur. The objective and subjective signs of the components of the crime are at the basis of this differentiation, signs that are to be established in each particular case in the process of qualifying the crimes. Emphasizing the different procedures for interpreting the criminal law, in the present study we tried to explain the will of the legislator materialized in the description of the new formulations of the legal contents that characterize the acts of smuggling.

Keywords: offense, smuggling, goods, excise duties, import rights, cultural values, etc.

Introducere. Mișcările și procesele transfrontaliere sunt inerente procesului de globalizare și aduc multiple beneficii economice și sociale diferitor state de pe mapamond. În același timp, procesul de globalizare și mișcarea transfrontalieră creează condiții de săvârșire a unor infracțiuni cu impact negativ deosebit pentru comunitățile naționale și internaționale. Din categoria infracțiunilor cu caracter transnațional care au o pondere mare de răspândire, mai ales în Republica Moldova face parte infracțiunea contrabandă.

Prin Legea nr. 257 din 16-12-2020 cu privire la modificarea unor acte normative în C.pen. al Republicii Moldova au fost operate mai multe amenda-

mente legislative esențiale ce se referă la incriminarea infracțiunilor de contrabandă. Aceste inovații parvenite în materie solicită un efort în plus din partea organelor de drept la interpretarea legii penale, activitate care trebuie să fie bazată pe respectarea strictă a principiului legalității incriminării prevăzut de art. 7 al CEDO, art. 22 al Constituției și art. 3 C.pen. al Republicii Moldova. Pe cale de consecință, acest studiu reprezintă un comentariu destinat elucidării semnelor constitutive ale infracțiunilor de contrabandă incriminate la art. 248 și art. 248¹ C.pen. prin luarea în considerare a noii viziuni legislative, viziuni transpuse în viață prin Legea nr. 257 din 16-12-2020 cu privire la modificarea unor acte normative.

Noțiuni legale. În conformitate cu art. 248 C.pen., care și-a păstrat vechea denumire de “contrabandă”, constituie infracțiuni de contrabandă:

(1) *Introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor, prin locuri stabilite pentru control vamal, prin tănuire de controlul vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 8000 de unități convenționale,*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 2500 la 3000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 6000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) *Introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 4000 de unități convenționale,*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 3500 la 4500 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5500 la 6500 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(3) *Înstrăinarea sau punerea în libera circulație, fără achitarea drepturilor de import, a mărfurilor aflate sub supraveghere vamală, dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 8000 de unități convenționale,*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 5000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(4) *Scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor prin declarare neautentică a originii mărfii ca fiind obținute integral în Republica Moldova, dacă valoarea acestora este mai mare de 8000 de unități convenționale,*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 4500 la 5500 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6500 la 7500 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

de a exercita o anumită activitate.

(5) *Introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a valorilor culturale atât prin locuri stabilite pentru control vamal, cât și prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale, precum și nereturnarea pe teritoriul Republicii Moldova a valorilor culturale în cazul în care returnarea lor este obligatorie*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 4500 la 5500 unități convenționale sau cu închisoare de până la 5 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 8000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(6) *Introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova, atât prin locuri stabilite pentru control vamal, cât și prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale, a drogurilor, precursorilor, etnobotanicelor sau analogilor acestora, a substanțelor toxice și nocive, a armelor și munițiilor interzise în circuitul civil sau supuse autorizării, a componentelor esențiale ale armelor de foc, a mărfurilor strategice, a dispozitivelor militare, a materialelor explozibile, nucleare sau radioactive*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 5500 la 6500 unități convenționale sau cu închisoare de la 3 la 8 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 7000 la 11000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(7) *Acțiunile prevăzute la alin.(1)-(6):*

a) săvârșite de două sau mai de multe persoane;

b) săvârșite cu folosirea situației de serviciu;

c) dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 16 000 de unități convenționale,

se pedepsesc cu închisoare de la 4 la 10 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 12 000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

În același context normativ, potrivit art.

248¹ C.pen. cu denumirea marginală de „contrabandă cu mărfuri de accize”, reprezintă infracțiuni de contrabandă:

(1) *Introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor supuse accizelor, prin locuri stabilite pentru control vamal, prin tănuire de controlul vamal, prin ascundere în locuri special pregătite sau adaptate în acest scop, ori cu folosirea frauduloasă a documentelor sau a mijloacelor de identificare vamală, ori prin nedeclarare sau declarare neautentică în documentele vamale sau în alte documente de trecere a frontierei, dacă valoarea mărfurilor este mai mare de 4000 de unități convenționale, iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 60 000 de bucăți,*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 2500 la 3000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5000 la 6000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(2) *Introducerea pe sau scoaterea de pe teritoriul Republicii Moldova a mărfurilor supuse accizelor, prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, dacă valoarea acestora este mai mare de 2000 de unități convenționale, iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 30 000 de bucăți,*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 3500 la 4500 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 5500 la 6500 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(3) *Înstrăinarea sau punerea în libera circulație fără achitarea drepturilor de import a mărfurilor accizate aflate sub supraveghere vamală, dacă valoarea acestora este mai mare de 4000 de unități convenționale, iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 60 000 de bucăți,*

se pedepsește cu amendă în mărime de la 4000 la 5000 unități convenționale sau cu închisoare de până la 3 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 6000 la 7000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

(4) *Acțiunile prevăzute la alin.(1)–(3):*

a) *săvârșite de două sau mai multe persoane;*

b) *săvârșite cu folosirea situației de serviciu;*

c) dacă valoarea mărfurilor accizate este mai mare de 8000 de unități convenționale, iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 120 000 de bucăți,

se pedepesc cu închisoare de la 4 la 10 ani, iar persoana juridică se pedepsește cu amendă în mărime de la 8000 la 12 000 unități convenționale cu privarea de dreptul de a exercita o anumită activitate.

Conținut de bază. Din interpretarea noțiunilor legale menționate *supra* și reieșind din specificul tehnicii legislative folosite de către legiuitor la descrierea infracțiunilor în legea penală, putem lesne observa că la art. 248 și 248¹ C.pen. se prevede răspunderea penală pentru mai multe infracțiuni de contrabandă. Astfel, în aceste două articole sunt formulate mai multe norme penale, prin care sunt stabilite noțiunile legale ale mai multor infracțiuni de contrabandă, infracțiuni care convențional pot fi intitulate după cum urmează:

– contrabanda cu mărfuri prin eschivarea la controlul vamal [art. 248 alin. (1) C.pen.];

– contrabanda cu mărfuri prin eludarea controlului vamal [art. 248 alin. (2) C.pen.];

– înstrăinarea sau punerea în circulație fără achitarea drepturilor de import a mărfurilor aflate sub supraveghere vamală [art. 248 alin. (3) C.pen.];

– contrabanda prin declarare neautentică a originii mărfii ca fiind obținute integral în Republica Moldova [art. 248 alin. (4) C.pen.];

– contrabanda cu valori culturale [art. 248 alin. (5) C.pen.];

– contrabanda cu obiecte de pericol sporit [art. 248 alin. (6) C.pen.];

– contrabanda cu mărfuri accizate prin eschivare de la controlul vamal [art. 248¹ alin. (1) C.pen.];

– contrabanda cu mărfuri accizate prin eludarea controlului vamal [art. 248¹ alin. (2) C.pen.];

– înstrăinarea sau punerea în circulație a mărfurilor accizate aflate sub supraveghere vamală [art. 248¹ alin. (3) C.pen.].

Obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă, oricare ar fi modalitatea normativă de săvârșire, îl reprezintă totalitatea relațiilor sociale a căror existență și desfășurare normală este condiționată de protejarea politicii și securității vamale a Republicii Moldova. În conformitate cu art. 6 alin. (2) C.vam., activitatea vamală se constituie din implementarea politicii vamale, asigurarea respectării reglementărilor vamale la trecerea mărfurilor, mijloacelor de transport și persoane-

lor peste frontiera vamală a Republicii Moldova, perceperea drepturilor de import și drepturilor de export, vămuirea, controlul și supravegherea vamală. Activitatea vamală se desfășoară în conformitate cu normele și cu practica internațională. Republica Moldova participă la colaborarea internațională în domeniul activității vamale [1].

Contrabanda face parte din categoria faptelor infracționale la care făptuitorul, pentru a periclita relațiile sociale sus-menționate, trebuie să acționeze sau să intre în interacțiune fizică cu anumite entități materiale care încorporează valorile și relațiile sociale condiționând existența și normala desfășurare a acestora.

La calificare este obligatoriu de a se ține cont de regula potrivit căreia *obiectul material* al infracțiunilor de contrabandă se stabilește pentru fiecare infracțiune în parte. În același timp este importantă constatarea după care obiectul material este semnul principal, în baza căruia legiuitorul a evaluat gradul prejudiciabil al diferitor infracțiuni de contrabandă descrise la art. 248 și 248¹ C.pen.

În cazul infracțiunilor prevăzute la art. 248 alin. (1) și (2) C.vam. obiectul material îl formează *mărfurile*. Potrivit art. 1 pct. 1 C.vam., prin *mărfuri* se are în vedere orice bun mobil: obiecte și alte valori, inclusiv valori valutare (valută străină și monedă națională în numerar, instrumente de plată și valori mobiliare materializate exprimate în valută străină și monedă națională), gaze naturale, energie electrică, energie termică, alt fel de energie, precum și mijloace de transport (care fac obiectul unei tranzacții economice externe), cu excepția celor prevăzute la pct.4. Potrivit pct. 4 al aceluiași articol, prin *mijloc de transport* se are în vedere orice mijloc de transport (care nu face obiectul unei tranzacții externe) folosit pentru transportul internațional de pasageri și mărfuri, inclusiv containere și alte instalații de transport [1].

Pentru existența componentei de infracțiune prevăzute la art. 248 alin. (1) este obligatoriu ca valoarea mărfurilor să depășească cuantumul de 8000 de unități convenționale ale amenzii (400 000 de lei), iar în cazul art. 248 alin. (2) C.pen. – 4000 de unități convenționale (200 000 de lei).

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 248 alin. (3) C.pen. îl formează *mărfurile aflate sub supraveghere vamală*. În conformitate cu art. 1 pct. 20 C.vam., prin *supraveghere vamală* se are în vedere „acțiunile întreprinse, în general, de organele vamale pentru a asigura respectarea reglementărilor vamale și, după caz, a altor dispoziții aplicabile mărfurilor aflate sub supraveghere vamală” [1].

Cu titlu exemplificativ, din categoria acestor bunuri fac parte bunurile aflate sub regim vamal de admitere temporară (cum ar fi, mijloacele de transport înregistrate în străinătate și care sunt admise temporar pe teritoriul R. Moldova), mărfurile admise sub regim vamal de perfecționare activă (de exemplu, materia primă importată în R. Moldova pentru producerea altor mărfuri), mărfurile admise sub regim vamal în scop de perfecționare pasivă (de exemplu, un mijloc de transport defectat este scos din R. Moldova pentru efectuarea unor lucrări de reparație în țara de origine) etc. Pentru existența componentei de infracțiune prevăzute la art. 248 alin. (3) C.pen. este obligatoriu ca valoarea mărfurilor să depășească cuantumul de 8000 de unități convenționale (400 000 de lei).

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 248 alin. (4) îl constituie *mărfurile străine sau autohtone care nu sunt obținute integral în Republica Moldova*.

Potrivit Legii nr. 1380 din 20-11-1997 cu privire la tariful vamal, drept mărfuri obținute integral în țara respectivă se consideră: a) zăcămintele minerale și alte substanțe naturale extrase din solul țării respective sau de pe fundul apelor ei teritoriale; b) plantele și produsele vegetale crescute sau recoltate în țara respectivă; c) animalele vii născute și crescute în țara respectivă; d) produsele obținute de la animale vii crescute în țara respectivă; e) produsele obținute din vânatul și pescuitul practicate pe teritoriul țării respective; f) produsele rezultate din pescuitul maritim și alte produse extrase din mare dincolo de apele teritoriale ale țării respective de vasele acesteia sau de cele închiriate de ea; g) produsele fabricate la bordul navelor prelucrătoare ale țării respective, în exclusivitate din produsele menționate la lit. f); h) deșeurile și rebuturile provenite din operațiuni de producere și prelucrare desfășurate în țara respectivă; i) articolele uzate colectate în țara respectivă care pot fi folosite numai pentru recuperarea materiilor prime; j) produsele fabricate în țară exclusiv din produsele specificate la lit. a)-i)]2].

Pentru existența componentei de infracțiune este obligatoriu ca mărfurile nominalizate să depășească cuantumul de 8000 de unități convenționale ale amenzii (400 000 de lei).

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 248 alin. (5) C.pen. este reprezentat de *valorile culturale*. În conformitate cu art. 133 C.pen., prin valori culturale cu caracter religios sau laic se înțeleg valorile indicate în Convenția Organiza-

ției Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură din 14 noiembrie 1970 privind măsurile îndreptate spre interzicerea și prevenirea introducerii, scoaterii și transmiterii ilicite a dreptului de proprietate asupra valorilor culturale.

Potrivit art. 1 al Convenției menționate, sunt considerate bunuri culturale bunurile religioase sau laice care sunt desemnate de fiecare stat ca fiind de o importanță deosebită pentru arheologie, preistorie, istorie, literatură, artă sau știință și care fac parte din următoarele categorii:

a) colecții și specimene rare de zoologie, botanică, mineralogie și anatomie; obiecte prezentând interes paleontologic;

b) bunuri referitoare la istorie, inclusiv istoria științei și tehnicii, istoria militară și socială, precum și viața conducătorilor, gânditorilor, savanților și artiștilor naționali, ca și evenimentele de importanță națională;

c) obiecte obținute prin cercetări arheologice (autorizate sau clandestine) și descoperiri arheologice;

d) elemente provenind din dezmembrarea monumentelor artistice sau istorice și a siturilor arheologice;

e) obiecte mai vechi de o sută de ani, precum inscripțiile, monedele și sigiliile gravate;

f) materialul etnologic;

g) bunurile de interes artistic, și anume: (i) tablouri, picturi și desene realizate, în întregime, manual, pe orice suport și din orice material (excluzând desenele industriale și articolele manufacturate, decorate manual); (ii) obiecte originale de artă monumentală și de sculptură, din orice material; (iii) gravuri, stampe și litografii originale; (iv) ambalaje și mulaje artistice originale, din orice materiale; (v) manuscrise rare și incunabule, cărți, documente și publicații vechi de interes deosebit (istoric, artistic, științific, literar etc.), singulare sau aparținând unor colecții; (vi) mărci poștale, timbre fiscale și analoage, singulare sau în colecții; (vii) arhive, inclusiv arhive fotografice, fonografice și cinematografice; (viii) piese de mobilier având peste o sută de ani vechime și instrumente muzicale vechi [3].

Valorile culturale sunt incluse în patrimoniul cultural mobil al R. Moldova. Astfel, în acord cu *Legea nr. 280 din 27-12-2011 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil*, patrimoniul cultural național mobil include ansamblul de bunuri culturale mobile, clasate în patrimoniul cultural național cu valoare deosebită sau excepțională istorică, arheologică, documentară, etno-

grafică, artistică, științifică și tehnică, literară, cinematografică, numismatică, filatelică, heraldică, bibliofilă, cartografică, epigrafică, estetică, etnologică și antropologică, reprezentând mărturii materiale ale evoluției mediului natural și ale relației omului cu acest mediu, ale potențialului creator uman [4].

Componența patrimoniului cultural național mobil este prevăzută de art. 4 al aceleiași legi. Potrivit textului de lege din patrimoniul cultural național mobil fac parte:

– *bunurile arheologice și istorico-documentare* precum: a) piese arheologice din săpături terestre și subacvatice sau din descoperiri întâmplătoare, cu excepția eșantioanelor de materiale de construcție, de materiale din situri, care constituie probe arheologice pentru analize de specialitate; b) inscripții, elemente separate provenite din dezmembrarea monumentelor istorice; c) mărturii materiale și documentare privind istoria politică, economică, socială, militară, religioasă, științifică, artistică, sportivă sau din alte domenii; d) manuscrise, incunabule, cărți rare și cărți vechi, publicații de diferite tipuri, cu autografe și ex-librisuri, periodice; e) documente și tipărituri de interes social: documente de arhivă, hărți și alte materiale cartografice; f) obiecte cu valoare memorialistică; g) obiecte și documente cu valoare numismatică, filatelică, heraldică: monede, medalii, decorații, insigne, bancnote, sigilii, brevete, mărci poștale, drapele și stindarde; h) piese epigrafice; i) fotografii, clișee fotografice, filme, înregistrări audio și video; j) instrumente muzicale; k) uniforme militare și accesorii la ele; l) vestimentație;

– *bunurile cu semnificație artistică* precum: a) opere de artă plastică: pictură, sculptură, grafică, desen, gravură, stampă și altele asemenea; b) opere de artă decorativă și aplicată: mobilier, tapiserii, covoare, piese din sticlă, ceramică, metal, lemn, textile și din alte materiale, podoabe; c) obiecte de cult: icoane, broderii, orfevrărie, mobilier și altele; d) proiecte și prototipuri de design; e) materiale primare ale filmelor artistice, documentare și de animație; f) monumente de for public, componente artistice expuse în aer liber; g) cărți poștale și ilustrații; h) piese decorative pentru spectacole.

– *bunurile cu semnificație etnografică* precum: a) elemente de arhitectură populară; b) elemente din instalații tehnice; c) obiecte de uz casnic și gospodăresc; d) unelte de muncă; e) produse ale industriei casnice textile: covoare, păretare, prosoape, costume populare și altele asemenea; f) mo-

bilier; g) recuzită a obiceiurilor; h) obiecte de cult; i) produse de artizanat contemporan;

– *bunurile de importanță științifică* precum: a) specimene rare și colecții de zoologie, botanică, mineralogie, petrologie, paleontologie, antropologie, speologie, anatomie; b) trofee de vânat;

– *bunurile de importanță tehnică* precum: a) creații tehnice de unicat; b) rarități, indiferent de marcă; c) prototipuri ale aparatelor, dispozitivelor și mașinilor de creație curentă; d) orologerie; e) realizări ale tehnicii populare; f) documente tehnice: proiecte, planuri, schițe, brevete de invenții; g) mijloace de transport și de telecomunicații; h) matrițe de CD-uri, CD-ROM, DVD;

– *bunurile cu semnificație memorialistică* precum: a) bunuri și obiecte memoriale; b) documente și fotografii din viața personalităților; c) piese legate de evenimente de importanță națională și internațională [4].

Obiectul material al contrabandei prevăzute la art. 248 alin. (5) C.pen. îl formează obiectele în privința cărora legiuitorul instituie regimuri speciale de circulație. Aceste obiecte sunt stipulate *ad litteram* în textul incriminator al legii, după cum urmează: *droguri, precursori, etnobotanice, analogi ai acestora, substanțelor toxice și nocive, arme și muniții interzise în circuitul civil sau supuse autorizării, componente esențiale ale armelor de foc, mărțuri strategice, dispozitive militare, materiale explozibile, nucleare sau radioactive*.

La interpretarea acestor noțiuni se va utiliza, în prim-plan, interpretarea autentică, întrucât mai multe dintre obiectele sus-enumerate sunt definite expres chiar în legea penală la Capitolul XIII C.pen., intitulat „Înțelesul unor termeni sau expresii în prezentul cod”. Atunci când aceste noțiuni nu sunt definite de legea penală, în plan subsidiar, se vor utiliza noțiunile juridice definite în alte legi sau acte normative la care face trimitere implicită dispoziția art. 248 alin. (5) C.pen.

În acord cu art. 134¹ alin. (1) C.pen., prin *droguri* se înțeleg plantele sau substanțele stupefiante ori psihotrope, sau amestecurile ce conțin asemenea plante ori substanțe, stabilite de Guvern”. Prin urmare, din categoria drogurilor fac parte: *substanțele stupefiante, substanțele psihotrope, plantele care le conțin și amestecurile unor asemenea plante sau substanțe*.

În conformitate cu art. 134¹ alin. (1) C.pen. al R. Moldova, prin *stupefiante* se înțeleg substanțele înscrise în anexele la Convenția unică a Națiunilor Unite asupra substanțelor stupefiante din 1961,

modificată prin Protocolul din 1972 și prevăzute în actele normative ale Guvernului. De asemenea, potrivit art. 134¹ alin. (3) C.pen. prin *substanțe psihotrope* se înțeleg substanțele înscrise în anexele la Convenția asupra substanțelor psihotrope din 1971 și prevăzute în actele normative ale Guvernului.

Nomenclatorul substanțelor stupefiante este stipulat în tabelul I al listei aprobate prin Hotărârea Guvernului nr.79 din 23.01.2006, iar cel al substanțelor psihotrope – în tabelul II al aceleiași liste. O altă substanță decât cele indicate în tablele menționate nu poate fi recunoscută în calitate de substanță stupefiantă sau psihotropă [5].

Potrivit prevederilor Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23.01.2006 privind aprobarea Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora [5], plantele care conțin stupefiante și psihotrope sunt specificate în tabelul nr. 3 al Listei, acestea clasificându-se în plante care nu cresc pe teritoriul R. Moldova și plante care cresc pe teritoriul R. Moldova. Din categoria plantelor care nu cresc pe teritoriul R. Moldova din cauza condițiilor climaterice și care sunt interzise pentru cultivare fac parte: planta de coca, kat, *Argyrea nervosa*, *Nymphaea caerulea*, *Salvia divinorum*, *Turbina corymbosa* și *Tabernanthe iboga*. Din cea de a doua categorie fac parte plantele care cresc pe teritoriul R. Moldova și sunt interzise pentru cultivare sau necesită autorizare specială: planta de mac, planta de cânepă.

Din categoria drogurilor mai fac parte și *amestecurile care conțin stupefiante* sau psihotrope. În acest caz, calitatea de drog o are doar partea componentă a amestecului care potrivit Hotărârii Guvernului nr. 79 din 23.01.2006 privind aprobarea *Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora*, reprezintă substanță stupefiantă, psihotropă sau plantă care o conține. Constatarea este importantă, întrucât doar în baza acestei părți se determină calitatea pe care o are amestecul.

Potrivit art.134¹ alin.(4) C.pen., prin *precursor* se înțelege substanța de origine naturală sau sintetică utilizată ca materie primă la producerea de substanțe stupefiante sau psihotrope. Substanțele utilizate ca materie primă pentru producerea substanțelor narcotice, psihotrope sau a analogilor (precursorii) sunt prevăzute în Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea tabelelor și listelor substanțelor narcotice, psihotrope și pre-

cursorilor acestora, supuse controlului nr. 1088 din 05.10.2004 [5].

De asemenea, lista precursorilor este exhaustivă, în sensul că alte substanțe decât cele specificate în Hotărârea Guvernului din 05.10.2004 nu pot fi declarate ca precursori. O interpretare contrară ar conduce la încălcarea principiului legalității, în special a art.3 alin.(2) C.pen., potrivit căruia *aplicarea legii penale prin analogie este interzisă*.

Etnobotanicele (drogurile sintetice), denumite și „droguri legale”, reprezintă o nouă categorie de droguri psihoactive, create în urma experimentelor și a cercetărilor conduse asupra compoziției și a efectelor drogurilor psihoactive deja existente.

În conformitate cu art. 134¹ lin. (5) C.pen., prin *produse etnobotanice* (etnobotanice) se înțeleg amestecurile de prafuri și/sau plante sau amestecurile de ierburi și diverse părți de plante stropite cu substanțe chimice, care produc schimbări ce induc efecte fiziologice și/sau mentale, halucinogene și/sau acțiuni psihoactive.

Din noțiunea textului de lege rezultă că etnobotanicele sunt particularizate prin două trăsături de bază: 1) după componență reprezintă amestecurile de prafuri și/sau plante sau amestecurile de ierburi și diverse părți de plante stropite cu substanțe chimice; 2) după efect produc schimbări ce induc efecte fiziologice și/sau mentale, halucinogene și/sau acțiuni psihoactive.

Noțiunea de *analog*, la rândul ei, este consacrată la art. 134¹ alin. (6) C.pen., potrivit căruia prin analog al substanței stupefiante sau psihotrope se înțelege orice substanță sau asociere de substanțe de origine naturală ori sintetică, în orice stare fizică, sau orice produs, plantă, ciupercă, ori părți ale acestora, care are capacitatea de a produce efecte psihoactive și care, indiferent de conținutul său, denumirea sa, modul său de administrare, de prezentare sau de publicitatea care i se face este ori poate fi folosită în locul unei substanțe sau al unui preparat stupefiant, psihotrop ori cu efect psihotrop sau în locul unei plante ori substanțe aflate sub control național și/sau internațional.

O altă entitate ce reprezintă obiectul material al contrabandei descrise la art. 248 alin. (6) o formează *substanțele toxice sau nocive*. În acord cu 134¹⁶ C.pen. prin substanțe toxice se înțeleg substanțele cu acțiune drastică, care se află sub control național și internațional, în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, și care sunt înscrise în listele aprobate de către Guvern.

Substanțele toxice sau nocive sunt substanțe care au în compoziție un toxic (de exemplu, ricina, toxina tetanică, toxina butolinică etc.) care este dăunător mediului înconjurător sau organismului viu cu care vine în contact putând provoca în anumite doze și moartea acestuia. La categoria substanțelor toxice sau nocive pot fi atribuite produsele chimice periculoase și produsele chimice deosebit de periculoase definite în Legea nr. 277 din 29-11-2018 privind substanțele chimice [6].

Potrivit legii sus-menționate prin *produs chimic periculos se are în vedere* substanță și amestec chimic care îndeplinesc criteriile privind pericolele fizice, pericolele pentru sănătate sau pericolele pentru mediu din Regulamentul privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și amestecurilor, aprobat de Guvern. Prin produs chimic deosebit de periculos se înțelege orice substanță și amestec chimic care, în conformitate cu Regulamentul privind clasificarea, etichetarea și ambalarea substanțelor și amestecurilor, sunt clasificate în una sau mai multe dintre următoarele clase de pericol: a) toxicitate acută, categoriile 1, 2 și 3; b) cancerigenitate, categoria 1A sau 1B; c) mutagenitate a celulelor embrionare, categoria 1A sau 1B etc. [6].

Din categoria obiectelor înscrise în dispoziția art. 248 alin. (6) C.pen. mai fac parte *armele și munițiile interzise în circuitul civil sau supuse autorizării*.

În acest caz pentru constatarea obiectului material legiuitorul face trimitere la Legea privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă nr. 130 din 08.06.2012. În conformitate cu Anexa nr. 1 a acestei Legi, din grupul *armelor și munițiilor interzise în circuitul civil* fac parte armele introduse în Categoria A, cum ar fi, de exemplu: armele de foc automate, armele de foc camuflate sub forma unui alt obiect, munițiile cu proiectile perforante, explozive sau incendiare etc. [7].

De asemenea, potrivit Anexei nr.1 a Legii nr. 130 din 08.06.2012 la categoria *armelor și munițiilor supuse autorizării* pot fi atribuite armele prevăzute în Categoria B, cum ar fi: armele de foc scurte semi-automate sau cu repetiție, armele de foc scurte cu o singură lovitură; armele de foc lungi cu o singură lovitură prin țevă lisă, precum și muniția corespunzătoare; armele scurte (pistol sau revolver) cu proiectile din cauciuc, precum și muniția aferentă etc. [8].

În final, în conformitate cu art. 2 al Legii nr. 130 din 08.06.2012, *prin componentă esențială de armă de foc* se înțelege mecanismul de închidere, camera cartușului și/sau țevă a armei de foc care,

în calitate de obiecte separate, sunt incluse în categoria armelor de foc pe care sunt montate ori sunt concepute să fie montate [8].

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 248¹ alin. (1) și alin. (2) C.pen. îl formează *mărfurile supuse accizelor*. Potrivit art. 119 C.fis. prin acciză se are în vedere un impozit de stat care se percepe, direct sau indirect, asupra următoarelor mărfuri de consum: a) alcool etilic și băuturi alcoolice; b) tutun prelucrat; c) petrolul și derivatele lui; d) caviar și înlocuitori de caviar; e) parfumuri și apă de toaletă; f) îmbrăcăminte din blană etc. [9].

Este obligatoriu ca valoarea mărfurilor supuse accizelor să fie mai mare de 4000 de unități convenționale ale amenzii (200 000 lei), iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 60 000 de bucăți,

Obiectul material al infracțiunii prevăzute la art. 248¹ alin. (3) C.pen. îl formează mărfurile accizate aflate sub supraveghere vamală dacă valoarea acestora este mai mare de 4000 de unități convenționale (200 000 lei), iar în cazul țigaretelor cu filtru sau fără filtru – o cantitate mai mare de 60 000 de bucăți. Noțiunea de mărfuri aflate sub supraveghere vamală a fost analizată *supra*, în contextul examinării obiectului material al infracțiunii prevăzute la art. 248 alin. (3) C.pen.

Concluzii. În lumina prezentărilor realizate în actualul studiu, putem evidenția anumite constatări și concluzii referitoare la încadrarea juridică a infracțiunilor de contrabandă descrise în baza noilor formulări legislative:

1. legislația penală în vigoare prevede răspunderea penală pentru mai multe infracțiuni de contrabandă, șase dintre care sunt descrise la art. 248 C.pen., iar trei – la art. 248¹ C.pen. Aceste infracțiuni sunt descrise prin intermediul unor componente diferite de infracțiuni, în baza cărora sunt determinate regimuri autohtone de sancționare. Prin urmare, atunci când o persoană, printr-o singură acțiune face contrabandă cu obiecte descrise la diferite alineate ale art. 248 sau ale art. 248¹ C.pen., calificarea se face după regulile concursului ideal de infracțiuni;

2. obiectul juridic special al infracțiunilor de contrabandă este reprezentat de relațiile sociale a căror existență și desfășurare normală sunt condiționate de protejarea politicii și securității vamale a Republicii Moldova. Pe orizontală conținutul acestor relații sociale se particularizează și se diferențiază reieșind semnele aferente obiectului material al contrabandei. De exemplu, în cazul

infracțiunii prevăzute la art. 248 alin. (1) C.pen. relațiile sociale referitoare la politica vamală și securitatea vamală sunt periclitare de contrabandă cu mărfuri, iar în cazul art. 248¹ alin. (1) C.pen. aceleași valori și relații sociale sunt periclitare de contrabandă cu mărfuri accizate. La baza instituirii unui regim distinct de sancționare pentru aceste fapte stă voința legiuitorului care a considerat că contrabandă cu mărfuri accizate comportă un pericol social mai mare pentru relațiile sociale privitoare la politica și securitatea vamală decât contrabandă săvârșită cu mărfuri nesupuse accizării;

3. semnele calitative și semnele cantitative inerente obiectului material al contrabandei, cu unele excepții, constituie principale semne care stau la baza instituirii răspunderii penale distincte și diferențiate pentru infracțiunile de contrabandă statuate la art. 248/ 248¹ C.pen.;

4. semnele calitative ale obiectului material rezultă din natura sau esența bunurilor (lucrurilor) cu care se face contrabandă și care sunt reprezentate de: mărfuri – art. 248 alin. (1) și alin. (2) C.pen.; mărfuri aflate sub supraveghere vamală – art. 248 alin. (3) C.pen.; mărfuri care nu sunt obținute integral în Republica Moldova – art. 248 alin. (4) C.pen.; valori culturale – art. 248 alin. (5) C.pen.; droguri, precursori, etnobotanice, analogi ai acestora, substanțelor toxice și nocive, arme și muniții interzise în circuitul civil sau supuse autorizării, componente esențiale ale armelor de foc, mărfuri strategice, dispozitive militare, materiale explozibile, nucleare sau radioactive – art. 248 alin. (6) C.pen.; mărfuri accizate – art. 248¹ alin. (1) și alin. (2) C.pen.; mărfuri accizate aflate sub supraveghere vamală – art. 248¹ alin. (3) C.pen.;

5. semnele cantitative ale obiectului material sunt determinate de valoarea materială a mărfurilor exprimată în unități convenționale sau de numărul de țigarete atunci când este vorba de contrabandă cu țigări: 8000 de unități convenționale – art. 248 alin. (1), (3) și (4) C.pen.; 4000 de unități convenționale – art. 248 alin. (2) și art. 248 alin. (1) C.pen.; 60 000 de țigarete cu filtru sau fără filtru în cazul infracțiunii prevăzute la art. 248¹ C.pen. și 30 000 de țigarete cu filtru sau fără filtru – în cazul infracțiunii prevăzute la art. 248¹ alin. (2) C.pen.;

6. obiectul material al infracțiunilor de contrabandă prevăzute la art. 248 alin. (5) și alin. (6) C.pen. este descris doar prin intermediul semnelor calitative, fapt pentru care la calificare nu urmează a fi stabilite și semnele cantitative, determinate de număr, greutate, valoare materială etc. Indiferent de in-

dici cantitativi ai obiectului material, contrabanda cu aceste entități materiale prezintă un grad prejudiciabil sporit, fapt ce implică și un regim diferențiat al repressiunii penale. În cazul infracțiunii de contrabandă cu valori culturale, gradul prejudiciabil sporit al faptei decurge din semnificația spirituală și culturală a respectivelor valori culturale ce le comportă pentru comunitatea națională și internațională. În cazul infracțiunii de contrabandă cu obiecte de pericol gradul prejudiciabil decurge din pericolozitatea pe care respectivele obiecte le prezintă pentru sănătatea populației (de exemplu, droguri, etnobotanice sau precursori) și securitatea publică (arme și muniții interzise în circuitul civil sau supuse autorizării, componente esențiale ale armelor de foc etc.), nemaifiind necesare și semnele calitative suplimentare.

Recomandări de lege ferenda

1. deși la interpretarea gramaticală a legii

penale se aplică regula potrivit căreia „singularul” are aceeași semnificație ca și „pluralul”, pentru asigurarea unei identități depline dintre denumirea și sfera incriminatoare, propunem reîntitularea art. 248 C.pen. din „contrabanda” în „infracțiuni de contrabandă” și a art. 248¹ C.pen. din „contrabanda cu mărfuri de accize” în „infracțiuni de contrabandă cu mărfuri de accize”;

2. în contextul aspirațiilor de integrare europeană ale Republicii Moldova, considerăm că prevenirea penală a infracțiunilor de contrabandă trebuie să fie dimensionată pe o politică unică de vecinătate, mai ales cu statele care sunt membre ale UE. În acest sens, promovăm ideea apropiării modelului de incriminare al contrabandei instituit în Republica Moldova cu cel instituit în România ca țară membră a UE.

Bibliografie referințe:

1. Codul vamal al Republicii Moldova nr. 1149-XIV din 20.07.2000. Republicat: Monitorul Oficial al R. Moldova, ediție specială din 01.01.2007. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.160-162/1201 din 23.12.2000.
2. Legea nr. 1380 din 20-11-1997 cu privire la tariful vamal. Publicat : 07-05-1998 în Monitorul Oficial nr. 40-41 art. 286.
3. Convenție din 14 noiembrie 1970 asupra măsurilor ce urmează a fi luate pentru interzicerea și împiedicarea operațiunilor ilicite de import, export și transfer de proprietate al bunurilor culturale. <http://legislatie.just.ro/Public/DetaIiiDocumentAfis/50685> (vizitat la 22.03.2021).
4. Legea nr. 280 din 27-12-2011 privind protejarea patrimoniului cultural național mobil. Publicat: 27-04-2011 în Monitorul Oficial nr. 82-84 art. 270.
5. Hotărârea nr. 79 din 23-01-2006 privind aprobarea Listei substanțelor stupefiante, psihotrope și a plantelor care conțin astfel de substanțe depistate în trafic ilicit, precum și cantitățile acestora Publicat: 27-01-2006 în Monitorul Oficial nr. 16-19 art. 106.
6. Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea tabelor și listelor substanțelor narcotice, psihotrope și precursorilor acestora, supuse controlului nr. 1088 din 05.10.2004. Monitorul Oficial al R. Moldova nr.186-188/1278 din 15.10.2004.
7. Legea nr. 277 din 29-11-2018 privind substanțele chimice. Publicat: 15-02-2019 în Monitorul Oficial nr. 49-58 art. 109.
8. Legea nr. 130 din 08-06-2012 privind regimul armelor și al munițiilor cu destinație civilă. Publicat: 26-10-2012 în Monitorul Oficial nr. 222-227 art. 721.
9. Cod fiscal al R. Moldova nr. 1163 din 24-04-1997. Publicat: 18-09-1997 în Monitorul Oficial Nr. 62 art. 522. Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova Ediție Specială, 08 februarie 2007.

Despre autor:

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar,
director al Școlii doctorale
„Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com
tel.: 069089176

CZU 343.1

DOI 10.5281/zenodo.4682626

ANALIZA DEZIDERATELOR LEGATE DE COMPETENȚA ÎNFĂPTUIRII URMĂRIRII PENALE

Dinu OSTAVCIUC,

doctor în drept, conferențiar universitar

Articolul științific elaborat reprezintă o abordare teoretico-practică a domeniului dreptului procesual-penal ce vizează competența înfăptuirii urmăririi penale. Conținutul lucrării este axat pe enunțarea dezideratelor referitoare la competența înfăptuirii urmăririi penale.

Analizând competența teritorială (ratione loci), competența personală (ratione personae), competența alternativă și competența derogată de înfăptuire a urmăririi penale autorul menționează că încălcarea competenței poate determina nulitatea actelor procedurale. Nulitatea respectivă nu se înlătură în nici un mod, poate fi invocată în orice etapă a procesului de către părți, și se ia în considerare de instanță, inclusiv din oficiu, dacă anularea actului procedural este necesară pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei.

Cuvinte-cheie: competență, urmărire penală, organ de urmărire penală, procuror, infracțiune, cauză penală.

ANALYSIS OF THE DESIDERATUM RELATED TO CRIMINAL INVESTIGATION EXECUTION

Dinu OSTAVCIUC,

PhD, associate professor

The elaborated scientific article represents a theoretical-practical approach of the field of criminal-procedural law concerning the competence of criminal investigation execution. The content of the paper is focused on the enunciation of the desideratum regarding the competence of criminal investigation execution.

Analyzing the territorial competence (ratione loci), the personal competence (ratione personae), the alternative competence and the derogated competence of the criminal investigation execution, the author mentions that the violation of the competence may determine the nullity of the procedural acts. Such nullity will not be removed in any way, may be invoked at any stage of the proceedings by the parties, and shall be taken into consideration by the court, including ex officio, if the annulment of the procedural act is necessary to find out the truth and fair settlement of the case.

Keywords: competence, criminal investigation, criminal investigation body, prosecutor, offense, criminal case.

Introducere. Urmărirea penală presupune activitatea de efectuare a cercetărilor asupra unui caz în urma căruia se administrează probe. Organul de urmărire penală trebuie să efectueze toate acțiunile în limitele legii pentru a putea descoperi fapta, cât și persoana care a săvârșit această faptă.

Competența organului de urmărire penală are 2 înțelesuri:

a) Prin competență, se înțeleg drepturile și obligațiile organului de urmărire penală de a proceda la urmărirea penală în anumite cauze penale.

b) Prin competență de înțelege repartizarea legală a cauzei penale în cadrul atribuțiilor unui anumit organ de urmărire penală.

Stabilindu-se competența organului de urmărire penală, se stabilește totodată și atribuțiile,

acțiunile și modul în care organul de urmărire penală trebuie să acționeze.

Există următoarele forme de competență a organului de urmărire penală: funcțională, materială, personală și teritorială [3].

Scopul articolului constă în evidențierea faptului că competența teritorială diferențiază, din punct de vedere teritorial, fiind influențată de locul săvârșirii infracțiunii.

Metode și materiale aplicate. Pentru realizarea scopului trasat, ținând cont de specificul și caracterul complex al temei investigate, în calitate de metode de cercetare au fost folosite metoda logică, sistematică și de comparare. Cercetările întreprinse se bazează pe studierea doctrinei și a legislației procesual penal autohtone.

Rezultate obținute și discuții. „*Competența teritorială (ratione loci)* este criteriul cu ajutorul căruia se determină care dintre organele de același grad este competent să soluționeze o anumită cauză.” [3]

Conform art. 40 CPP, cauza penală este judecată de instanța în raza teritorială a căreia a fost săvârșită infracțiunea. Dacă infracțiunea este continuă sau prelungită, cauza se judecă de instanța în raza teritorială a căreia s-a consumat ori a fost curmată infracțiunea. Dacă este imposibil de a constata locul unde a fost săvârșită infracțiunea, cauza este judecată de instanța în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală. Cauza penală asupra infracțiunilor săvârșite în afara hotarelor țării sau pe o navă este judecată de către instanța în raza teritorială a căreia se afla ultimul loc permanent de trai al inculpatului sau, dacă acesta nu este cunoscut, în raza teritorială a căreia a fost terminată urmărirea penală.

Potrivit art. 257 alin. (1) CPP, urmărirea penală se efectuează în sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea sau, la decizia procurorului, în sectorul unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinuitul sau majoritatea martorilor. Dacă locul săvârșirii infracțiunii nu este cunoscut, urmărirea penală se efectuează de organul de urmărire penală în a cărui rază de activitate a fost descoperită infracțiunea sau se află domiciliul bănuितului, învinuitului [1, alin.(3) art. 257].

În conformitate cu prevederile art. 522 CPP, în cazul săvârșirii infracțiunilor de către persoane juridice, competența teritorială este determinată de locul unde a fost săvârșită infracțiunea, locul unde a fost depistat făptuitorul, locul unde domiciliază făptuitorul persoană fizică, locul unde își are sediul persoana juridică, locul unde domiciliază victima sau unde aceasta își are sediul. La judecarea cauzei privind infracțiunile săvârșite de persoane juridice se aplică în mod corespunzător prevederile art. 40 și 42 CPP [1].

Potrivit art. 42 CPP, în caz de indivizibilitate sau de conexitate a cauzelor penale, judecata în primă instanță, dacă are loc în același timp pentru toate faptele și pentru toți făptuitorii, se efectuează de aceeași instanță.

Constituie indivizibilitate a cauzelor penale cazurile în care la săvârșirea unei infracțiuni au participat mai multe persoane, când două sau mai multe infracțiuni au fost săvârșite prin aceeași fap-

tă ori în cazul unei infracțiuni continue sau prelungite. Constituie conexitate a cauzelor penale cazurile: când două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite prin fapte diferite de una sau mai multe persoane împreună, în același timp și în același loc; când două sau mai multe infracțiuni sunt săvârșite de aceeași persoană în timp diferit ori în loc diferit; când o infracțiune este săvârșită pentru a pregăti, a înlesni sau a ascunde comiterea altei infracțiuni ori este săvârșită pentru a înlesni sau a asigura absolvirea de răspundere penală a făptuitorului altei infracțiuni; când între două sau mai multe infracțiuni există legătură și conexarea cauzelor se impune pentru buna desfășurare a justiției.

În caz de conexare a unor cauze privitoare la mai multe persoane învinuite de săvârșirea infracțiunilor în raza de activitate a diferitor instanțe de grad egal sau privitoare la o singură persoană învinuită de săvârșirea câtorva infracțiuni, dacă aceste cauze sunt de competența a două sau a câtorva instanțe de judecată de grad egal, procesul se judecă de instanța care a fost prima sesizată privind judecarea cauzei. Dacă o persoană sau un grup de persoane sunt învinuite de săvârșirea unei singure sau a câtorva infracțiuni și cauza referitoare la unul din învinuiți sau la una din infracțiuni este de competența unei instanțe ierarhic superioare, procesul se judecă în întregime de instanța ierarhic superioară. Conexarea cauzelor se admite de către instanța de judecată respectivă în cazul în care acțiunile incriminate nu necesită o încadrare juridică mai gravă, iar la cererea procurorului și în celelalte cazuri – pentru modificarea acuzării în sensul agravării. În cazul în care infracțiunea a fost săvârșită de două sau mai multe persoane, instanța de judecată poate dispune indivizibilitatea cauzei, dacă aceasta este necesară pentru buna desfășurare a justiției în termene rezonabile și dacă aceasta nu va împiedica respectarea drepturilor părților.

Din cele expuse, considerăm că competența teritorială diferențiază, din punct de vedere teritorial, organele de urmărire penală cu o egală competență materială și este determinată de locul săvârșirii infracțiunii. În acest sens, organul de urmărire penală este obligat să țină cont de harta administrativ-teritorială a Republicii Moldova.

Potrivit alin. (1) art. 110 din Constituție, teritoriul Republicii Moldova este organizat, sub aspect administrativ, în sate, orașe, raioane și unitatea teritorială autonomă Găgăuzia. Este de

reținut faptul că organele de urmărire penală își desfășoară activitatea în raza teritorial-administrativă deservită [6] sau, după caz, pe întreg teritoriul țării.

Astfel, unele organe de urmărire penală exercită urmărirea penală, în limita competenței materiale și/sau personale, pe întreg teritoriul țării, în funcție de structura [5] și regulamentele sale. De exemplu, Direcțiile generale urmărire penală din cadrul Centrului Național Anticorupție și Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne, ca structuri centrale dispun de subdiviziuni teritoriale pe întreg teritoriul țării. Astfel, structura centrală este competența a efectua urmărirea penală, în limitele competenței materiale, pe întreg teritoriul Republicii Moldova, pe când cele subordonate (create în cadrul Direcțiilor Nord, Sud – în cazul CNA și municipii¹ sau raioane) doar în limita sectoarelor sau raioanelor deservite.

În mod concret, potrivit pct. 12 din Regulamentul privind organizarea și funcționarea Direcției generale urmărire penală a Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne, aprobat prin Ordinul MAI nr. 349 din 11.11.2013 [7], exercitând urmărirea penală Direcția generală urmărire penală, în limitele Codului de procedură penală, dispune de competență materială pe întreg teritoriul al Republicii Moldova. În calitate de organ de urmărire penală ierarhic superior, ținând cont de competența materială, examinând cererile și comunicările cu privire la infracțiuni, prin care a fost sesizată, Direcția Generală Urmărire penală este abilitată să efectueze urmărirea penală pentru orice infracțiune comisă în limitele circumscripției naționale, sau să o dispună subdiviziunii teritoriale de urmărire penală ierarhic inferioare. Direcția generală urmărire penală dispune și de alte atribuții ale organului de urmărire penală ierarhic superior, care rezultă din legislația procesuală penală. Astfel, observăm că prin Regulamentele instituțiilor în care au fost create organele de urmărire penală, competența teritorială derivă din structura acestor organe. După cum am observat,

structurile centrale au competență teritorială generală.

Cât privește competența teritorială a procurorului este de menționat faptul că acesta conduce sau exercită urmărirea penală în sectorul deservit (sectoarele mun. Chișinău, raioanele țării). Excepție de la această normă fac procuraturile specializate. Conform art. 257 alin. (4)¹ CPP, Procuratura Anticorupție și Procuratura pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale exercită și conduce urmărirea penală în privința infracțiunilor date în competența lor, indiferent de locul săvârșirii acestora. Cu alte cuvinte, procuraturile specializate sunt competente de a conduce și exercita urmărirea penală pe întreg teritoriul Republicii Moldova, ținând cont de competența materială.

De reținut și faptul că, potrivit art. 270 alin. (4) CPP, este competent să exercite urmărirea penală în cazurile prevăzute la art. 270 alin. (1) CPP procurorul de la procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea sau, după caz, procurorul din procuratura specializată. Astfel, procurorul de la procuratura în a cărei rază teritorială a fost săvârșită infracțiunea exercită urmărirea penală în privința minorilor, primarilor și viceprimarilor satelor și comunelor, consilierilor locali ai satelor și comunelor etc.

Cu alte cuvinte, procuraturile teritoriale pot exercita urmărirea penală în orice caz, cu excepția celor date în competența Procuraturii Anticorupție și Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale.

Există cazuri când competența teritorială poate fi extinsă. Astfel, potrivit art. 258 CPP, în cazul în care anumite acțiuni de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara teritoriului în care se face urmărirea penală, organul de urmărire penală poate să le efectueze însuși sau să dispună, prin delegație, efectuarea acestor acțiuni altui organ respectiv, care este obligat să execute această delegație în termen de cel mult 10 zile. În cazul în care organul de urmărire penală însuși procedează la efectuarea acțiunilor procesuale, el anunță despre aceasta organul respectiv din raza teritorială în care se vor efectua aceste acțiuni. Organul de urmărire penală dispune, prin delegație, Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale efectuarea investigațiilor financiare paralele în vederea urmăririi bunurilor infracționale, acumulării

¹ De exemplu în mun. Chișinău sunt 5 subdiviziuni subordonate DGUP a IGP al MAI, care efectuează urmărirea penală în limita sectoarelor deservite (Rișcani, Botanica, Centru, Buiucani, Ciocana), cu excepția secției urmărire penală a Direcției de poliție mun. Chișinău, care activează pe întreg teritoriul municipal.

probelor cu privire la acestea și indisponibilizării lor în cazurile prevăzute la art. 229² alin. (2) CPP. Agenția de Recuperare a Bunurilor Infracționale informează, prin procesul-verbal de consemnare a rezultatelor investigațiilor financiare paralele, organul de urmărire penală despre măsurile întreprinse în baza delegației. Termenul de executare a delegației dispuse Agenției de Recuperare a Bunurilor Infracționale nu poate depăși termenul rezonabil al urmăririi penale, înștiințându-se, la fiecare 60 de zile, organul de urmărire penală despre rezultatele investigațiilor financiare paralele desfășurate în vederea recuperării bunurilor infracționale.

Observăm că, legislatorul oferă dreptul organului de urmărire penală să-și extindă competența teritorială. Aceasta nu înseamnă că organul de urmărire penală poate combate criminalitatea în orice teritoriu deservit de către un alt organ de urmărire penală. Legislatorul are în vedere cazurile când un organ de urmărire penală având competența materială și teritorială efectuează deja urmărirea penală într-o cauză concretă, iar pentru o cercetare obiectivă și operativă este necesar a fi efectuate unele acțiuni de urmărire penală. Bunăoară, organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne, instituit în cadrul Inspectoratului de poliție Ocnița, efectuează urmărirea penală pe cazul unui jaf. În cadrul cauzei penale s-a constatat că este necesară efectuarea unei percheziții în raionul Edineț, unde își are jurisdicția alt organ de urmărire penală. În acest caz, organul care efectuează urmărirea penală poate efectua această acțiune procesuală însuși, anunțând organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne, instituit în cadrul Inspectoratului de poliție Edineț, fie să-i dispună ultimului, prin delegație, efectuarea acestei acțiuni.

Competența personală (*ratione personae*) este competența care poate fi stabilită în funcție de anumite calități pe care le poate avea infractorul în momentul săvârșirii infracțiunii. Calitățile pe care le poate avea infractorul în momentul săvârșirii infracțiunii, pentru care legislatorul a instituit anumite competențe, pot fi de: militar, magistrat, notar, demnitar, șef al cultului religios etc. De exemplu, art. 39 CPP prevede că Curtea Supremă de Justiție judecă în prima instanță cauzele penale privind infracțiunile săvârșite de către Președintele Republicii Moldova.

Cât privește competența personală dictată organelor de urmărire penală este de reținut faptul că potrivit Codului de procedură penală, organele de urmărire penală, în limita competențelor materiale, exercită urmărirea penală indiferent de statutul persoanei ce a comis infracțiunea, cu excepția celor date în competența procurorului.

Conform art. 270 alin. (1) pct. 1 CPP, procurorul exercită urmărirea penală în cazurile infracțiunilor săvârșite de: Președintele țării; deputați; membri ai Guvernului; judecători; procurori; ofițeri de urmărire penală, colaboratori de poliție și colaboratori ai organelor care desfășoară activitate specială de investigații, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu; minori, dacă acestea sunt deosebit de grave și excepțional de grave; angajații Centrului Național Anticorupție, în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu.

Competența personală derivă și din prevederile art. 270 alin. (7) CPP, unde se menționează despre cine este competent a efectua urmărirea penală în privința Procurorului General. Potrivit acestei norme, urmărirea penală împotriva Procurorului General se pornește de către procurorul desemnat de Consiliul Superior al Procurorilor. Această competență derivă și din art. 34 alin. (5) al Legii nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, precum și din capitolul IV al Hotărârii nr. 12-225/16 din 14.09.2016 cu privire la aprobarea Regulamentului Consiliului Superior al Procurorilor [2].

Pornind de la faptul că, potrivit art. 52 alin. (1) pct. 2 CPP, în cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale exercită nemijlocit urmărirea penală, revenindu-i atribuțiile organului de urmărire penală, desprindem ideea că procurorul devine organul de urmărire penală principal. De aceea, în unele cazuri, când este vorba despre competențele organului de urmărire penală se are în vedere și competența procurorului.

Observăm că delimitarea competențelor între organele de urmărire penală se face și datorită exercitării urmăririi penale în privința unor subiecți determinați ai infracțiunii, ținându-se cont și de competența materială a organelor de urmărire penală. Ca pildă, dacă un executor judecătoresc a comis o infracțiune de corupție atunci urmărirea penală se va efectua de către Procuratura Anticorupție, iar dacă, același executor ju-

decătoresc, va comite un act de huliganism sau o infracțiune de furt, atunci urmărirea penală se va efectua de către organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne.

Competența alternativă este determinată de atribuirea către procuror a posibilității de a alege organul de urmărire penală deopotrivă competent să efectueze urmărirea penală. De exemplu, potrivit art. 257 alin. (1) CPP, urmărirea penală se efectuează în sectorul unde a fost săvârșită infracțiunea sau, la decizia procurorului, în sectorul unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinutul sau majoritatea martorilor.

Observăm că legislatorul, în unele cazuri, a lăsat la discreția procurorului de a determina locul efectuării urmăririi penale și organul de urmărire penală. Decizia procurorului nu este una personal-exhaustivă în raport cu competența alternativă, ci este una dictată de unele condiții impuse de lege, și anume: unde a fost descoperită infracțiunea ori unde se află bănuitul, învinutul sau majoritatea martorilor. Cu alte cuvinte, i se dă posibilitate procurorului de a decide în ce sector se va efectua urmărirea penală mai complet, operativ și sub toate aspectele.

După noi, există competența alternativă și în cazul prevăzut de art. 270 alin. (9) CPP, atunci când procurorul poate exercita personal urmărirea penală în orice cauză penală, în caz de necesitate. În atare situații, legislatorul îi oferă procurorului posibilitatea de a retrage orice cauză penală avută în gestiunea organului de urmărire penală și a exercita personal urmărirea penală. De reținut faptul că, în acest caz, nu orice procuror poate să aibă acest drept și nu orice cauză penală poate fi retrasă în gestiunea sa. În primul rând, cauza penală trebuie să fie de competența organului de urmărire penală asupra căruia își are jurisdicția corespunzătoare, fie a cauzei penale în care a condus urmărirea penală.

Există situații atunci când urmărirea penală este de competența procurorului însă acesta poate dispune efectuarea unor acțiuni procesuale ofițerilor de urmărire penală din cadrul organului de urmărire penală în a cărei jurisdicție de conducere a urmăririi penale se află.

Astfel, potrivit art. 270 alin. (10) CPP, la exercitarea urmăririi penale, procurorul, poate dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea

unor acțiuni procesuale, altele decât cele cu caracter decizional, de către ofițerul de urmărire penală. În cazurile respective, ofițerul de urmărire penală poate efectua doar acele acțiuni procesuale care au fost dispuse de procuror și își desfășoară activitatea sub directă conducere, supraveghere și control al acestuia. Actele întocmite de ofițerul de urmărire penală din indicația scrisă a procurorului sunt efectuate în numele și sub răspunderea acestuia. Din perspectiva legală reiese că procurorul are o alternativă la efectuarea urmăririi penale în cazurile în care este doar el competent să le investigheze.

În conformitate cu prevederile art. 271 alin. (6) CPP, în cazurile în care urmărirea penală se exercită de către procuror, acesta poate dispune ca anumite acțiuni de urmărire penală să fie efectuate de către un organ de urmărire penală.

Cu alte cuvinte, când urmărirea penală se efectuează în mod obligatoriu de către procuror, nu trebuie înțeles că aceasta trebuie efectuată în întregime de el, existând posibilitatea ca, în asemenea cauze, organele de urmărire penală să efectueze anumite acte, dar, în orice caz, marea majoritate a actelor ce intră în conținutul urmăririi penale trebuie efectuate de către procuror [4, p.47].

Există în practică situații când procurorul dispune organelor de urmărire penală efectuarea unor acțiuni procesuale nu doar de execuție, dar și cele de dispunere. Această practică este una ilegală, deoarece legea ne vorbește imperativ despre faptul că procurorul poate dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea unor acțiuni procesuale, altele decât cele cu caracter decizional, de către ofițerul de urmărire penală. Prin acte cu caracter decizional se au în vedere actele de dispunere, adică ordonanțele, delegațiile și rechizitoriul.

De exemplu, în cazul în care urmărirea penală este de competența procurorului și este necesară efectuarea unei percheziții, atunci procurorul este obligat să emită ordonanța respectivă și să efectueze personal această acțiune procesuală, fie, ca alternativă, să dispună efectuarea acestei acțiuni ofițerului de urmărire penală. În ultimul caz, ofițerul de urmărire penală va efectua această acțiune și va întocmi, în acest sens, procesul-verbal corespunzător. Despre rezultatele percheziției ofițerul de urmărire penală va raporta imediat procurorului care a dispus efectuarea acesteia. De reținut că fiecare acțiune procesuală efectuată de

ofițerul de urmărire penală trebuie să fie sub directa conducere, supraveghere și control al procurorului.

În cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale, ordonă efectuarea urmăririi penale de un grup de ofițeri de urmărire penală [1, alin.(1), pct.10, art.52]. În cauzele complicate și de mari proporții, procurorul ierarhic superior celui de a cărui competență este urmărirea penală poate dispune, prin ordonanță motivată, exercitarea urmăririi penale de către un grup de procurori și ofițeri de urmărire penală, indicând procurorul care conduce grupul [1, alin.(8), art.270].

Din perspectiva dezideratelor invocate observăm, că legea acordă posibilitatea procurorului și, respectiv, procurorului ierarhic superior celui de a cărui competență este urmărirea penală de a alege, în limita competenței sale materiale și teritoriale, asupra efectuării urmăririi penale de către un ofițer de urmărire penală sau de un grup de ofițeri de urmărire penală, fie de un procuror sau un grup de procurori. Astfel, procurorul sau procurorul ierarhic superior menționat, în funcție de infrațiunea comisă, are alternativă asupra deciziei în asemenea situații.

Aici este necesar de reținut faptul că actele de dispoziție trebuie emise de către ofițerul de urmărire penală sau de către procurorul care au fost desemnat în calitate de conducător al grupului de urmărire penală, deoarece cauza penală se află în gestiunea acestora și nu în gestiunea membrilor grupului de urmărire penală. Respectiv, responsabil de buna desfășurare a urmăririi penale se fac anume acești subiecți, adică ofițerul de urmărire penală sau procurorul conducător al grupului.

Legislatorul a reglementat desemnarea conducătorului grupului de urmărire penală, deoarece se impune necesitatea de a-l responsabiliza pe cel în gestiunea căruia se află cauza penală, iar urmărirea penală să fie una organizată și planificată, astfel încât să fie atins scopul procesului penal și al urmăririi penale în termeni rezonabili, cu respectarea drepturilor părților.

Pe de altă parte, nu trebuie înțeleasă activitatea celorlalți membri ai grupului de urmărire penală ca fiind una secundară, deoarece acești membri vin în ajutorul conducătorului grupului de urmărire penală în vederea administrării probatoriului în cauza penală respectivă. Acești

membri se vor supune indicațiilor conducătorului grupului de urmărire penală și vor îndeplini toate acțiunile procesuale dispuse, prin ordonanță, sau indicate în mod concret de către acesta.

Competența derogată – este justificată de condițiile prin care are loc derogarea de la regulile competenței. Aceste condiții sunt reglementate în CPP și sunt aplicabile de Procurorul General sau adjunctii acestuia, iar în unele cazuri și de procurorul ierarhic superior procurorului care participă la urmărirea penală.

Conform art. 257 alin. (4) CPP, procurorul ierarhic superior [1, alin.(1), pct.10, art.52]² procurorului care participă la urmărirea penală în cauza respectivă poate dispune, motivat, transmiterea cauzei la un alt sector, în limitele circumscripției în care activează.

Potrivit art. 271 alin. (4) CPP, dacă procurorul ierarhic superior, în limita competenței sale materiale și teritoriale, din oficiu sau la solicitare, constată în mod rezonabil că organul de urmărire penală sau procurorul cărora, conform legii, le revine efectuarea sau conducerea urmăririi penale nu asigură în termen rezonabil cercetarea comple-

² În conformitate cu art. 531 alin. (1) CPP, procuror ierarhic superior este:

- a) pentru procurorii din procuratura teritorială – procurorul-șef al procuraturii teritoriale sau adjunctul acestuia, conform competențelor stabilite.
- b) pentru procurorii din procuratura specializată – procurorul-șef al procuraturii specializate sau adjunctul acestuia, conform competențelor stabilite.
- c) pentru procurorii-șefi adjuncti ai procuraturilor teritoriale – procurorul-șef al procuraturii teritoriale.
- d) pentru procurorii-șefi adjuncti ai procuraturilor specializate – procurorul-șef al procuraturii specializate.
- e) pentru procurorii-șefi ai procuraturilor teritoriale, inclusiv pentru procurorul-șef al Procuraturii unității teritoriale autonome Găgăuzia – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale, conform competențelor stabilite.
- f) pentru procurorii-șefi ai procuraturilor specializate – Procurorul General sau adjunctii săi, conform competențelor stabilite.
- g) pentru procurorii din cadrul subdiviziunilor Procuraturii Generale – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale.
- h) pentru adjunctii procurorilor-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale – procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale.
- i) pentru procurorii-șefi ai subdiviziunilor Procuraturii Generale – Procurorul General sau adjunctii săi, conform competențelor stabilite.
- j) pentru adjunctii Procurorului General – Procurorul General.
- k) pentru toți procurorii din cadrul sistemului Procuraturii – Procurorul General.

tă, obiectivă și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului, acesta dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către un alt organ similar.

Aceste norme conțin derogări de la regulile competenței. De exemplu, procurorul-șef al procuraturii mun. Chișinău, fiind procuror ierarhic superior în raport cu adjuncții lui, șefi ai oficiilor Râșcani, Buiucani, Centru, Ciocana, Botanica, este în drept să decidă asupra strămutării unei cauze penale dintr-un oficiu în altul, emițând, în acest sens, o ordonanță motivată.

La dispunerea efectuării urmăririi penale de către un alt organ similar, procurorul ierarhic superior trebuie să țină cont de competențele sale materiale și teritoriale. De exemplu, același procuror-șef al procuraturii mun. Chișinău nu poate transmite după competență o cauză penală într-o altă procuratură teritorială (procuratura mun. Bălți, procuraturile raioanelor Orhei, Telenești, Ocnîța etc.), decât doar în raza competenței sale teritoriale, adică în raza mun. Chișinău. La fel, acest procuror nu poate decide asupra transmiterii unei cauze penale de la un organ de urmărire penală la altul, cu diferite competențe materiale (de exemplu, de la organul de urmărire penală instituit în cadrul Inspectoratului de poliție Buiucani la organul de urmărire penală instituit în cadrul Serviciului Vamal sau al unui organ de urmărire penală a unei subdiviziuni a CNA).

Decizia de a transmite cauza penală unui alt organ de urmărire penală procurorul ierarhic superior o poate lua din oficiu, atunci când își realizează atribuțiile de control ierarhic superior asupra dosarelor penale. În asemenea situații, studiind cauza penală, procurorul ierarhic superior, constată că în această cauză penală nu se asigură termenul rezonabil la cercetarea completă, obiectivă și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului, fie din alte considerente obiective, acesta va decide asupra transmiterii cauzei penale altui organ de urmărire penală similar în vederea efectuării urmăririi penale în continuare.

Pocurorul ierarhic superior poate lua o asemenea decizie în cazul examinării unei plângeri, contestații sau cereri din partea unei părți în proces. De exemplu, partea vătămată într-o cauză penală, văzând că dreptul său referitor la procesul echitabil este încălcat, poate depune o plângere

în care va cere restragerea acestei cauze și transmiterea ei altui organ de urmărire penală. O altă situație este și în cazul examinării plângerii unui avocat, care indică lipsa de obiectivitate a cercetării cauzei penale de către un organ de urmărire penală și încălcarea unor drepturi ale clientului său.

Potrivit art. 257 alin. (5) coroborat cu art. 271 alin. (7) CPP, Procurorul General și adjuncții lui pot dispune, printr-o ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de orice organ de urmărire penală sau transmiterea cauzei de la un organ de urmărire penală unui alt organ de urmărire penală în conformitate cu prevederile legale.

Astfel, legea acordă dreptul Procurorului General și adjuncților lui de a face derogări de la regulile competenței. Acești procurori pot decide asupra retragerii cauzei penale de la un organ de urmărire penală și transmiterea ei altui organ, indiferent de competențele materiale și teritoriale pe care le au aceste organe. De exemplu, Procurorul General poate transmite o cauză penală din gestiunea organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție în gestiunea organului de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne. În acest caz, ordonanța emisă de acești procurori trebuie să fie motivată, din perspectiva cercetării complete, operative, sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei, etapa urmăririi penale, valoarea probatoriului administrat etc.

Conform art. 270 alin. (5) CPP, Procurorul General și adjuncții săi pot să dispună, prin ordonanță motivată, exercitarea urmăririi penale în cazurile prevăzute la art. 270 alin. (1) CPP de către procurorul din altă procuratură.

După cum observăm, Procurorului General și adjuncților lui, legea le atribuie și dreptul de a decide derogarea competenței și în privința infracțiunilor date spre exercitare procurorului, implicit și cele ce țin de competența procuraturilor specializate.

În aceste circumstanțe, procurorii respectivi, în special Procurorul General, care este procurorul ierarhic superior pentru toți procurorii din cadrul sistemului Procuraturii, sunt în drept a decide derogarea competenței, ținând cont de asigurarea în termen rezonabil a cercetării complete, obiective și sub toate aspectele a circumstanțelor cauzei în vederea stabilirii adevărului, operativitatea cercetării, respectarea drepturilor părților în proces, alte circumstanțe obiective.

De exemplu, o cauză penală pornită pe acte de corupere care este de competența Procuraturii Anticorupție, în urma exercitării dreptului de control ierarhic superior sau în baza unei solicitări (plângeri), Procurorul General poate, printr-o ordonanță motivată, să retragă această cauză penală și să o transmită pentru efectuarea urmăririi penale în continuare Procuraturii pentru Combaterea Criminalității Organizate și Cauze Speciale, fie altui procuror din altă procuratură.

Există situații când organul de urmărire penală poate fi sesizat despre comiterea unei infracțiuni ce nu ține de competența sa. În asemenea situații, ținând cont de prevederile art. 265 alin. (1) CPP, organul de urmărire penală este obligat să primească plângerile sau denunțurile referitoare la infracțiunile săvârșite, pregătite sau în curs de pregătire.

Primind și înregistrând sesizarea, organul de urmărire penală sau procurorul este obligat să-și verifice competența. Dacă organul de urmărire penală constată că nu este competent a efectua urmărirea penală, imediat, dar nu mai târziu de 3 zile, trimite cauza procurorului care exercită conducerea urmăririi penale pentru a o transmite organului competent [1, alin.(1)și (2), art.271].

Este de menționat faptul că până la remiterea cauzei procurorului organul de urmărire penală care a constatat că urmărirea penală nu este de competența sa este obligat să efectueze acțiunile de urmărire penală ce nu suferă amânare. Acțiunile respective ale organului de urmărire penală în legislație sunt denumite „cazuri urgente” [1, art.272].

Legislatorul a reglementat cazurile urgente din perspectiva neadmiterii pierderii probelor inițiale și a urmelor. De exemplu, organul de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne a fost sesizat cu privire la comiterea unui omor. Ieșind la fața locului, acesta are obligația pozitivă să cerceteze locul faptei, să ridice urmele infracțiunii (ca pildă, cuțitul cu care a fost omorâtă victima), să rețină făptuitorul, să audieze martori, să dispună imediat expertizele ce se impun și alte acțiuni de urmărire penală ce nu suferă amânare. Ulterior, acest organ de urmărire penală a constatat că fapta a fost comisă de un minor în vârstă de 15 ani. Respectiv, urmărirea penală este de competența procurorului, iar organul de urmărire penală este obligat, imediat, dar nu mai târziu de 3

zile să transmită cauza după competență.

În cele din urmă, este firesc și logic ca organul de urmărire penală să întreprindă aceste măsuri de urgență pentru a nu fi pierdute urmele infracțiunii și probele. Legea acordă această prerogativă organului de urmărire penală ca într-un final să fie atins scopul și sarcina urmăririi penale și a procesului penal per ansamblu.

În cazul în care urmărirea penală ține de competența mai multor organe de urmărire penală, chestiunile legate de competență se soluționează de procurorul ierarhic superior. Dacă o persoană a săvârșit două sau mai multe infracțiuni dintre care cel puțin una este de competența procuraturii specializate, urmărirea penală este exercitată de procuratura specializată. Conflictul de competență între procuraturile specializate se soluționează de Procurorul General în conformitate cu prevederile legale [1, alin.(5), (8) și (9), art.271].

Este de menționat faptul că încălcarea competenței poate duce la nulitatea actelor procedurale. Astfel, potrivit art. 251 alin. (2) și (3) CPP, încălcarea prevederilor legale referitoare la competența după materie sau după calitatea persoanei, atrage nulitatea actului procedural. Nulitatea respectivă nu se înlătură în nici un mod, poate fi invocată în orice etapă a procesului de către părți, și se ia în considerare de instanță, inclusiv din oficiu, dacă anularea actului procedural este necesară pentru aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei.

După cum observăm, actele procedurale sunt lovite de nulitate doar în cazul încălcării competenței materiale și personale, nu și în cazul celorlalte competențe (de exemplu, teritoriale).

Asupra aspectului încălcării competenței și nulității actelor procedurale s-a expus și Curtea Supremă de Justiție în Dosarul nr. 4-1ril-1/2013 din 07.05.2013, atunci când a examinat recursul în interesul legii înaintat de către Procurorul General.

În Dosarul respectiv, Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a reținut faptul că nerespectarea normelor juridice privind competența teritorială nu atrage nulitatea actelor procedurale și a probelor administrate, întocmite de ofițerul de urmărire penală sau de procuror.

Nerespectarea normelor menționate la alin. (4) și (5) din art. 257 CPP privind competența funcțională în problema transmiterii cauzei de la

un organ teritorial la altul poate genera doar conflicte de competență teritorială, care se soluționează conform art. 271 alin. (3) CPP. În asemenea cazuri, actele procedurale întocmite și probele administrate rămân valabile.

Prevederea din art. 266 CPP, conform căreia procurorul prin ordonanță transmite organului de urmărire penală al MAI o cauză penală, ce este de competența altui organ de urmărire penală, este generală și, respectiv, trebuie să se aplice norma specială – art. 271 alin. (7) CPP. Cea din urmă prevede o excepție de la regula competenței materiale, atribuind numai Procurorului General și adjuncților lui o asemenea prerogativă.

Astfel, în cazurile în care altcineva decât Procurorul General ori adjuncții lui, după cum este prevăzut la art. 271 alin. (7) CPP, a dispus retragerea cauzei de la un organ de urmărire penală competent, conform art. 268, 269, 269² CPP, și o transmite organului de urmărire penală al Ministerului Afacerilor Interne, aceasta constituie un caz de încălcare a competenței funcționale și a competenței materiale. Aici încălcarea regulilor privind competența materială atrage nulitatea absolută numai a actelor procedurale întocmite de organul de urmărire penală, dar nu și a actelor întocmite în temeiul art. 257 alin. (2) CPP, cât și a celor întocmite de procurorul care a condus urmărirea penală în cauză (bunăoară: ordonanța de punere sub învinuire, procesele-verbale de explicare a drepturilor învinuitului, a audierii acestuia, a rechizitoriului). Actele procedurale întocmite de procuror în asemenea situație sunt valabile fiindcă nu se ridică problema competenței materiale la procurorul care conduce urmărirea penală. Legea procesuală nu stabilește norme privind competența materială a procurorului la conducerea urmăririi penale.

Cât privește competența materială și personală a procurorului la exercitarea urmăririi penale, prevăzută de art. 270 alin. (1) CPP, acestea se referă la competența specială a procurorului, care, eventual, fiind încălcată, ar atrage nulitatea actelor procedurale potrivit art. 251 alin. (2) CPP, fiindcă urmărirea penală a fost exercitată nu de procuror, ci de un alt organ de urmărire penală.

Există o încălcare a competenței materiale în cazul când procurorul procuraturii teritoriale și-a atribuit competența de efectuare a urmăririi penale a infracțiunii, comise în teritoriul deservit,

dar care este de competența exclusivă a organului de urmărire penală al CNA.

Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție remarcă faptul că procurorul teritorial poate prelua prin ordonanța sa, pentru efectuarea urmăririi penale, orice cauză penală, privind infracțiunea săvârșită în raza raionului/ sectorului deservit, cu excepția celor date în competența exclusivă a Centrului Național Anticorupție (art. 269 CPP). Nerespectarea dispozițiilor legii analizate mai sus referitor la actele procedurale, raportate la art. 251 CPP, atrage nulitatea lor.

Cu titlu de constatare, Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a reținut:

- procurorul, care dispune de dreptul de a conduce urmărirea penală într-o cauză penală, poate, prin ordonanța sa, să dispună exercitarea personală a urmăririi penale;

- procurorul ierarhic superior îi poate transmite din competența sa în competența procurorului inferior orice cauză penală;

- procurorul ierarhic superior stabilește și transmite în competența unui organ de urmărire penală (în cazul concursului de competență) prevăzut de art. 271 alin. (5) CPP, dacă urmărirea penală ține de competența mai multor organe de urmărire penală;

- Procurorul General și adjuncții lui, în caz de necesitate, în scopul asigurării urmăririi complete și obiective, sub toate aspectele, pot dispune, prin ordonanță motivată, efectuarea urmăririi penale de către orice organ de urmărire penală, indiferent de competență, este dispoziție care se aplică corespunzător în alte cazuri decât cele menționate mai sus, printr-o interpretare logică (*per a contrario*).

Este de reținut și faptul că Plenul Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, referindu-se la nulitatea actelor procedurale, a menționat că încălcarea normelor juridice privind competența după materie sau calitatea persoanei la urmărirea penală nu poate genera nulitatea tuturor actelor cauzei penale. Astfel, actele: de sesizare a organului de urmărire penală (art. 262-264 CPP); de începere a urmăririi penale și cele care s-au efectuat în temeiul art. 254, 257 alin. (2) CPP se vor considera legale.

Legiuitorul nu delimitează, după anumite criterii, competența organelor de urmărire penală și a procurorilor în materia începerii urmăririi penale. Potrivit art. 272-273 CPP, organele de ur-

mărire penală, indiferent de competență, sunt în drept să dispună începerea urmăririi penale, care se confirmă de procuror. Prin urmare, dacă a fost încălcată competența după materie sau persoană de către procuror, actul de sesizare a instanței este valabil și instanța este obligată să examineze cauza în baza probelor administrate nemijlocit în fața judecății. Astfel, probele administrate în instanță prin intermediul constatărilor tehnico-științifice și medico-legale, expertizelor, documentelor și declarațiilor martorilor/ părții vătămate pot fi examinate și apreciate pertinentă, concludența și utilitatea lor pentru rezolvarea cauzei. Respectivul mijloace de probă, chiar dacă și au fost colectate și fixate de un

organ de urmărire necompetent, pot fi administrate și verificate independent la etapa judecății.

Atunci când se ridică excepții de nulitate bazate pe nerespectarea competenței materiale sau după calitatea persoanei, nu putem exclude toate probele din dosar. În asemenea situații, instanțele de judecată urmează să argumenteze excluderea probelor nule din dosar în funcție de circumstanțele concrete ale fiecărei cauze, ale posibilității administrării unor probe, viciate la faza urmăririi penale (audierilor părții vătămate, a martorilor de către procurorul care nu deținea competența de efectuare a urmăririi penale), ce se verifică în judecată, cu asigurarea dreptului la apărare a inculpatului.

Referințe bibliografice

1. Codului de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122-XV din 14 martie 2003. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 248-251 din 05.11.2013.
2. http://csp.md/sites/default/files/inline-files/Regulamentul%20CSP%20fin%2023.12.19_0.pdf (vizitată la 13.11.2020).
3. <https://dreptmd.wordpress.com/cursuri-universitare/drept-procesual-penal-partea-speciala/competenta-si-sistemul-organelor-de-urmarire-penala/> (vizitată la 13.04.2020).
4. Ion Neagu, *Tratat de procedură penală. Partea specială*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, București, Ed. Universul Juridic, 2010.
5. Legea Republicii Moldova privind statutul ofițerului de urmărire penală, nr. 333 din 10.11.2006. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 195-198 din 22.12.2006.
6. Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova, nr. 764-XV/2001 din 27.12.2001. Publicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 16 din 29.01.2002
7. Ordinul MAI nr. 349 din 11.11.2013 privind aprobarea Regulamentului de organizare și funcționare a Direcției generale urmărire penală a Inspectoratului General al Poliției al Ministerului Afacerilor Interne.

Despre autor:

Dinu OSTAVCIUC,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
rector al Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: oastavciuc@mail.ru
tel.: 078551551*

CZU 343.9+343.1

DOI 10.5281/zenodo.4682647

TEMEIURILE ȘI CONDIȚIILE PENTRU EFECTUAREA MĂSURILOR SPECIALE DE INVESTIGAȚII

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI*

Lucrarea reprezintă o cercetare a prevederilor legale naționale cu privire la temeiurile și condițiile pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații prevăzute în art.19 al Legii nr.59/2012 cu privire la activitatea specială de investigații și art.1321; 1323 CPP al RM. Autorul, axându-se pe literatura de specialitate, jurisprudența națională și experiența CEDO încearcă să scoată în evidență anumite aspecte care pun în dificultate înțelegerea unitară și aplicarea practică a prevederilor legale referitoare la subiectul abordat.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigație, măsuri speciale de investigație, temei, condiție, ofițer de investigații, infracțiuni, proces penal, urmărire penală, procedeu probatoriu.

TERMS AND CONDITIONS FOR THE ACCOMPLISHMENT OF SPECIAL INVESTIGATION MEASURES

Boris GLAVAN,

*PhD, associate professor,
Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA*

The paper represents an investigation of the national legal provisions regarding the grounds and conditions for carrying out the special investigation measures provided in art.19 of Law no. 59/2012 regarding the special investigation activity and art. 1321;1323 CPC of the Republic of Moldova. The author, focusing on the specialized literature, the ECHR experience tries to highlight certain aspects that hinder the unitary understanding and the practical application of the legal provisions regarding the approached subject.

Keywords: special investigation activity, special investigation measures, grounds, condition, investigating officer, offenses, criminal trial, criminal investigation, evidentiary procedure.

Introducere. Caracterul tainic de realizare al activității speciale de investigații (ASI) întotdeauna a trezit curiozitatea și interesul mediului academic în a-i cunoaște metodele și procedeele specifice, fiind purtate discuții aprinse la capitolul moralității, necesității, admisibilității, proporționalității și corespunderii lor rigorilor statului de drept.

Asigurarea legalității, ca principiu fundamental al ASI, este strâns legată de cunoașterea și aplicarea corectă a temeiurilor și condițiilor efectuării măsurilor speciale de investigații (MSI), fiindcă procedura stabilită de lege cu privire la efectuarea MSI doar în prezența anumitor temeiuri și condiții constituie atât o posibilitate de restricționare legală a drepturilor și libertăților constituționale ale cetățenilor implicați în domeniul ASI, precum și un mijloc de protejare a re-

spectivelor drepturi contra eventualelor abuzuri ce ar putea fi comise de unii funcționarii competenți să efectueze MSI.

Temeiurile și condițiile efectuării MSI constituie garantul celui de al doilea principiu al ASI (art.3 al Legii nr.59/2012) – respectarea drepturilor constituționale ale persoanei, indicatorul principal al legitimității efectuării MSI fiind axat anume pe stabilirea în fiecare caz concret a prezenței temeiurilor și condițiilor legale de inițiere, efectuare, prelungire și încetare a MSI.

Valoarea temeiurilor și condițiilor legale de efectuare a MSI constă și în faptul că acestea permit verificarea legalității realizării MSI. Nu în ultimul rând, interpretarea corectă a temeiurilor și condițiilor de efectuare a MSI este importantă și pentru utilizarea în continuare a rezultatelor obținute prin realizarea respectivelor măsuri.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: gramaticală, sistemică, logică, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație.

Rezultate obținute și discuții. Legislația națională nu definește conceptul de temeii pentru efectuarea MSI ci indică doar lista, sau mai bine zis listele acestora, în cele două acte legislative: Legea nr.59/2012 și CPP. În general, se poate spune că lista completă a temeierilor pentru efectuarea MSI se regăsește în art.19 al Legii nr.59/2012, în total fiind indicate cinci puncte, două dintre care se repetă și în art.132³ al CPP și, alături de acestea, mai indicându-se încă un punct ce nu are corespondență în Legea nr.59/2012.

rări) și 2) temeieri formale (dispoziții, interpelări, rapoarte).

Întrebare: care este numărul minim de temeieri pentru efectuarea unei MSI și la care categorie (formală sau reală) ar trebui să se atribuie? Întrebarea s-ar părea irelevantă în cazul MSI efectuate în cadrul PP, fiindcă toate cele trei temeieri indicate în art.132³ al CPP fac parte din categoria celor formale (actele procesuale de dispoziție; interpelările organizațiilor internaționale; cererile de comisie rogatorie).

Pare absolut evident faptul că pentru efectuarea unei MSI este suficient un singur temeii – ordonanța procurorului, de exemplu, pentru MSI autorizate de către procuror, sau încheierea jude-

Legea nr.59/2012 (art.19)	CPP (art. 132 ³)
1) circumstanțele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale;	
2) informațiile , devenite cunoscute, privind: ...	
3) actele procesuale ale ofițerului de urmărire penală, ale procurorului sau ale judecătorului de instrucție în cauzele penale aflate în procedura acestora;	1) actele procesuale de dispoziție ale ofițerului de urmărire penală, ale procurorului sau ale judecătorului de instrucție în cauzele penale aflate în procedura acestora;
4) interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte	2) interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;
5) raportul ofițerului de investigații privind circumstanțele ce pun în pericol securitatea proprie, a familiei sale și a persoanelor apropiate lui.	
	3) cererile de comisie rogatorie ale organelor de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte.

Analizând în ansamblu prevederile celor două acte legislative, observăm că aceste din urmă trei temeieri indicate în CPP sunt valabile pentru MSI efectuate în cadrul PP, iar restul temeierilor sunt pentru efectuarea MSI în afara PP. Totodată, observăm și faptul că întreaga listă a respectivelor temeieri, constituită din ambele acte normative, poate fi divizată în două categorii: 1) temeieri de facto sau reale (informații, circumstanțe, împreju-

cătorului de instrucție pentru MSI autorizate de către judecător. Nu este clar însă de ce legiuitorul folosește forma pluralului a termenului „temeii” atunci când dispune legalitatea efectuării MSI sau de încetare a acestora. În art.132⁴ al CPP este indicat: „Dacă sunt temeieri suficiente, judecătorul de instrucție, prin încheiere motivată, confirmă legalitatea efectuării acestor măsuri” (alin.(3)); „Procurorul este obligat să dispună încetarea măsurii

speciale de investigații de îndată ce au dispărut temeiturile și motivele care au justificat autorizarea ei ...” (alin.(8)). Prevederi similare sunt și în Legea nr.59/2012: „Procurorul sau, după caz, conducătorul subdiviziunii specializate va dispune încetarea măsurii speciale de investigații înainte de expirarea termenului pentru care aceasta a fost autorizată imediat ce au dispărut temeiturile și motivele ce au justificat autorizarea ei” (art.20 alin.(8)).

Având în vedere că la un anumit moment, conform prevederilor legale, temeiturile ar putea să dispară, se poate concluziona că temeiturile pentru efectuarea MSI sunt totuși altceva decât actele formale de dispunere a MSI, ori este absolut inadmisibil să dispară ordonanța procurorului sau încheierea judecătorului de instrucție prin care s-a dispus respectiva MSI. Aceeași concluzie derivă și din prevederile legale ce se referă la realizarea măsurilor în cazurile ce nu suferă amânare, judecătorul de instrucție, fiind informat în decurs de 24 de ore de la inițierea MSI și prezentându-i-se toate materialele necesare, constată prezența temeiturilor suficiente și legalizează efectuarea respectivei măsuri (art.132⁴ alin.(3) CPP). De aici rezultă că temeiturile au existat și înainte de momentul emiterii actului de dispunere a MSI, judecătorul doar constată prezența respectivelor temeiuiri.

Din expresia „au dispărut temeiturile și motivele” se creează impresia că temeiturile nu se identifică cu motivele, fiecare dintre acești termeni având propriul conținut. Pe de altă parte, nu este clar când ar trebui să înceteze MSI, atunci când au dispărut toate temeiturile și motivele sau este suficient să dispară doar o mică parte dintre acestea? De răspuns la întrebare depinde și aprecierea legalității MSI. Se va considera oare legală MSI realizată în prezența temeiturilor dar în lipsa motivelor? Sau viceversa, în lipsa temeiturilor și în prezența motivelor? Dacă admitem că actele formale de dispunere a MSI nu sunt temeiuiri de efectuare a acestora atunci apare întrebarea: care sunt totuși temeiturile prevăzute de CPP pentru efectuarea MSI? Se pare că, în pofida titlului art.132³ al CPP „Temeiturile pentru efectuarea măsurilor speciale”, de fapt în acest articol se regăsesc tipurile de acte de dispunere a MSI, nu însă și temeiturile pentru efectuarea MSI.

Amintim că legalitatea ingerinței în drepturile persoanei, conform observațiilor CEDO, nu se referă doar la baza legală din dreptul intern, ci vizează și „**calitatea legii**” [1; 13], ceea ce înseamnă

că legea trebuie să fie suficient de accesibilă și previzibilă. Legea trebuie să fie, în primul rând, **accesibilă** în mod adecvat, respectiv cetățeanul trebuie să fie capabil să înțeleagă că este corespunzătoare în circumstanțele reglementărilor legale aplicabile unui anumit caz [7]. În al doilea rând, legea trebuie să fie **previzibilă**, adică să fie redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane – care la nevoie poate apela la consultanță de specialitate – să-și corecteze conduita. Persoana trebuie să fie capabilă să prevadă într-o măsură rezonabilă consecințele unei acțiuni, în circumstanțele date. Legea trebuie să fie suficient de clară cu privire la împrejurările sau condițiile care justifică aplicarea ei și să conțină măsuri de protecție a persoanei împotriva ingerințelor arbitrare [4; 6; 7;].

Conceptul de temei de efectuare a MSI. În literatura de specialitate există multiple opinii cu privire la subiectul abordat, fiecare fiind originală în felul său.

Conform dicționarului juridic, înțelesul termenului „*temei*” implică o cauză, un motiv suficient care să justifice ceva. Anume caracterul suficient al unui motiv îi oferă posibilitatea de a-l recunoaște în calitate de temei [12].

Unii cercetători consideră că prin temei de efectuare a MSI se înțelege datele de fapt suficiente pentru a crede că a fost comisă o faptă care se încadrează sub semnele unei sau altei componente de infracțiune, sau că anumite evenimente sau acțiuni pot reprezenta o amenințare la adresa securității militare, economice, informaționale și de mediu a statului [21].

O opinie asemănătoare este că temeiul de efectuare a MSI ar presupune circumstanțe prevăzute de lege care sunt importante pentru rezolvarea sarcinilor ASI și care ar explica motivul efectuării MSI [20].

Într-o altă concepție prin temei de efectuare a MSI ar trebui să înțelegem un fapt juridic care dă naștere unei relații de investigație operativă, în urma căreia pot fi restrânse drepturile și libertățile unei persoane [22].

Alți cercetători sunt de părere că temeiturile ca și conținut trebuie să fie de natură obiectivă, ceea ce implică existența lor sub formă de informații înregistrate în anumite documente de format operativ sau procesual și care obligă ofițerii de investigații să întreprindă acțiuni concrete pentru realizarea MSI în conformitate cu compe-

tențele care le sunt atribuite [23].

Există și opinia conform căreia temeiurile efectuării MSI ar trebui divizate în formale și reale. Fiecare MSI ar trebui să aibă propriile motive directe sub forma unor informații concrete despre unele evenimente criminale și care determină efectuarea anumitor acțiuni speciale de investigații. Pe lângă temeiurile reale de efectuare a MSI, mai sunt necesare și temeiuri juridice sau formale sub formă de documente juridice care conțin astfel de informații [24].

Luând în considerare opiniile cercetătorilor, se poate spune înainte de toate că pentru realizarea unei MSI este necesar cel puțin un temei. Desigur că o MSI ar putea să fie efectuată în baza unui sau altui temei, sau în baza mai multor temeiuri la un loc. Însă ceea ce pare important de spus este însuși faptul că pentru efectuarea unei MSI este suficient și un singur temei. Negarea acestei afirmații ar însemna nu doar polemici interminabile cu privire la numărul minim de temeiuri pentru efectuarea unei MSI, dar și denaturarea conceptului de temei.

Delimitarea temeiurilor de efectuare a MSI în formale și reale și afirmarea faptului că temeiurile reale trebuie să se regăsească în temeiurile formale vine în contradicție cu însuși conceptul de temei. Combinarea mai multor elemente într-un tot întreg ca acesta la rândul său să poată îndeplini funcția de temei de efectuare a MSI ni se pare absolut normală. Ceea ce ni se pare în neregulă este ca fiecare element în parte să fie numit tot temei de efectuare a MSI. S-ar putea ca respectivele elemente să fie și ele temeiuri pentru altceva, însă nu pentru efectuarea MSI. Ceea ce unii cercetători numesc temeiuri formale (ordonanțe, interpelări, cereri) de fapt nu sunt temeiuri de efectuare a MSI, ci mai degrabă forma de expunere, de reflectare a respectivelor temeiuri. Negarea acestor afirmații ar însemna deschiderea posibilităților pentru abuzuri. Ordonanța procurorului privind efectuarea MSI nu ar trebui pusă în aplicare dacă în ea nu este indicat temeiul, adică motivul real care să justifice efectuarea MSI.

Acestea fiind spuse, putem menționa că temei de efectuare a MSI nu este însuși actul de dispunere a MSI (ordonanța procurorului ...), ci motivul real sau cumulul de circumstanțe reale care creează necesitatea realizării MSI reflectate în respectivul act. Pe de altă parte, trebuie spus și faptul că nu orice motiv care ar justifica efectuarea MSI constituie temei de realizare a acesteia.

Există un cerc restrâns, limitat de motive care pot însuși titlul de temei de efectuare a MSI și cercul acestora sau, mai bine zis, lista acestora este strict sau ar trebui să fie strict reglementată în lege. Nici un alt motiv neprevăzut în lege nu poate și nici nu trebuie să fie considerat temei de efectuare a MSI, deoarece doar prin indicarea lor expresă în lege se poate obține legalitatea și respectarea drepturilor persoanei la realizarea MSI.

Astfel, constatăm faptul că legea procesual-penală stipulează doar actele de dispunere a MSI, nu însă și temeiurile care ar justifica efectuarea acestor măsuri. Deci găsim neadecvat folosirea termenului „temei” în titlul și conținutul art.132³ CPP, deoarece sunt indicate doar actele de dispunere a MSI nu însă și temeiurile de efectuare a acestora, temeiurile ca atare fiind doar prezumate. Găsim neadecvată expresia „*temeiurile și motivele*” folosită în CPP, deoarece motivele de fapt și sunt temeiuri. Este mai degrabă o deficiență de exprimare, avându-se probabil în vedere atât temeiurile ca atare, cât și actele în care acestea sunt reflectate. În acest context, este indicată înlocuirea expresiei „*dacă au dispărut temeiurile și motivele*” folosită în conținutul art.132⁴ CPP cu expresia „*dacă a dispărut temeiul*”, iar în conținutul art.132³ al CPP să se indice expres care motive de facto sunt temeiuri pentru efectuarea MSI.

În art.19 al Legii nr.59/2012 spre deosebire de art.132³ CPP se indică atât temeiurile ca atare, cât și actele de dispunere a MSI. Nici un alt motiv neprevăzut în lege nu poate fi temei pentru efectuarea MSI. Bunăoară, nu poate servi temei pentru efectuarea MSI informațiile cu privire la pregătirea unei contravenții sau unui delict civil, fiindcă un astfel de temei nu este prevăzut în lege.

Rezumând cele discutate mai sus, putem formula propria noțiune a temeiului de efectuare a MSI, ca fiind: ***motivul real prevăzut în lege ce justifică necesitatea efectuării MSI reflectat în anumite documente formale (raport, ordonanță, încheiere).***

Conținutul și analiza temeiurilor de efectuare a MSI.

Circumstanțele neclare în legătură cu pornirea urmăririi penale este **primul punct** stipulat în art.19 al Legii nr.59/2012 în calitate de temei de efectuare a MSI.

Efectuarea urmăririi penale ca fază premergătoare judecării are rolul de a evita trimiterea în judecată a tuturor persoanelor asupra cărora pla-

nează o suspiciune că ar fi comis o infracțiune, având în vedere că judecata se desfășoară cu respectarea principiului publicității, lucru care ar fi destul de dăunător pentru o persoană nevinovată.

Începerea urmăririi penale este o fază extrem de importantă a PP, presupunând că organele de urmărire penală cunosc despre faptul că s-a comis o infracțiune și se întreprind măsurile corespunzătoare pentru descoperirea și cercetarea ei. Această fază procesuală este importantă și prin implicarea anumitor drepturi și obligații atât ale organului de urmărire penală cât și ale celorlalți participanți la proces.

Conform art. 274 CPP organul de urmărire penală sau procurorul sesizat în modul prevăzut în art.262 și 273 are la dispoziție 30 de zile pentru a dispune prin ordonanță începerea sau neînceperea UP. Astfel, organul de urmărire penală are obligația să verifice prin toate căile legale, pe de o parte, dacă există o bănuială rezonabilă că a fost săvârșită o infracțiune, iar pe de altă parte, dacă nu există vreuna din circumstanțele care exclud urmărirea penală indicate la art.275 CPP, informând despre aceasta persoana care a înaintat sesizarea sau organul respectiv.

Din momentul sesizării sau autosesizării până la darea ordonanței de începere a urmăririi penale, înăuntrul acestui termen, organul de urmărire penală poate efectua doar acțiunile procesuale prin care nu este adusă atingere drepturilor părților. În fond, se vor efectua acțiunile ce nu suferă amânare în scopul constatării bănuielii rezonabile. La modul concret, din momentul înregistrării sesizării cu privire la infracțiune și până la darea soluției de începere a urmăririi penale, conform recomandărilor Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, pot fi efectuate următoarele procedee probatorii (acțiuni de urmărire penală):

1. audierea martorilor;
2. cercetarea la fața locului;
3. prezentarea spre recunoaștere;
4. experimentul;
5. examinarea corporală;
6. examinarea cadavrului;
7. constatarea tehnico-științifică și medico-legală.

Legiuitorul a admis desfășurarea acestor procedee probatorii din considerentul că ele pot fi desfășurate fără antrenarea făptuitorului. Efectuarea altor acțiuni procesuale până la începerea urmăririi penale nu se admite, deoarece există riscul

excluderii probelor (datelor) în baza art. 94 alin. (1) pct. 8) CPP [18; 11, p.638].

Conform aceluiași recomandări ale Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, formulate în baza prevederilor art.132¹ alin.(1) CPP, precum și Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.4s-10/13 [14], MSI reglementate de Secțiunea a 5-a, Capitolul III din CPP pot fi efectuate numai în cadrul urmăririi penale (UP). Deci rezultă că în cadrul PP, din momentul sesizării și până în momentul pornirii UP, precum și după finalizarea UP și până la finalizarea PP, nu pot fi realizate MSI incluse în CPP.

Totodată, dacă analizăm mai bine, observăm că din momentul sesizării sau autosesizării despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni nu pot fi efectuate nici celelalte MSI prevăzute în Legea nr.59/2012, deoarece PP, conform prevederilor art.1 CPP, se consideră deja început, iar respectivele MSI se realizează în afara PP, ceea ce înseamnă că ele ar putea fi efectuate până la momentul sesizării sau autosesizării despre săvârșirea sau pregătirea pentru săvârșirea unei infracțiuni prevăzute de CP. Aceste MSI nu vor putea fi realizate nici în faza de după finalizarea UP și până la finele PP. Desigur că această situație de fapt nu corespunde sarcinilor ASI prevăzute în art.2 al Legii nr.59/2012 și necesită să fie revăzută și adaptată astfel încât întreg potențialul ASI să fie valorificat. Până atunci, legea este așa cum este și orice MSI efectuată altfel decât este prevăzut în lege va fi considerată ilegală.

În temeiul prevederilor art.20 al Legii nr.59/2012 în afara PP se admit următoarele MSI:

- chestionarea;
- culegerea informației despre persoane și fapte;
- identificarea persoanei,
- identificarea abonatului, proprietarului sau a utilizatorului unui sistem de comunicații electronice ori al unui punct de acces la un sistem informatic;
- urmărirea vizuală;
- investigația sub acoperire;
- achiziția de control;
- colectarea mostrelor pentru cercetarea comparată;
- cercetarea obiectelor și documentelor.

Al doilea teme privind realizarea MSI stipulat în art.19 al Legii nr.59/2012 este unul foarte complex și se referă la diverse tipuri de informații

devenite cunoscute, privind:

fapta prejudiciabilă în curs de pregătire, de comitere sau comisă, precum și persoanele care o pregătesc, o comit ori au comis-o;

persoanele care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori care se eschivează de la executarea pedepsei penale;

persoanele dispărute fără urmă și necesitatea stabilirii identității cadavrelor neidentificate;

circumstanțele care pun în pericol ordinea publică, securitatea militară, economică, ecologică sau de altă natură a statului;

circumstanțele ce pun în pericol securitatea investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestuia;

Deși legea nu indică expres cui anume trebuie să devină cunoscute informațiile respective, presupunem că este vorba totuși despre ofițerul de investigație, organul de urmărire penală sau procuror.

2.1. Referitor la *fapta prejudiciabilă*, menționăm că în acest caz ar fi indicat să nu vorbim despre întregul spectru de fapte prejudiciabile, ci numai despre cele care cad sub incidența legii penale. Respectiv, ar fi mai corect să se vorbească despre infracțiunile în curs de pregătire, de comitere sau care au fost deja comise, precum și despre făptașii acestora.

Prin urmare, există două situații:

prima – infracțiunea este în faza de până la comitere, adică până la survenirea pasibilității de pedeapsă ca semn obligatoriu al infracțiunii, lipsa căruia împiedică pornirea UP. În această situație, putem vorbi despre faza PP de până la pornirea UP, respectiv vor fi realizate doar acțiunile care pot fi efectuate în această fază (mai sus am discutat acest subiect).

a doua – suntem în prezența faptului împlinit, adică în prezența infracțiunii. În această situație se dispune urmărirea penală și respectiv va fi posibil de realizat MSI prevăzute în CPP. Dar și aici se cere o precizare, dacă infracțiunea comisă este din categoria celor grave, deosebit de grave și excepțional de grave, atunci ar fi posibil de aplicat întreg spectrul de MSI prevăzute în CPP (pct.2 al alin.(2) al art.132¹ CPP). Dacă infracțiunea este din categoria celor ușoare și mai puțin grave atunci, doar pentru investigarea unora din ele, se va putea efectua fie: *Interceptarea și înregistrarea comunicărilor* (pentru infracțiunile indicate în art.132⁸ CPP) și *Monitorizarea sau controlul tran-*

zacțiilor financiare (pentru infracțiunile indicate în art.134² CPP).

În acest sens, sunt relevante prevederile art. 4 din Recomandarea (2005)10 a Comitetului de Miniștri al Consiliului European privind „tehnicile speciale de investigare” [17] în care se menționează că: „tehnicile speciale nu trebuie utilizate decât dacă există motive serioase de a crede că o infracțiune gravă a fost săvârșită ori este pregătită sau în curs de pregătire, de una sau mai multe persoane anume identificate, ori de o persoană sau un grup de persoane care nu a fost încă identificat”.

2.2. În privința *căutării persoanelor* care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată, ori care se eschivează de la executarea pedepsei penale, ori sunt dispărute fără urmă, ori necesită stabilirea identității cadavrelor se poate spune că iarăși revenim la problema discutată mai sus cu privire la MSI realizate în cadrul și în afara PP. În plus, se va ține cont de statutul persoanei, gravitatea infracțiunii în legătură cu care se caută și fazele PP.

2.3. Informațiile privind *circumstanțele care pun în pericol ordinea publică, securitatea militară, economică, ecologică sau de altă natură a statului* servesc ca temei pentru realizarea doar a MSI care conform legii pot fi aplicate în afara PP. Atunci când o astfel de amenințare va deveni infracțiune concretă în temeiul căreia va fi pornită UP se vor aplica MSI corespunzătoare în funcție de gravitatea acesteia.

2.4. Aceleași explicații sunt valabile și în cazul informațiilor referitoare la *circumstanțele ce pun în pericol securitatea investigatorului sub acoperire sau a membrilor familiei acestuia* ca temei pentru realizarea MSI.

Al treilea temei privind realizarea MSI se referă la *circumstanțele ce pun în pericol securitatea ofițerului de investigații, a familiei sale și a persoanelor apropiate lui* și care trebuie să fie prezentate în forma unui **raport** semnat chiar de ofițerul de investigații. Comentariile de mai sus sunt valabile și în acest caz. Singurul element de noutate ține de determinarea cercului de persoane apropiate ofițerului de investigație a căror securitate ar putea fi pusă în pericol. Considerăm că în această categorie de persoane nu se înscriu colegii de serviciu, deoarece aceștia ar putea ei înșiși să scrie un raport în acest sens în nume propriu. Probabil legiuitorul a avut în vedere alte persoane care colaborează, ajută sau în alt mod contribuie

la desfășurarea activității ofițerului de investigații.

Al **patrulea temei** privind realizarea MSI de fapt nu este un temei separat, ci mai degrabă **forma** în care se regăsește unul din temeiurile indicate anterior, fiind vorba despre:

actele procesuale ale ofițerului de urmărire penală, ale procurorului sau ale judecătorului de instrucție în cauzele penale aflate în procedura acestora;

interpelările organizațiilor internaționale și ale autorităților de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

cererile de comisie rogatorie [16] ale organelor de drept ale altor state în conformitate cu tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte (art.132³ CPP) [9].

În art.24 al Legii nr.59/2012 legiuitorul a mai prevăzut un temei – **rezultatele MSI** deja realizate. La drept vorbind, acesta nu poate să constituie un temei separat de efectuare a MSI. Rezultatele MSI servesc mai degrabă drept sursă de proveniență a informațiilor care la rândul lor ar putea să constituie temei de efectuare a MSI.

Legislația națională, pe lângă temeiurile indicate mai sus, stabilește și anumite **condiții** doar în prezența cărora MSI ar putea fi autorizate și înfăptuite.

Astfel, în art.132¹ CPP sunt prevăzute trei condiții valabile pentru MSI efectuate în cadrul PP și în alin.(2) al art.19 al Legii nr.59/2012 sunt prevăzute două condiții valabile pentru MSI efectuate în afara PP.

Cerința legiuitorului, în ambele acte legislative, este că MSI nu se autorizează și nu se realizează

ză dacă nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile indicate mai sus. Se poate spune și altfel, autorizarea și realizarea MSI se va considera ilegală în cazul în care nu sunt îndeplinite cumulativ condițiile corespunzătoare indicate în lege.

Având în vedere că termenul „cumulativ” conform DEX [10] înseamnă „*concomitent, în același timp, simultan*” apare întrebarea cum pot fi îndeplinite cumulativ condițiile în cazul realizării MSI care prin natura lor nu corelează cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului (ex.: cercetarea obiectelor și documentelor, chestionarea) și respectiv nici nu au cum să îndeplinească condiția necesității și proporționalității restrângerii respectivelor drepturi și libertăți? Neînțeleasă este și condiția existenței unui pericol pentru securitatea statului, deoarece măsurile sunt realizate pentru depistarea unor astfel de pericole. Neclară rămâne și condiția imposibilității realizării scopului PP pe o altă cale impusă MSI efectuate în afara PP.

Prin urmare, ajungem la concluzia că nu putem vorbi despre îndeplinirea cumulativă a respectivelor condiții, ci mai degrabă despre îndeplinirea condițiilor maximal posibil de îndeplinit, ținându-se cont de măsura concretă, situația concretă, scopul urmărit.

Termenul „**bănuială rezonabilă**” presupune existența suspiciunii care rezultă din existența unor fapte și/sau informații care ar convinge un observator obiectiv că s-a comis ori se pregătește comiterea unei infracțiuni imputabile unei anumite ori anumitor persoane și că nu există alte fapte și/sau informații care înlătură caracterul penal al faptei ori dovedesc neimplicarea persoanei

CPP (art. 132 ¹)	Legea nr.59/2012 (art.19)
1. pe altă cale este imposibilă realizarea scopului PP și/sau poate fi prejudiciată considerabil activitatea de administrare a probelor;	1) realizarea scopului PP este imposibilă pe altă cale ori există un pericol pentru securitatea statului
2. există o bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave , cu excepțiile stabilite de lege;	
3. acțiunea este necesară și proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;	2) măsura specială de investigații este proporțională cu restrângerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului

(art.6 pct.4³ CPP).

Expresia „*bănuială rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni*” se referă la situațiile în care există o suspiciune rezonabilă că o persoană a săvârșit o infracțiune, o tentativă pedepsibilă la o infracțiune sau acte preparatorii asimilate tentativei pedepsibile, fiind consacrat, de această dată, caracterul reactiv al urmăririi penale, ce presupune efectuarea investigațiilor după săvârșirea infracțiunii [19].

Expresia „*necesară într-o societate democratică*” înseamnă că, pentru a fi compatibilă cu Convenția europeană, ingerința trebuie să corespundă inter alia unei nevoi sociale imperioase și să fie proporțională cu scopul legitim urmărit. Curtea Europeană analizează în concreto dacă ingerința în dreptul protejat de Convenția europeană, prevăzută de lege și necesară într-o societate democratică, satisface în plus cerința de proporționalitate cu scopul urmărit, în sensul menținerii unui just echilibru între ingerință și scop [2; 3; 5].

Bibliografie

1. CEDO, Guțu c. Republicii Moldova, Hotărârea din 7 iunie 2007, paragr. 66.
2. CEDO, Handyside c. Marii Britanii. Hotărârea din 7 decembrie 1976, paragr. 48-49;
3. CEDO, Klass c. Germaniei. Hotărârea din 7 septembrie 1978, paragr. 42;
4. CEDO, Leander c. Suediei, Hotărârea din 26 martie 1987, paragr. 52-57.
5. CEDO, Silver c. Marii Britanii. Hotărârea din 25 martie 1983, paragr.97;
6. CEDO, Sorvisto c. Finlandei, Hotărârea din 13 ianuarie 2009, paragr. 110-112;
7. CEDO, Varga c. României, Hotărârea din 1 aprilie 2008, paragr. 68.
8. Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr. 122-XV din 14.03.2003.
9. Conform prevederilor art.18 al Convenției ONU împotriva criminalității transnaționale organizate semnată la 15 noiembrie 2000 la New York, statele părți își acordă reciproc cea mai largă asistență judiciară posibilă cu prilejul anchetelor, urmăririlor și procedurilor judiciare privind infracțiunile prevăzute de prezenta convenție, după cum se prevede la art.3, și își acordă reciproc o asistență similară când statul parte solicitant are motive rezonabile să presupună că infracțiunea prevăzută la lit. a) sau b) a paragrafului 1 al art.3 este de natură transnațională, inclusiv când victimele, martorii, produsul, instrumentele sau elementele de probă ale acestor infracțiuni se află în statul parte solicitat și când un grup infracțional organizat este implicat în acestea.
10. Dicționarul explicativ al limbii române. Disponibil [on-line]: <https://dexonline.ro/definitie/temei> Vizitat: 27.03.2021.
11. Dolea I. Codul de procedură penală al Republicii Moldova (Comentariu aplicativ). Textul cu modificările legislative operate până la 1 septembrie 2016. p.638.
12. Antoniu Gh., Bulai C., Ghivulescu Gh. Dicționar juridic penal. – București: Editura Științifică și Enciclopedică, 1976, p.271.
13. Hotărârea CC Nr. 7 din 16.04.2015.
14. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr.4s-10/13 din 13.10.2013 disponibilă online http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_csj.php?id=21 Vizitat: 27.03.2021.
15. Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații.
16. Legea RM nr.371 din 01.12.2006 cu privire la asistența juridică internațională în materie penală (Comisia rogatorie este o formă de

Rezumând cele relatate în această lucrare, se poate spune că autorul, fără să pretindă la epuizarea abordării subiectului analizat, a scos în evidență valoarea deosebită a temeiurilor și condițiilor pentru efectuarea măsurilor speciale de investigații. Prin analiza problematicii identificate s-a încercat inițierea discuțiilor constructive în rândurile mediului academic, practicienilor, precum și a altor entități interesate de activitatea specială de investigații și de urmărire penală în speranța că se vor găsi cele mai reușite soluții astfel încât să contribuie eficient la înțelegerea și aplicarea unitară a legislației ce reglementează compartimentul efectuării MSI, la dezvoltarea și valorificarea întregului potențial al ASI în combaterea criminalității și ocrotirii valorilor sociale, la valorificarea rezultatelor obținute prin efectuarea MSI în procesul probator, la eficientizarea controlului legalității efectuării MSI și, nu în ultimul rând, la creșterea respectului față de drepturile și libertățile persoanelor implicate în ASI.

- asistență juridică internațională care constă în împuternicirea pe care un organ de urmărire penală sau o instanță judecătorească competentă dintr-un stat, sau o instanță internațională o acordă unor autorități similare din alt stat pentru a îndeplini în locul și în numele său activități procesuale referitoare la un anumit proces penal).
17. Recomandarea Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei 10 (2005) privind tehnicile speciale de anchetă în legătură cu infracțiuni grave, inclusiv acte de terrorism. Disponibil [on-line]: <http://www.refworld.org/docid/43f5c6094.html> Vizitat: 27.03.2021.
 18. Recomandarea nr. 38 a Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, Disponibil [on-line]: http://jurisprudenta.csj.md/search_rec_csj.php?id=60.
 19. Udroiu M., Slăvoiu R., Predescu O. Tehnici speciale de investigare în justiția penală. București 2009. p.88-89.
 20. Агарков А.В. Проблемные аспекты законодательного регулирования оснований для проведения оперативно-розыскных мероприятий. Вестник Кузбасского института № 3 (40) / 2019 Disponibil [on-line]: <https://cyberleninka.ru/article/n/problemnye-aspekty-zakonodatelnogo-regulirovaniya-osnovaniy-dlya-provedeniya-operativno-rozysknyh-meropriyatij> Vizitat: 27.03.2021.
 21. Вагин О.А., Исиченко А.П., Шабанов Г.Х. Оперативно-розыскные мероприятия и использование их результатов: Учебно-практическое пособие. — М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2006. p.43. Disponibil [on-line]: <https://snglib.org/book/3009960/0b1916?regionChanged=&redirect=252428762> Vizitat: 27.03.2021.
 22. Кузнецов Е.В. Некоторые проблемы правового регулирования оснований для проведения оперативно-розыскных мероприятий. Disponibil [on-line]: <https://cyberleninka.ru/article/n/nekotorye-problemy-pravovogo-regulirovaniya-osnovaniy-dlya-provedeniya-operativno-rozysknyh-meropriyatij> Vizitat: 27.03.2021.
 23. Халиков А.Н., Яковец Е.Н., Журавленко Н.И. Юридическое, техническое и информационно-аналитическое обеспечение оперативно-розыскной деятельности: Учебное пособие / Под редакцией А.Н. Халикова. — М.: Юрлитинформ, 2010. с.108.
 24. Шумилов, А.Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов 1 А.Ю. Шумилов. 3-е изд., доп. и перераб. М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. P.203.

Despre autor

Boris GLAVAN,

*doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei „Investigații operative și securitate
informațională” a Academiei „Ștefan cel
Mare” a MAI al Republicii Moldova
e-mail: gba74@rambler.ru
tel: 079402916*

CZU 340.12

DOI 10.5281/zenodo.4682694

ÎNCADRAREA JURIDICĂ A FENOMENULUI „STAT CAPTIV”

Andrei NEGRU,

doctor habilitat în drept, profesor universitar

Investigația doctrinară în cauză este bazată pe cercetarea multiaspectuală a fenomenului „stat capturat” și a încadrării juridice a acestuia într-un sistem legislativ și juridic contemporan, orientat spre promovarea, protejarea și restaurarea eficientă a drepturilor și libertăților omului și cetățeanului. Având un caracter declarativ-politic, constatarea stării de captivitate a unui stat, din anumite motive, urmează a valorifica realități juridice, în scopul asigurării supremației dreptului. Caracterul de noutate al fenomenului implică anumite ajustări în sistemul legislativ și juridic, în vederea acordării efective a unei valori empirice, care și va prezenta esența unor măsuri urgente, orientate spre un proces invers – decapturarea, aceste măsuri urmând a constitui baza unor strategii și a unor tactici de reformare a unor domenii de activitate concrete ale statului, afectate de captivitate, cu respectarea drepturilor omului.

Cuvinte-cheie: stat captiv, drepturile omului, bună guvernare, răspundere politică, aplicarea legii, încadrare juridică.

LEGAL FRAMING OF THE `CAPTIVE STATE` PHENOMENON

Andrei NEGRU,

PhD, associate professor

This doctrinal investigation is based on a multiaspectual research of the `captive state` phenomenon and its legal framing in a contemporary legislative and legal system, oriented towards the promotion, the protection and an effective restoration of human and citizen rights and freedoms. Having a declarative, political character, the finding of the captivity of a state, for some reason, has to capitalize legal realities, in order to ensure the supremacy of law. The novelty character of the phenomenon implies certain adjustments in the legislative and in the legal system, in order to offer an effective empirical value, which will present the essence of urgent measures, oriented towards a reverse process – release from captivity, these measures being the foundation of certain strategies and tactics of reformation of some specific areas of activity of the state, affected by captivity, while respecting human rights.

Keywords: captive state, human rights, good governance, political responsibility, application of law, legal framing.

Introducere. Fenomenul *stat capturat*, utilizat frecvent de exponenți ai sistemului politic contemporan, îndeosebi cu referire la realitatea Republicii Moldova, își găsește o manifestare politică prin adoptarea, la data de 08 iunie 2019, a Declarației cu privire la caracterul captiv al statului, printr-o Hotărâre a Parlamentului. Având un caracter politic, Declarația în cauză a întâlnit impedimente juridico-praxiologice evidente; or, cadrul legislativ existent nu permite promovarea în câmp juridic a efectelor așteptate. „Pionieratul” implementării fenomenului *stat capturat* ne aparține și este un fapt împlinit. Important, la această etapă, este de a elabora unele sisteme de măsuri și de me-

canisme juridice de aplicare efectivă a fenomenului, prin ajustarea legislației naționale la noile realități. La fel, avem intenția de a identifica un sistem de garanții juridice de declanșare a stării de captivitate a statului; or, ea n-ar trebui declarată samavolnic, arbitrar pe viitor de orice guvernare nou-formată, printr-o simplă majoritate parlamentară. La fel, intenționăm a identifica și preîntâmpina eventualele riscuri ce pot apărea în procesul declanșării stării de *stat capturat*, riscuri care pot afecta valorile democratice contemporane, inclusiv drepturile și libertățile omului și cetățeanului. „Stat de drept nu înseamnă că orice «acțiune» a unui funcționar public sau politician poate fi autorizată de lege, ci din

contră, că abuzul de putere este prevenit prin lege, iar individul are acces neîngrădit la justiție. Statul de drept limitează forța statului și implicit puterea arbitrară a clasei politice”[9].

Metode și materiale aplicate. Evenimentele social-politice din vara anului 2019 din Republica Moldova au determinat apariția unui termen nou, de natură politico-juridică – *stat capturat*. Având efecte de natură politică, fenomenul în cauză produce și efecte de natură juridică, ceea ce, evident, impune necesitatea elaborării unui mecanism consecvent de măsuri juridice ce urmează a fi întreprinse, pentru a valorifica efectiv scopul unei astfel de Declarații a Legislativului. Adoptată prin Hotărâre de Parlament [4], Declarația în cauză rămâne, în esență, una de natură strict politică; acest fapt însă nu împiedică pe autori să dezvolte efectele politice într-un câmp juridic, prin intermediul unor acțiuni juridice.

Teoria Generală a Dreptului și Statului, în manifestarea sa de știință juridică generală, ce supune cercetării fenomenele noi, de natură socială, poate, inițial, supune unei abordări științifice fenomenul *stat captiv*, în scopul elaborării unui mecanism juridic, capabil a produce efecte juridice, atât în sferile activității politico-juridice a statului, cât și în procesul aplicării normelor juridice practic din toate ramurile dreptului. Ansamblul de metode utilizate în cercetarea generică a fenomenelor juridice, a încadrării normative a acestora, îndeosebi metoda logică [8, p.15-16] și metoda sistemică [10, p.13-14], acordă posibilitatea elaborării unui mecanism complex de reglementare juridică a fenomenului *stat capturat* într-un sistem de drept național. Abordarea teoretico-practică a Declarației menționate nu are scopul de a supune criticii anumite acțiuni politice. Interesul doctrinar constă anume în încadrarea juridică a unor asemenea declarații, în scopul fortificării valorii empirice în mediul normativ-juridic, prin investirea acestora cu caracter efectiv, aplicativ și prin elaborarea unui sistem de garanții.

În implicarea doctrinară la subiectul menționat, identificăm următoarele materiale aplicate – acte normative, care necesită o coroborare complexă, în scopul valorificării praxiologice a Declarației cu privire la caracterul captiv al statului: 1) Constituția Republicii Moldova [2]; 2) Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului [7]; 3) Legea cu privire la actele normative [6]; 4) Codul Administrativ al Republicii Moldova [1]. Aparte, în calitate de act politic, menționăm și

Declarația cu privire la caracterul captiv al statului. Actele normative indicate vor servi drept bază de elaborare a unei proceduri de aplicare practică pe viitor a unor asemenea categorii de declarații.

Rezultate obținute și discuții. Evident, oportunitatea adoptării unei astfel de declarații, referitoare la caracterul captiv al statului, aparține în exclusivitate Legislatorului. În calitate de expresie a voinței poporului și de deținător al suveranității statale în domeniul politico-juridic, Parlamentul deține indiscutabil o asemenea competență. Este o stare excepțională în domeniul de activitate a puterii de stat și se încadrează în competențele Legislativului, în lumina reglementării stabilite în alin. (1), art. 60 al Constituției Republicii Moldova: *Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ* [2]. O declarație politică însă nu poate produce de la sine efecte de natură juridică. Declarația constituie un mesaj adresat societății, pentru a explica acțiunile ulterioare ale Parlamentului și ale altor autorități publice, preconizate spre implementare. Or, orice proces de transformare socială, dirijat de puterea de stat, are necesitatea de a se afla într-un câmp legal: principiul legalității, consacrat în art.21 al Constituției Republicii Moldova (*Legalitatea*) [2] și principiul supremației Constituției, consacrat în art. 7 al Constituției Republicii Moldova [2], Lege Supremă, necesită a fi respectate în orice împrejurări. O democrație contemporană nu poate fi construită în afara unui câmp legal, în caz contrar este afectată valoarea normei legale și rezultatul va fi unul diametral opus intențiilor inițiale. În același timp, nu putem vorbi despre caracterul de neconstituționalitate a Declarației în cauză – asemenea categorii de declarații se încadrează în câmpul constituțional național.

În urma evenimentelor derulate în iunie 2019 în Republica Moldova fenomenul *stat captiv* a demonstrat o realizare praxiologică ce nu poate și nu trebuie ignorată. Fără a ne referi la oportunitatea manifestării praxiologice, intervenim cu anumite constatări privind desfășurarea evenimentelor și efectele produse. Atât Constituția Republicii Moldova [2], cât și Regulamentul Parlamentului [7] admit adoptarea de declarații cu caracter politic. Caracterul politic al Declarației în cauză devine evident chiar din textul ei. Or, în alineatele (1) și (2) ale art. 121 din Regulamentul Parlamentului (*Actele exclusiv politice ale Parlamentului*), este menționat: „(1) Actele exclusiv politice ale Parlamentului constituie manifestări de voință ale autorității legislative, care produc efecte politice și nu au forța actelor normative. (2) La ca-

tegoria actelor exclusiv politice ale Parlamentului se atribuie declarațiile, apelurile, mesajele etc.” [7].

Intenționând a explica natura declarației în cauză – și anume caracterul ei politic –, intervenim cu precizări privind necesitatea elaborării unui mecanism juridic de punere în aplicare a unei declarații cu caracter politic, elaborată de către o autoritate publică a statului. Fiind necesar a o aprecia drept act emis în contextul unei stări excepționale în domeniul administrării publice, având la baza elaborării ei un argument de corupție endemică a tuturor organelor de conducere ale statului, declarația nu poate produce efecte juridice directe. Destinația ei constă în identificarea și enunțarea unor motive și a unor politici în domeniul administrării publice, care urmează a fi continuate și dezvoltate printr-un sistem de acte normative sau printr-un act normativ consolidat, cu valoare de lege organică, fie de natură a suspenda temporar activitatea anumitor compartimente din legile organice, fie de natură a elabora norme derogatorii temporare, referitoare la organizarea autorităților și instituțiilor publice din domeniile vizate în noile politici. Declarația cu privire la caracterul captiv al statului nu are o aplicare juridică directă. Chiar dacă unii „juriști” consideră că, dacă are forma unei Hotărâri de Parlament, Declarația poate fi aplicată și produce efecte juridice, noi reiterăm că suntem în prezența unei declarații cu caracter politic. Și, având la bază Legea cu privire la actele normative [6], constatăm că adoptarea unei declarații politice nu înseamnă și investirea respectivei declarații și cu formulă executorie, cum se întâmplă în cazul adoptării normelor din legile organice, referitoare la activitatea diferitor categorii de funcționari publici. Apare necesitatea încadrării juridice a fenomenului *stat captiv* declarat. Or, caracterul arbitrar al acestuia, neglementat de norme de drept, poate genera apariția unor abuzuri și reglări politice din partea anumitor forțe și partide politice. Însă scopul nu poate fi o scuză a mijloacelor: o democrație nu poate fi construită prin elemente nedemocratice și încălcări ale normei legale. Un proces clar, transparent și logic, este capabil de a avea, într-o finalitate, o arhitectură juridică, orientată spre înlăturarea neajunsurilor, deficiențelor anterioare, având la baza sa un suport juridic coerent. Anume suportul juridic calitativ este un element al sistemului de garanții ale drepturilor omului și constituie premisa realizării unei bune guvernări.

În continuare, expunem anumite reflecții

în domeniu, ce ar avea destinația înțelegerii fenomenului *stat captiv* și încadrarea juridică corectă a acțiunilor inițiatorilor acestei declarații - evident, dacă există cu adevărat intenția de a valorifica domeniul și nu suntem doar în prezența unei mimări de activități de natură politico-juridică, intențiile latente fiind cu totul altele decât cele enunțate. Putem argumenta Declarația în cauză prin faptul constatării unei stări excepționale, care afectează cursul democratic de dezvoltare a statului și a societății. Nu este necesară o apreciere externă din partea anumitor funcționari sau entități politice, administrative ș.a., or, competența Legislativului în domeniu este evidentă. Însă avem convingerea că, fiind similară altor declarații de acest gen, ar fi nevoie de un vot calificat, din simplul motiv că la baza declarării stării de urgență, război etc., se află un eveniment obiectiv al vieții sociale. Starea endemică de corupție, ce afectează toate instituțiile și autoritățile statului, este o percepere subiectivă și relativă. Dacă această stare este constatată de o autoritate judiciară – internă sau externă –, atunci suntem în prezența unui fapt constat. Anume din aceste considerente și ne-am format convingerea că o astfel de declarație, pe viitor, ar urma să fie adoptată cu un vot calificat de 2/3 și ar fi o perspectivă de revizuire a normei constituționale și anume a art. 74 din Constituția Republicii Moldova (*Adoptarea legilor și hotărârilor*) [2] prin introducerea unui alineat suplimentar – alin. (3). În caz contrar, orice guvernare ar putea începe procesul de guvernare cu o declarație de genul dat. Este important de apreciat declarația în cauză drept o măsură excepțională, dezvoltată într-un câmp de legalitate. În condițiile în care Comisia de la Veneția recomandă selectarea reprezentanților societății civile din componența Consiliului Superior al Magistraturii prin votul calificat al Parlamentului, argumentând necesitatea existenței unui consens politic larg în domeniu [5], indispensabilitatea unui astfel de consens în domeniul decizional cu privire la caracterul captiv al statului este evidentă și logică. Argumentele invocate nu diminuează valoarea declarației deja adoptate și nu alimentează intenția de a o scoate din câmpul legalității. Scopul urmărit este de a consolida pe viitor cadrul normativ-juridic cu privire la asemenea gen de declarații, în vederea sporirii impactului lor social-politic și juridic.

Declarația în cauză urmează a fi însoțită de modificări și/sau suspendări ale acțiunii anumitor legi organice sau ale unor articole din legile organice care sunt evidențiate expres în textul Declarației.

În conformitate cu lit. m), alin. (3) al art.72 al Constituției Republicii Moldova (*Categorii de legi*), anume prin lege organică se reglementează regimul stării de urgență, de asediu sau de război [2]. În dispozițiile finale și tranzitorii ale unei atare legi urmează a se accentua caracterul ei temporar, capacitatea de a produce efecte juridice fiind limitată în timp. Care este timpul optim al legii temporare în cauză – este o opțiune decizională a Legislativului. Însă considerăm că un termen tradițional de 100 de zile ar fi suficient pentru depășirea carențelor ce au servit drept motiv al adoptării Declarației. Invocând acest termen, ne-am inspirat din tradiția Președintelui Statului, a Prim-Ministrului, de a face o primă totalizare a activității lor anume într-un asemenea interval temporal. Legea organică în cauză, cu privire la punerea în aplicare a Declarației cu privire la caracterul captiv al statului, n-ar trebui să fie prelungită, chiar dacă, ipotetic, Legislativul ar putea avea o asemenea intenție. Considerăm că limitarea în timp a legii menționate ar servi drept o garanție a eficienței și o dovadă a competenței noii guvernări și ar avea un caracter preventiv în raport cu anumite tentative de abuzuri și fenomene coruptibile, care se pot manifesta pe parcursul acțiunii efectelor Declarației un termen excesiv de mare. Astfel, Declarația cu privire la caracterul captiv al statului necesită a fi adoptată concomitent cu legea organică cu caracter temporar, cu acțiune pe termen limitat. Evident, legea organică respectivă poate fi votată, conform cerințelor constituționale [2] și legislative [6] naționale, cu o majoritate simplă din numărul total de deputați. Nu sunt necesare intervenții de modificare a articolului 10 din Legea cu privire la actele normative (*Legea organică*) [6] și a normei constituționale prevăzută de alin. (1) al art. 74 din Constituția Republicii Moldova (*Adoptarea legilor și hotărârilor*) [2], întrucât legea organică de punere în aplicare a politicilor din Declarația cu privire la caracterul captiv al statului nu va depăși cadrul normativ-juridic național. Or, conform alin. (4) al art. 5 al Legii cu privire la actele normative (*Clasificarea normelor juridice*) [6], normele juridice de excepție (derogatorii) sunt prioritare în aplicare: „Normele juridice derogatorii sunt diferite în raport cu reglementarea-cadru în materie și sunt aplicabile unei situații determinate. În caz de divergență între o normă generală sau specială și o normă derogatorie, care se conțin în acte normative de același nivel, se aplică norma derogatorie”.

Declarația cu privire la caracterul captiv al statului generează o responsabilitate politică a

Parlamentului. Și, dacă a fost manifestată o voință politică calificată la adoptarea ei (exprimată prin votul a 2/3 din deputați), atunci cu mult mai lejer vor fi identificate voturi pentru adoptarea legii menționate. Ar fi corect și oportun ca procedura de adoptare a actelor menționate – cu referire la Declarație și la Legea organică temporară să – deruleze concomitent, ceea ce ar însemna că ambele ar trebui să fie adoptate în aceeași ședință a Parlamentului. Ulterior, considerăm necesară o aprobare – sub formă de control constituțional al Legii organice adoptate – până la punerea în aplicare a legii. Evident, Curtea Constituțională ar urma să efectueze un astfel de control în termene rezonabile, relativ restrânse. Venim cu mențiunea în cauză din intenția de a fi stabilite garanții suplimentare și de ajustare și integrare a fenomenului *stat captiv* în sistemul normativ-juridic existent. În condițiile unei eventuale revizuirii constituționale, ar fi posibilă exercitarea, în baza normelor constituționale, a unei proceduri de control asupra proiectului de Declarație și asupra proiectului de Lege, respectivul control precedând votul parlamentar. Și, evident, reiterăm indispensabilitatea exercitării acestei proceduri într-un termen rezonabil. Procedura de punere în aplicare a Legii organice cu caracter temporar nu are scopul tergiversării soluționării problemelor stringente; dimpotrivă, scopul de bază constă în identificarea etapelor logice și legale de încadrare juridică a fenomenului în cauză.

Domeniul de aplicare a Legii organice temporare. În cazul în care s-ar opta pentru suspendarea unor acte legislative, ar fi corect să fie suspendate acele acte care reglementează statutul și activitatea unor funcționari publici. Scopul unei atare Legii nu poate fi decât unul singur – înlocuirea funcționarilor publici aflați în funcții de conducere. **Or, intenția de deturnare a unui sistem defectuos poate fi valorificată prin înlăturarea liderilor sistemului, procedura de înlăturare urmând a fi una absolut legală și transparentă.** Legea în cauză deci ar avea limite de intervenție și, generic, nu ar avea incidență asupra Codurilor de legi – materiale și procesuale. La fel, nu ar avea posibilitate de reglementare a organizării instituțiilor statului. Ar putea interveni numai în cazuri privind încetarea înainte de termen a mandatului persoanei cu funcție de conducere din toate autoritățile publice centrale cărora nu le este caracteristic principiul inamovibilității. Altfel spus, Legea în cauză nu ar putea viza mandatul judecătorilor constituționali și mandatul judecătorilor de drept comun. Nu ar

putea afecta nici mandatul procurorilor care nu dețin funcții de conducere. Limitarea domeniului de reglementare a Legii menționate n-ar trebui să genereze dubii privind aplicabilitatea și eficiența ei; or, legalitatea și accesul la justiție nu necesită a fi perturbat. În baza Legii noi ar putea fi dizolvat înainte de termen Consiliul Superior al Magistraturii și Consiliul Superior al Procurorilor, prin ridicarea mandatelor membrilor lor, însă procedura de formare a acestor autorități publice autonome urmează a fi păstrată. Scopul unei eventuale Legi de punere în aplicare a politicilor din Declarația cu privire la caracterul captiv al statului este de a înlocui persoanele aflate în funcții de conducere, cu mandat activ, nefinalizat și nu de a crea proceduri noi, întrucât procedurile existente, în esență, sunt corecte. Și, chiar dacă sunt depistate anumite deficiențe, Legislativul poate interveni în legile organice respective, conform procedurilor ordinare.

Valoarea Legii organice temporare, adoptată în baza Declarației cu privire la caracterul captiv al statului. Suspendând aplicarea anumitor norme din legile organice, se păstrează posibilitatea examinării de către instanțele judecătorești a eventualelor contestații în baza Legii noi și posibilitatea demonstrării unei consecvențe în acțiuni din partea ramurilor puterii de stat, prin implementarea corectă și eficientă a politicilor enunțate în Declarație. Este important de menționat inclusiv următorul fapt: tergiversarea examinării eventualelor contestații în instanță nu ar afecta eficiența legii organice temporare; or, **legea temporară are un caracter ultraactiv în aplicare** își păstrează efectele chiar și după expirarea termenului de acțiune. Astfel, prin alineatul (3) al art. 47 din Legea cu privire la actele normative (*Dispozițiile finale*), se reglementează termenul de aplicare a actelor normative temporare: „Pentru actele normative cu caracter temporar, în dispozițiile finale se indică și perioada de aplicare sau data de încetare a aplicării actului” [6].

Natura legii. Legea adoptată în baza Declarației cu privire la caracterul captiv al statului necesită a fi una organică, temporară. Neapărat ar trebui menționat caracterul său excepțional. În acest fel, la aplicarea normelor cu caracter derogatoriu s-ar exclude eventualele coliziuni de norme juridice: prioritate în aplicare, în situații de coliziune, au normele derogatorii, cu aceeași forță juridică.

Procedura de punere în aplicare a Legii organice cu caracter temporar nu are scopul tergi-

versării soluționării problemelor stringente din stat și societate. Dimpotrivă, urmărește același scop enunțat anterior: de a identifica etapele logice și legale de încadrare juridică a fenomenului în cauză, în vederea protejării drepturilor și libertăților omului.

Efectele. După cum am argumentat supra, actele legislative care ar urma să fie suspendate ar trebui să fie acelea care se referă la activitatea și statul funcționarilor publici aflați în funcții de conducere. Scopul Legii respective nu poate fi decât unul singur – înlocuirea funcționarilor conducători, pornind de la prioritatea normelor juridice derogatorii, statuată în alin. (4) al art. 5 din Legea cu privire la actele normative (*Clasificarea normelor juridice*) [6]. Esența Declarației nu se rezumă la a stabili vinovăția – colectivă sau individuală. Vorbim despre o răspundere politică în fața cetățenilor statului – în interpretare extensivă, care poate surveni fără vinovăție individuală. „Răspunderea juridică implică ideea de vinovăție (intenție sau culpă în diferitele lor forme) și de comportament contrar dreptului, în schimb responsabilitatea politică nu este neapărat angajată datorită unor încălcări ale dreptului” [3, p.458]. Din aceste considerente, insistăm asupra naturii politice a răspunderii și nu asupra răspunderii juridice constituționale. Efectul răspunderii politice este demisia din funcțiile de conducere. De regulă, răspunderea politică este asumată de membrii Legislativului în condițiile alegerilor anticipate sau ordinare, ulterior fiind extinsă și asupra Guvernului. Aceleași argumente de răspundere politică sunt valabile și în condiții de alegeri anticipate sau ordinare ale candidaților la funcția de Președinte al statului. Asupra celorlalte categorii de funcționari implicați în actul de guvernare, în condiții normale de activitate, nu are incidență. Esența Declarației constă anume într-o răspundere politică sistemică, fără vinovăție, prin încetarea înainte de termen a mandatelor funcționarilor publici cu funcție de conducere, a persoanelor cu funcție de demnitate publică și a persoanelor care exercită administrarea, individual sau colectiv. Răspunderea politică nu exclude însă survenirea – concomitentă sau ulterioară – a răspunderii juridice individuale a anumitor (deja) ex-conducători, în cazul depistării anumitor ilegalități în activitatea acestora. Răspunderea juridică, sub diferite forme, ar surveni conform condițiilor ordinare ale răspunderii juridice.

Concluzii. Declarația cu privire la caracterul captiv al statului, ce prezumă intervenția urgentă în

domeniile indicate, necesită a fi adoptată cu un vot calificat al Legislativului – de 2/3. Se impune revizuirea normei constituționale prevăzute de art. 74 al Constituției Republicii Moldova (*Adoptarea legilor și hotărârilor*) [2], prin completare cu alin. (3), care ar avea următorul conținut: „Hotărârile Parlamentului ce conțin declarații cu privire la caracterul captiv al statului se adoptă cu un vot calificat de 2/3 din numărul deputaților aleși”. Alineatele (3) și (4) ale articolului menționat ar deveni, corespunzător, alin. (4) și (5).

Parlamentul este în drept de a adopta o astfel de declarație, indiferent de existența sau lipsa mesajelor din exterior, întrucât Parlamentul este deținătorul suveranității poporului și acționează în interesele acestuia: conform prevederilor alin. (1) al art. 60 al Constituției Republicii Moldova (*Parlamentul, organ reprezentativ suprem și legislativ*), „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului” [2].

Esența Declarației constă în anunțarea de

politici urgente în domeniile vulnerabile de activitate a statului și în argumentarea unei stări de urgență în domeniile indicate, declanșată prin Lege organică de excepție, cu caracter temporar.

În scopul punerii în aplicare a Declarației în cauză, este necesară adoptarea unei Legi organice de excepție, temporare, care ar suspenda aplicarea legilor organice din domeniile vizate și asupra subiecților vizați în Declarație.

Răspunderea în baza Declarației și a Legii organice de excepție, temporare, poate fi numai una politică, cu caracter extins, asupra subiecților cu funcții de conducere în autoritățile și instituțiile publice. Nu poate fi o răspundere juridică or, răspunderea juridică necesită a fi individualizată și vinovăția este o condiție obligatorie. În această situație vorbim despre o răspundere colectivă, fără vinovăție, a sectorului managerial din administrația publică.

Anterior punerii în aplicare a Declarației și a Legii organice excepționale se impune un control de constituționalitate, în scopul realizării unei garanții constituționale.

Bibliografie

1. Codul administrativ al Republicii Moldova, nr. 116, din 19-07-2018. În: Monitorul Oficial nr. 309-320 art. 466, din: 17-08-2018
2. Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial, nr. 78. art. nr. 140, din: 29.03.2016. Data intrării în vigoare : 27.08.1994
3. Dănișor, Dan Claudiu. Dogaru, Ion. Dănișor, Gheorghe. Teoria general a dreptului. București, 2006, 494 p.
4. Hotărâre pentru adoptarea Declarației cu privire la recunoașterea caracterului captiv al statului Republica Moldova, Cișinău, nr. 39, din: 08.06.2019. În: Monitorul Oficial nr.208, art.236, din: 21.06.2019.
5. [https://www.venice.coe.int/webforms/](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2020)001-e)
6. Legea cu privire la actele normative. nr. 100, din: 22-12-2017. În: Monitorul Oficial nr. 7-17 art. 34, din: 12-01-2018
7. Legea pentru adoptarea Regulamentului Parlamentului*. Nr. 797, din: 02-04-1996. În: Monitorul Oficial nr. 81-82 art. 765, din: 19-12-1996
8. Radu I Motică, Gheorghe Mihai. Introducere în studiul dreptului. Vol. I, Timișoara, ALMA MATER, 1995, 188 p.
9. Valentin M. Ionescu. Stat de drept versus stat captiv. <https://www.bursa.ro/stat-de-drept-versus-stat-captiv-05511530>
10. Марченко М.Н., Теория государства и права, Москва, Юридическая Литература, 1996, 432 p.

Despre autor:

Andrei NEGRU,
doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova
 e-mail: negruan@list.ru
 tel. 069136225

CZU343.3:341.4

DOI 10.5281/zenodo.4682705

DIVERGENȚE ÎN CALIFICAREA NOȚIUNILOR DE MERCENAR, COMBATANT STRĂIN ȘI TERRORIST

Alexandru PARENIUC,

doctor în drept, conferențiar universitar

Vasili BEDA,

doctorand, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI

Prezentul articol pune în discuție similaritățile și diferențele juridice și conceptuale dintre noțiunile de mercenar, combatant străin și terorist, utilizate în practica și doctrina internațională în domeniul prevenirii și combaterii activității teroriste și infracțiunilor conexe acesteia.

În scopul efectuării unei delimitări clare dintre aceste noțiuni au fost supuse analizei mai multe abordări întâlnite în legislația internațională contemporană, care ne oferă interpretări variate și adoptă calificative diferite în acest sens.

Argumentul substanțial pe care este fundamentat prezentul studiu constă în faptul că deseori în procesul de calificare juridică a unui statut sau altul, care este necesar de atribuit persoanelor implicate în comiterea infracțiunilor cu caracter extremist-terorist, se atestă lacune în cadrul legislativ și, ca rezultat, probleme majore de încadrare legală a activității infracționale a acestora.

Cuvinte-cheie: mercenar, combatant străin, terorist, militar, similaritate, divergențe, reglementarea juridică, terorism, conflict armat.

DIFFERENCES IN THE QUALIFICATION OF THE NOTIONS OF MERCENARY, FOREIGN FIGHTER AND TERRORIST

Alexandru PARENIUC,

PhD, associate professor

Vasili BEDA,

PhD student, Academy “Ștefan cel Mare” of the MIA

This article discusses the similarities and legal conceptual differences between the notions of mercenary, foreign fighter and terrorist, used in international practice and doctrine in the field of preventing and combating terrorist activity and related crimes.

In order to make a clear delimitation between these concepts, several approaches encountered in contemporary international law have been analyzed, which offer us various interpretations and adopt different qualifications in this regard.

The prime consideration on which this study is based is that often in the legal qualification process of one status or another, which needs to be attributed to those involved in committing crimes of an extremist or terrorist nature, meets some gaps in the legislative framework, and as a result, faces the problems of legal classification of their criminal activity.

Keywords: mercenary, foreign fighter, terrorist, military, similarity, divergences, legal regulation, terrorism, armed conflict.

Introducere. Terorismul și infracțiunile conexe acestuia sunt o problemă cu mai multe fațete care necesită soluții multidimensionale. Experiența internațională arată că respectarea și protecția drepturilor omului și principiul fundamental al statului de drept nu sunt un obstacol, ci o condiție *sine qua non* pentru identificarea unor răspunsuri și reacții eficiente împotriva amenințărilor la adresa securității naționale, regionale și internaționale.

Amenințările generate de activitatea așa-

numiților „combatanți teroriști străini” (*foreign terrorist fighters – FTF*) și măsuri de ripostă necesare pentru combaterea acestor amenințări nu fac excepție. Drepturile omului și supremația statului de drept oferă o bază solidă pentru acțiuni eficiente împotriva potențialelor amenințări și provocări din partea tendințelor de angajare în activități teroriste.

În același timp luptătorul (combatantul) terorist străin ca subiect al palierului antiterorist este doar una din categoriile de figuranți care rea-

lizează activitatea teroristă. Acțiunile acestuia sunt limitate strict la participarea în lupte de partea unor organizații teroriste împotriva autorităților constituționale ale unui stat sau altul. Drept exemplu în acest sens pot servi luptătorii teroriști din cadrul organizației teroriste internaționale DAESH, care pe larg au luptat pentru susținerea ideologiei acestei organizații pe teritoriul Republicii Arabe Siriene și Republicii Iraq.

Totuși aceste persoane nu pot fi egalate din punct de vedere juridic cu mercenari, dat fiind faptul că motivele de implicare și participare a acestora în lupte nu sunt identice.

În același timp, nu putem pune semnul egalității între noțiunile de *luptător terorist străin* și terorist în general, dat fiind faptul că deși combatantul terorist străin poate fi tratat ca o componentă a „infrastructurii” teroriste, el este doar unul dintr-o mulțime de detalii structurale ale fenomenului respectiv.

Totodată, în scopul contracarării eficiente a activităților ilegale practicate de subiecții din categoriile menționate, există necesitatea delimitării acestor noțiuni una de alta și identificarea locului fiecăruia din ei în câmpul juridic național și internațional.

Calificarea generală a noțiunii de mercenar.

După cum este menționat în legea penală a Republicii Moldova, prin termenul *mercenar* se înțelege orice persoană:

- a) care este special recrutată în țară sau în străinătate pentru a lupta într-un conflict armat;
- b) care, în fapt, ia parte la ostilități;
- c) care ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal și căreia îi este efectiv promisă, de către o parte la conflict sau în numele ei, o remunerație superioară celei promise sau plătite combatanților având un grad și o funcție analoage în forțele armate ale acestei părți;
- d) care nu este nici resortisant al unei părți la conflict și nici rezident al teritoriului controlat de o parte la conflict;
- e) care nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict;
- f) care nu a fost trimisă de către un stat, altul decât o parte la conflict, în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv [1].

Dicționarul noțiunilor de bază din dome-

niul prevenirii și combaterii activității teroriste stipulează că *mercenar este persoana, recrutată în scopul participării la activități militare sau teroriste, bazându-se pe cointeresare materială.*

Aceeași sursă spune că *mercenariatul* presupune *racolarea, instruirea, finanțarea sau altă asigurare materială a mercenarilor, utilizarea acestora și participarea la conflicte militare sau acțiuni teroriste* [2].

Reieșind din aceste definiții, putem observa că aici unele elemente ale noțiunilor de mercenariat și terorism se intersectează, dat fiind faptul că calitățile profesionale ale unui mercenar sunt solicitate pe larg în rândurile combatanților teroriști. Mercenarii deseori sunt predispuși să activeze în componența grupărilor infracționale, inclusiv cele teroriste, unde pot aplica cu iscusință deprinderile căpătate în teatrele de operațiuni din zonele de conflict armat.

Mai mult, aceste persoane prezintă interes și pentru mișcările politizate coordonate de structurile subversive din străinătate, care eventual îi pot utiliza în timpul unor măsuri cu caracter politic, în timpul protestelor în calitate de grupuri de șoc (*formarea grupurilor diversionist-teroriste*). În astfel de situații se urmărește implicarea acestor persoane în procedee de „război hibrid”, care include elemente netradiționale de desfășurare a activității de război [3].

Încă un factor important este că pentru recrutorii organizațiilor teroriste internaționale mercenarii prezintă interes primordial ca luptători deja formați și instruiți. Ei pot fi radicalizați și transportați în teatrele de operațiuni din Orientul Mijlociu sau alte țări expuse riscurilor de natură teroristă de pe mapamond [4].

Calificarea generală a noțiunii de combatant terorist străin.

În conformitate cu prevederile Rezoluției ONU nr. 2178 (2014) adoptată de Consiliul de Securitate în cea de-a 7272-a reuniune din 24 septembrie 2014, *combatanți teroriști străini* sunt *persoane care călătoresc într-un alt stat decât statul lor de reședință sau naționalitate în scopul săvârșirii, planificării, pregătirii sau participării la acte teroriste, precum și furnizării sau obținerii unor instruiri teroriste, inclusiv în legătură cu desfășurarea unui conflict armat* [5].

Adresându-ne din nou la Dicționarul

noțiunilor de bază din domeniul prevenirii și combaterii activității teroriste, putem observa că **combatant terorist** aici este descris ca o *persoană, atrasă de o organizație teroristă în scopul efectuării acțiunilor teroriste. Această persoană desfășoară activitatea sa pe baza ideologică, remunerare materială sau în baza unei dependențe* [2].

Comparând noțiunea de **luptător terorist străin** cu cea de **mercenar**, constatăm că ele întru-nesc unele **elemente identice**, cum ar fi:

- participarea la luptă într-un conflict armat;
- nici unul nici altul nu este membru al forțelor armate ale unei părți la conflict;
- nu au fost trimiși de către un stat în misiune oficială ca membru al forțelor armate ale statului respectiv;
- nu sunt nici resortisanți ai unei părți la conflict și nici rezidenți ai teritoriului controlat de o parte la conflict.

În același timp, există și unele **diferențe**, și anume:

- mercenarul ia parte la ostilități în special în vederea obținerii unui avantaj personal, iar FTF în mare parte se alătură grupărilor teroriste pe bază ideologică/religioasă. Totodată, nu este exclusă nici remunerarea materială, nici alte circumstanțe, care l-au impus să ia parte la ostilități în susținerea grupărilor teroriste (de exemplu, în baza unei dependențe de orice gen, șantaj etc.).

După cum observăm, riscurile generate de ambele categorii comparate în mare parte se aseamănă și prezintă pericole semnificative securității internaționale. Odată cu începutul „primăverii arabe”, mercenarii din toată lumea au început să se adune în regiune.

Este bine cunoscut faptul că rândurile structurilor islamiștilor radicali din Siria și Iraq au fost formate inclusiv de un număr impunător de cetățeni străini, dintre care mulți susțin grupuri teroriste nu din motive ideologice.

Afluxul de luptători străini în Siria, dintre care cea mai mare parte, conform Convenției internaționale împotriva recrutării, utilizării, finanțării și instruirii mercenarilor (adoptată prin rezoluția Adunării Generale a ONU 44/34 din 4 decembrie 1989) poate fi clasificată ca mercenari, a devenit una dintre cele mai serioase provocări pentru statalitatea Siriei.

Potrivit afirmațiilor conducătorului Cen-

trului de informații științifice și analitice al Institutului de Studii Orientale al Academiei de Științe a Federației Ruse, doctor în științe politice Nikolai Plotnikov, participarea combatanților străini la războiul civil din Siria a ridicat considerabil nivelul de cruzime și durata acțiunilor de luptă [6].

Conform declarațiilor martorilor oculari, militanții teroriști care au demonstrat în repetate rânduri brutalitatea și cruzimea excesivă, au fost în majoritatea cazurilor cetățeni ai unor state străine. Prezența acestor persoane în rândul teroriștilor băștinași a fost foarte utilă pentru liderii organizației teroriste DAESH, dat fiind faptul că luptătorii nou-veniți au fost instruiți să facă „munca cea mai murdară”, începând cu torturarea inamicilor capturați și terminând cu executarea fizică a acestora.

Luând în considerare pericolul produs de activitatea FTF, Consiliul de Securitate al ONU reamintește periodic decizia sa din rezoluția 2178 (2014), conform căreia legislația tuturor statelor membre trebuie să **califice ca infracțiuni grave activități exprimate prin călătoriile, recrutarea și finanțarea luptătorilor teroriști străini**, și îndeamnă statele membre să își îndeplinească pe deplin obligațiile în acest sens, inclusiv să se asigure că legislația și reglementările lor interne stabilesc infracțiuni grave suficiente pentru a oferi capacitatea de urmărire penală și penalizarea cuvenită care să reflecte în mod corespunzător gravitatea infracțiunii și își reiterează apelul adresat statelor membre de a coopera și de a-și sprijini reciproc eforturile de combatere a extremismului violent care favorizează dezvoltarea aspirațiilor teroriste [7].

În discursul său din 07.02.2020, locțiitorul Secretarului general, șeful Direcției antiteroriste a ONU Vladimir Voronkov a declarat că pe teritoriul Siriei și Iraqului se află circa 27 000 de combatanți teroriști străini [8].

Calificarea generală a noțiunii de terorist

Legea Republicii Moldova nr. 120 din 21.09.2017 *cu privire la prevenirea și combaterea terorismului* definește noțiunea de terorist în felul următor: **terorist** este *persoană implicată sub orice formă într-o activitate teroristă* [9].

Legislatorul național nu în zadar a prevăzut „implicarea sub orice formă”. Această prevedere arată că nu doar atacul terorist propriu-zis se atri-

buie la infracțiuni de natură teroristă. Codul penal al Republicii Moldova prevede 18 infracțiuni cu caracter terorist, respectiv comiterea oricărei din acestea îl plasează pe făptuitor în câmpul juridic ca pe un terorist.

Astfel, conform Legii cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, **infracțiune cu caracter terorist** este una din infracțiunile prevăzute la art.134¹¹ din Codul penal al Republicii Moldova.

Doctrina internațională definește **infracțiune cu caracter terorist** ca fapta prejudiciabilă prevăzută de legislația națională și convențiile (tratatele) internaționale, realizate în scopuri teroriste.

În acest context, combatantul terorist străin este doar una din multiplele manifestări ale unui terorist. Aceeași lege prevede că **terorismul** este un fenomen cu un grad înalt de pericol social, caracterizat printr-o ideologie radicală și o practică de influențare prin violență a luării unor decizii de către autorități și instituții publice sau organizații internaționale, însoțite de intimidarea populației și/sau de alte acțiuni violente ilegale.

În acest fel, constatăm că terorismul este un fenomen social-politic și infracțional complex, condiționat de contradicțiile interne și externe ale dezvoltării sociale în diferite țări [10].

Aceste condiții formează și personalitatea teroristului, aceasta de fiecare dată diferită fiind diferită, în funcție de mediul în care a fost educat și crescut viitorul terorist. Astfel, **personalitatea teroristului** este compusă dintr-un set de calități personale, profesionale, de vârstă, psihologice și de altă natură care caracterizează o persoană implicată într-o formă sau alta în activități teroriste. Cunoașterea acestor calități permite angajaților serviciilor speciale și organelor de aplicare a legii să-și modeleze comportamentul, împiedicându-l să comită acte teroriste, să aplice măsuri pentru detectarea și neutralizarea acestuia (de exemplu, să divizeze și să facă distincția între: „terorist-lider”, „terorist-actor”, „terorist-sinucigaș”, „terorist-erou” etc.).

Nu întâmplător terorismul este considerat

una dintre problemele globale ale timpului nostru. O problemă globală înseamnă o problemă mondială care este caracteristică multor țări ale lumii.

Terorismul se află pe treapta egală cu alte probleme globale – narcomanie, sărăcia, SIDA, încălzirea climei și multe altele. Aceste probleme amenință viața și bunăstarea întregii omeniri. Terorismul este unul dintre ele.

Concluzii. Astfel, mercenariatul este un fenomen juridic internațional, care constă în angajarea unor persoane special instruite pentru a îndeplini sarcini cu caracter militar și de securitate contra cost. Activitatea mercenară are un șir de consecințe negative, și anume: încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului și a cetățenilor, dreptului popoarelor la autodeterminare, afectarea integrității teritoriale a statelor, independenței lor politice și egalității suverane, subminarea stabilității guvernelor constituțional formate în statele aflate în curs de dezvoltare etc. [11].

Combatant terorist străin întrunește majoritatea calificativelor care sunt proprii și unui mercenar, însă acesta are la baza activității sale infracționale mai multe criterii, principalul fiind aspirații ideologice cu caracter terorist.

Iar noțiunea de terorist întruchipează întregul spectru de infracțiuni de natură teroristă, începând cu comiterea atacului terorist și terminând cu justificarea publică a terorismului, propagarea ideologiei teroriste, finanțarea și acordarea altui suport grupărilor teroriste.

Problematika utilizării mercenarilor și activității teroriste în mod sistematic se examinează de către grupurile de lucru ale ONU și se discută de către raportorii speciali. Până în prezent sunt trase concluzii că în ciuda eforturilor întreprinse de Organizația Națiunilor Unite și de către organizațiile regionale interstatale pentru combaterea acestor fenomene negative, nu s-a reușit eliminarea lor definitivă. Au supraviețuit atât formele tradiționale, cât și cele noi, care creează premise pentru dezvoltarea noilor manifestări ale fenomenelor descrise.

Referințe bibliografice

1. Codul penal al Republicii Moldova nr. 985-XV din 18.04.2002, art. 141.
2. Словарь основных терминов из области противодействия терроризму. URL: <https://kpfu.ru/docs/F372973698/spravka.pdf>

3. A. Pareniuc, V. Beda, „Reglementarea activității mercenarilor din perspectiva aspectelor de drept internațional”, *Revista științifico-practică „Legea și viața”*, ianuarie-februarie 2021, ISSN 1810-309X, p. 36-37.
4. A. Pareniuc, V. Beda, „Activitatea mercenarilor ca generator de riscuri pentru securitatea națională a Republicii Moldova”, *Anale științifice ale Academiei Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova, Științe juridice// Legal Sciences*, nr. 12/ 2020, ISSN 1857-0976, p. 120.
5. Resolution 2178 (2014) Adopted by the Security Council at its 7272nd meeting, on 24 September 2014. URL: [https://undocs.org/en/S/RES/2178\(2014\)](https://undocs.org/en/S/RES/2178(2014))
6. Словарь основных терминов из области противодействия терроризму. URL: <https://kpfu.ru/docs/F372973698/spravka.pdf>
7. URL: <http://redstar.ru/terroristicheskij-international-zadejstvuet-nayomnikov/?print=print>
8. Resolution 2396 (2017) Adopted by the Security Council at its 8148th meeting, on 21.12.2017. URL: [https://undocs.org/en/S/RES/2396\(2017\)](https://undocs.org/en/S/RES/2396(2017))
9. В ООН подсчитали число иностранных боевиков в Сирии и Ираке. URL: <https://radiosputnik.ria.ru/20200207/1564421675.html>
10. Legea Republicii Moldova nr. 120 din 21.09.2017 cu privire la prevenirea și combaterea terorismului, art. 3, Publicat : 20.10.2017 în MONITORUL OFICIAL Nr. 364-370 art. 614.
11. Большаков А.Г., Межведилов А.М., Терешина Е.А., Виноградова Ю.В., Галихузина Р.Г., Мансуров Т.З., Профилактика экстремизма и терроризма: сборник учебно-методических материалов. URL: <http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/21957>
12. Международно-правовые аспекты наёмничества. URL: <https://cs-school.online/2015/12/27/mezhdunarodno-pravovye-aspekty-naemnichestva/>

Despre autori

Alexandru PARENIUC,
doctor în drept, conferențiar universitar,
prodecan al Facultății „Drept, ordine publică
și securitate civilă” a Academiei
„Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova,
e-mail:alexandru.parenuc@mai.gov.md
tel.:(+373)79402970

Vasili BEDA,
doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova,
e-mail:vasili.beda@gmail.com
tel.:(+373)68806668

CZU [343.13:629.734]:351.74

DOI 10.5281/zenodo.4682816

UVS CA TEHNOLOGIE AVANSATĂ APLICATĂ ÎN ACTIVITATEA POLIȚIEI**Constantin RUSNAC,***doctor în drept, conferențiar universitar*

Articolul elaborat reprezintă o abordare teoretică a domeniului criminalistic, de perspectivă, ce vizează aplicarea aeronavelor fără pilot în activitatea polițienească. Conținutul lucrării este axat pe enunțarea avantajelor și pe descrierea posibilităților utilizării dronelor de către poliție.

Autorul elaborează o clasificare a dronelor, în funcție de domeniul de utilizare, în activitatea polițienească, menționând că această clasificare va determina succesul activității poliției și direcțiile de perspectivă în ceea ce privește utilizarea dronelor. Reiterând că drona trebuie să reprezinte un mijloc tehnic care se regăsește în trusa criminalistică.

Cuvinte-cheie: dronă, aeronavă fără pilot, acțiunile de urmărire penală, poliției, criminalistică, tehnologie.

UNMANNED VEHICLE SYSTEMS AS ADVANCED TECHNOLOGY APPLIED IN POLICE ACTIVITY**Constantin RUSNAC,***PhD, associate professor*

The elaborated article represents a theoretical approach of the forensic field, of perspective, which aims at the application of unmanned aircraft in the police activity. The content of the paper is focused on stating the advantages and describing the possibilities of using drones by the police. The author elaborates a classification of drones, according to the field of use, in the police activity, mentioning that this classification will determine the success of the police activity and the perspective directions regarding the use of drones. Reiterating that the drone must be a technical means found in the forensic kit.

Keywords: drone, unmanned aircraft, prosecution, police, forensics, technology.

Introducere. Cu treizeci de ani în urmă, dronele erau considerate aparate ale viitorului îndepărtat, obiecte futuriste, ca și telefoanele mobile. În prezent, situația s-a schimbat radical. Evoluția tehnologiilor și utilizarea dronelor au devenit o soluție pentru multe probleme ale societății contemporane. Pionieri în acest domeniu sunt militarii, care exploatează două treimi din dronele produse. Cu toate acestea, utilizarea dronelor în scopuri civile se dezvoltă rapid, acoperind tot mai multe domenii ale economiei naționale, și are un potențial mare de creștere și generare de noi locuri de muncă [4, p. 483].

Utilizarea sistemelor aeronave pilotate de la distanță cu siguranță au avantaje și o eficiență care nu poate fi pusă la îndoială. Cunoaștem foarte multe intervenții cu aceste sisteme când sunt efectuate diferite misiuni de salvare sau de supraveghere de către forțele de ordine, asistență la stingerea incendiilor, securizare a hotarelor, securizare perimetrală, detectare a vânzătorilor ilegali,

măsurare a alunecărilor de teren, monitorizare a incidentelor în care sunt implicate mulțimi de oameni, inspectare a instalațiilor industriale de mare anvergură și de interes strategic, a clădirilor și construcțiilor de mari dimensiuni, a conductelor de petrol și gaze, inspectare a utilajelor cu flux continuu de funcționare din cariere etc. [1].

Scopul studiului. Acest articol are ca scop relevarea avantajelor aplicării aeronavelor fără pilot în activitatea poliției precum și identificarea direcțiilor de perspectivă.

Metode aplicate și materiale utilizate. În procesul elaborării articolului științific ne-am ghidat de un sistem de metode științifice de cercetare, și anume: metoda sistemică, metoda deducției și inducției, metoda analizei, metoda comparativă și multe altele. Baza teoretico-juridică a articolului științific cuprinde reglementările normative referitoare la doctrina procesual-penală și criminalistică din domeniul ce vizează aplicarea aeronavelor fără pilot în activitatea poliției.

Rezultate obținute și discuții. Lumea modernă presupune un proces accelerat de integrare a ultimelor realizări ale științei și tehnologiei în diferite sfere ale societății. Organele de ocrotire a normelor de drept nu fac excepție în acest caz, ca de exemplu art.20 lit. (h) al legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului reglementează că una dintre atribuțiile poliției este folosirea metodelor și mijloacelor tehnico-științifice la cercetarea locului de săvârșire a infracțiunilor și la examinarea probelor și a mijloacelor materiale de probă, efectuând, prin laboratoare și de specialiști proprii acreditați, expertize judiciare și constatări tehnico-științifice, dispuse în condițiile legii.

În domeniul cercetării infracțiunilor și stabilirii făptuitorului, organele de urmărire penală, datorită specificului activităților realizate au nevoie de actualizări constante și îmbunătățirea asistenței tehnice. O astfel de nevoie se datorează faptului că caracteristicile calitative și cantitative ale activității de cercetare a infracțiunilor depind în mod direct de gradul de echipare al acestor unități cu cele mai recente realizări ale științei și tehnologiei.

Tehnologia este omniprezentă astăzi. Organele de ocrotire a normelor de drept folosesc tehnologii inovatoare peste tot. Conform surselor mass-media, numai în anul 2020, costul global al acestora s-a ridicat la peste 13 miliarde de dolari [6].

Una dintre primele țări care a folosit drone în activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept a fost SUA. Până în prezent, Administrația Federală a Aviației (AFA) a autorizat mai mult de 74 de agenții guvernamentale să utilizeze drone în spațiul aerian al țării, dintre care 17 sunt ale organelor de drept. Cele mai faimoase rezultate s-au obținut în județul Montgomery din Texas, departamentul de șerif al județului Mesa din Colorado și Grand Forks în Dakota de Nord. Permișiunea AFA le-a oferit forțelor de securitate posibilitatea de a folosi drone în mod absolut legal pentru o examinare detaliată a locului faptei și pentru căutarea victimelor ca urmare a săvârșirii unor fapte ilegale.

Poliția americană încearcă să utilizeze drone în operațiuni mai complexe, cum ar fi monitorizarea potențialelor criminali.

Cu toate acestea legiuitorul american prevede restricții în utilizarea dronelor. Astfel, în primele recomandări privind utilizarea dronelor, care au apărut în mai 2015, s-a menționat că „respectarea drepturilor și libertăților cetățenilor este o calita-

te cheie a democrației”. Al patrulea amendament la Constituția SUA protejează cetățenii împotriva căutării și supravegherii nemotivate și acest fapt limitează semnificativ capacitatea poliției americane de a utiliza drona [2].

Totuși reiterăm că dronele, inclusiv armate, pot deveni o forță cu adevărat redutabilă împotriva infractorilor. De exemplu, legislativul din Dakota de Nord (SUA) în august 2015 a permis ofițerilor de aplicare a legii să folosească orice armă pe drone, cu excepția armelor de foc. Astfel, polițiștii acestui stat au reușit să completeze dronele cu arme de somare, spray-uri puternice cu gaz și arme traumatiche care trag cu gloanțe de cauciuc.

Actualmente, se desfășoară experimente pentru echiparea dronelor poliției cu cutii de gaz. Compania franceză Drone Volt produce în serie drona TEAR GAS, care este concepută pentru pulverizarea extractului de gaz sau piper. Cu toate acestea, nu se cunoaște nimic și nu s-a identificat nici un caz de utilizare practică a dronelor TEAR GAS. Din sursele mass-media se știe că forțele franceze de securitate folosesc pe moment aceste dispozitive doar pentru monitorizarea de la distanță a întrunirilor în masă.

În pofida dezvoltării rapide și a utilizării masive a dronelor în sfera militară, informațională și civilă, utilizarea dronelor și a quadcopterelelor în activitatea poliției nu a obținut o răspândire largă. În opinia noastră, această stagnare este determinată de:

- poliția națională, în misiunea sa de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei, nu s-au confruntat cu fapte ilegale, cu un nivel sporit de pericolozitate;

- abordarea conservatoare a introducerii și utilizării active a mijloacelor tehnico-științifice inovatoare în practica poliției. Obiceiul de a folosi mijloacele tehnice cu care s-au acomodat, care sunt verificate în timp și care își au nivelul lor de eficiență acceptat;

- structurile responsabile de luarea deciziilor se află în inerție;

- absența sau formarea lentă a infrastructurii necesare funcționării aeronavelor de zbor fără pilot;

- nu sunt soluționate probleme ce țin de legalizarea aplicării acestor aeronave și compatibilitatea survolării concomitente a spațiului aerian cu alte aeronave de zbor pilotate de om.

Principalii factori care împiedică utilizarea

dronelor sunt: costul ridicat al acestora, al deservirii, întreținerii, echipamentul software, precum și existența abilităților în utilizarea acestui mijloc tehnic (de exemplu, controlul unei drone în condițiile unei schimbări active a mișcării fluxurilor de vânt).

Totodată, trebuie remarcat faptul că potențialul de utilizare a dronelor în rândul organelor de ocrotire a normelor de drept poate fi limitat nu atât din punct de vedere tehnic, cât legal [2].

Organele de resort și legiuitorii din diferite țări încă nu au soluționat problema utilizării legale a dronelor. Dar este deja evident că vor spori semnificativ capacitățile forțelor de securitate cu implicarea dronelor. Astăzi organele de ocrotire a normelor de drept au următoarele opțiuni în ceea ce privește utilizarea dronelor:

- Supraveghere video preventivă;
- Control asupra evenimentelor în masă;
- Asigurarea securității persoanelor cu înaltă funcție de răspundere;
- Prevenirea atacurilor teroriste;
- Controlul acțiunilor de protest;
- Operațiuni de combatere a criminalității organizate;
- Operațiuni de reținere a infractorilor;
- Căutarea persoanelor dispărute;
- Cercetarea la fața locului;
- Prevenirea imigrației ilegale;
- Monitorizarea traficului rutier etc.

Interesul poliției față de drone este determinat de avantajele pe care aceste mijloace tehnice le au în comparație cu avioanele cu echipaj, și anume:

- nu este nevoie de aerodromuri și infrastructură de aerodrom, precum și de locuri de aterizare certificate;
- mobilitatea mijlocului tehnic;
- practic nu există restricții privind supra-solicitarea dronei din cauza absenței unui pilot la bord;
- nu este nevoie ca operatorii de drone să aibă capacități de pilotare;
- o gamă mai largă de condiții meteorologice și climatice de utilizare;
- posibilitatea utilizării în zone de dezastre naturale și provocate de om în cazul în care utilizarea aeronavelor cu echipaj este imposibilă sau impracticabilă;
- semnal optic și acustic redus;
- cost redus de instruire a personalului de deservire etc.

Utilizarea dronelor în activitatea organelor de ocrotire a normelor de drept se impune în cazurile în care transportul de persoane și marfă nu este necesar, precum și în timpul activităților ce presupun realizarea măsurilor speciale de investigații. Astfel, luând în considerare perspectivele de dezvoltare a dronelor putem determina următoarele sarcini care pot fi soluționate prin intermediul acestora [8, p.123-127].

- monitorizarea suprafeței terestre extinse: fixare tehnică a cercetării la fața locului, percheziției, reconstituirii faptei, reținerii și a măsurilor special de investigație etc.

- retransmisia semnalelor radio: furnizarea de comunicații radio în rețelele radio operaționale temporare, pentru transmiterea informațiilor de pe dispozitivele radio aeriene în timpul efectuării măsurilor special de investigație [7, p. 22].

Vorbind despre monitorizarea suprafeței terestre constatăm că una dintre cele mai utilizate capacități ale dronei este capacitatea de a face fotografii și video înregistrări dintr-o varietate de unghiuri, precum și în locuri foarte greu accesibile.

Fotografia judiciară este principalul mijloc tehnic de surprindere a indicilor generali și individuali exteriori ai obiectului, care are o valoare probatorie la cercetarea faptelor ilegale. O astfel de proprietate a fotografiei ca vizibilitate nu numai că poate completa partea descriptivă a procesului-verbal de cercetare la fața locului, percheziție, ridicare sau partea descriptivă a raportului de expertiză, dar face posibilă și perceperea circumstanțelor, împrejurărilor și indicilor dificil de caracterizat datorită nivelului scăzut de percepției [5, p. 41].

Drona este un mijloc tehnic care asigură executarea genurilor și procedurilor fotografiei judiciare precum: fotografia de orientare, schiță, obiectelor principale, prin procedeul panoramic frontal sau liniar etc.

Într-o formă generalizată, putem caracteriza o serie de aspecte pozitive ale utilizării „dronelor” de către ofițerii criminalistici sau ofițerul de urmărire penală în cadrul acțiunilor de urmărire penală [9].

1. Posibilitatea de înregistrare foto și video a locurilor greu accesibile sau impracticabile, de exemplu, cum ar fi acoperișurile și pereții caselor, balcoanele, acoperișurile și corpurile camioanelor de dimensiuni mari sau ale altor vehicule etc. În condițiile unui teren montan sau mlăștinos, devine posibil, fără costuri și eforturi speciale, să se

facă o serie de fotografii din diferite unghiuri necesare pentru detalierea situației.

2. Capacitatea de a realiza înregistrări foto și video ale zonei unde se efectuează acțiunea de urmărire penală, fără a perturba situația inițială și fără riscul de deteriorare, distrugere neglijentă a urmelor infracțiunii (inclusiv în interior).

3. Utilizarea în scopul înregistrării foto și video a locului faptei în cazul în care poate fi pusă în pericol sau există un pericol eminent pentru viața și sănătatea membrilor grupe operative de cercetare (de exemplu, examinarea locului faptei în caz de explozie, incendiere și prăbușire a clădirilor etc.). În aceste situații, utilizarea unei drone permite nu numai efectuarea de înregistrări fotografice și video, ci permite, de asemenea, specialiștilor să determine în avans gradul de pericolozitate existent pentru viața și sănătatea grupului operativ de cercetare. În acest sens are loc reducerea, la minim, a factorilor ce pot pune în pericol viața și sănătatea unui polițist.

4. Posibilitatea de a efectua fotografii aeriene ale locului faptei pe o arie largă, pentru comoditatea creării unui plan mai detaliat.

În același timp, pe lângă aspectele pozitive ale utilizării „dronelor” în cadrul acțiunilor de urmărire penală, trebuie remarcate unele caracteristici negative: stabilitate slabă la viteze mari ale vântului, de exemplu, pe un deal (inclusiv datorită greutății reduse); dimensiunile reduse ale unor modele de „drone” nu permit anumite tipuri de filmări etc. În opinia noastră, neajunsurile vizate *supra* pot fi rezolvate, în principiu, datorită existenței unei piețe de desfacere bogată, care va stimula producătorii să identifice noi posibilități și soluții pentru cererile existente.

Analizând, în perspectivă, utilitatea dronelor în activitatea poliției considerăm necesar existența mai multor tipuri de drone. Astfel, în funcție de domeniul de utilizare ar trebui să existe drone: utilizate în cadrul acțiunilor procesuale; criminalistice; investigativ operative și de serviciu.

La rândul lor, dronele utilizate în cadrul **acțiunilor de urmărire penală**, în funcție de sarcinile pe care le soluționează, trebuie să fie clasificate în:

1. Drone ce permit consemnarea cursului și rezultatelor acțiunilor de urmărire penală (de exemplu, cercetarea la fața locului, percheziția, reconstituirea faptei etc.);

2. Drone ce permit descoperirea și fixarea urmelor la fața locului.

Spre deosebire de primul tip de drone, al doilea tip ar trebui să fie prevăzut cu un obiectiv, care să permită furnizarea unei fotografii aeriene de înaltă calitate, o baterie puternică pentru zboruri pe termen lung, să aibă dimensiuni reduse în vederea transportării cu ușurință etc.

Dronele criminalistice în funcție de sarcinile pe care urmează să le soluționeze trebuie să se clasifice în:

1. Drone utilizate pentru descoperirea, cercetarea urmelor la locul faptei cu un nivel sporit de complexitate;

2. Drone utilizate pentru investigații criminalistice.

Primul tip de drone, pe lângă un obiectiv de înaltă calitate, trebuie să fie echipat cu iluminare în infraroșu, să aibă o autonomie mare etc.

Dronele investigativ-operative, în funcție de natura și sarcinile domeniului de activitate, trebuie să fie clasificate în: operative de căutare; de fixare a măsurilor speciale de investigație.

Dronele de serviciu, în funcție de conținutul sarcinilor pe care le rezolvă, ar trebui să fie clasificate în: de supraveghere a evenimentelor în masă; de fixare a diferitor fapte ilegale.

Abordarea propusă pentru clasificarea dronelor utilizate în scopuri criminalistice va permite:

1) selectarea mărcii și modelului optim în funcție de sarcinile ce necesită a fi soluționate;

2) elaborarea unor reguli unice, în funcție de domeniul de aplicare;

3) modificarea dronelor pentru rezolvarea problemelor specifice combaterii criminalității;

4) sporirea nivelului și calității de fixare a rezultatelor acțiunilor de urmărire penală;

5) dezvoltarea software, care de exemplu ar permite efectuarea de măsurări pe baza rezultatelor fotografierii aeriene, transformând fotografiile aeriene în planuri scheme, care ar putea fi utilizate în procesul probațiunii.

Concluzii: Rezumând cele enunțate formulăm câteva concluzii de natură consultativă, care pot fi luate în considerare în cazul în care dronele vor fi utilizate în activitatea polițienească la noi în țară:

– direcții de perspectivă în ceea ce privește utilizarea dronei:

a) dispozitiv conceput pentru a inspecta de la distanță obiecte și documente, inclusiv zone de teren inaccesibile omului;

b) mijloc de ridicare a obiectelor mici și mostrelor din zonele greu accesibile;

c) mijloc de fixare a mediului pentru elaborarea unui plan de măsuri operaționale sau acțiuni de urmărire penală;

d) dispozitiv auxiliar care participă la examinarea obiectelor suspecte (pachete, pungi, valize etc.) în cazul dispozitivelor explozive;

e) dispozitiv pentru localizarea persoanelor vii și a cadavrelor în spații imense etc.

– faptul utilizării „dronelor” ca mijloc tehnic în timpul efectuării unei acțiuni de urmărire penală trebuie indicat în procesul-verbal al acțiunii respective, indicându-se modelul dronei, caracteristicile camerei, precum și dispozitivul cu care au fost efectuate controlul și fotografierea și suportul

de stocare a informației;

– este oportun să se efectueze activități care vizează schimbarea abordărilor și reorientarea capacităților moderne ale dronelor în raport cu practica de descoperire, cercetare și prevenire a infracțiunilor. Această problemă poate fi rezolvată prin organizarea de instruiți speciale precum și prin dezvoltarea cursurilor speciale pentru sporirea calificării angajaților din subdiviziunile operaționale și criminalistice ale poliției;

– includerea dronelor în lista mijloacelor tehnico-științifice obligatorii care vor face parte din trusele criminalistice universale, speciale sau laboratoare criminalistice mobile.

Referințe bibliografice

1. <https://intelligence.sri.ro/drone-o-noua-era-sistemelor-de-navigatie-aeriana-fara-pilot/> (accesat 28.11.2020)
2. <https://iot.ru/gadzhety/nasha-sluzhba-i-opasna-i-trudna-drony-na-sluzhbe-pravookhranitelnykh-organov> (accesat 28.11.2020)
3. Legea Republicii Moldova cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, nr.320 din 27.12.2017. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 42-47, art.145.
4. Savca T., Șpac D. Utilizarea dronelor în scopuri științifice pentru asigurarea dezvoltării durabile. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/483-489_0.pdf (accesat 20.12.2021)
5. Балашов Д., Балашов Н.М., Маликов С.В. Криминалистика: Учебник. - М.: ИНФРА-М, 2005.
6. Дроны и роботы в полиции: как технологии помогут в работе правоохранительных органов. Disponibil: <https://fb.ru/news/electronics/2020/9/21/247358> (accesat 20.12.2021)
7. Кузнецов В. Криминалистическая фотография, видеозапись в раскрытии и расследовании преступлений: монография. М.: ИНФРА-М, 1989.
8. Митюшин Д. Роль и место систем и комплексов с беспилотными летательными аппаратами в деятельности органов внутренних дел. //Вестник Московского университета МВД России. – 2018. -№12.
9. Серебрянникова М. К вопросу о возможности применения беспилотного воздушного судна в качестве средства фото и видеодетекции при производстве следственных действий. În: Постулат. 2018. №10.

Despre autor:

Constantin RUSNAC,
doctor în drept, conferențiar universitar,
șef al Catedrei „Procedură penală, criminalistică
și securitate informațională”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
e-mail: navrucnd1@mail.ru,
tel.: +37379603423

CZU 347.777:347.214.2(478)

DOI 10.5281/zenodo.4682849

ESENȚA JURIDICĂ A PUBLICITĂȚII IMOBILIARE DUPĂ LEGISLAȚIA REPUBLICII MOLDOVA

Grigore ARDELEAN,

doctor în drept, conferențiar universitar,

Rolul primordial al publicității imobiliare este de a reprima orice tentativă de negare a unui drept subiectiv absolut, misiune posibilă de realizat prin intermediul registrelor publice care constituie, la rândul lor, suportul fizic al datelor despre drepturi, acte și fapte realizate în privința bunurilor, atât în faza statică a drepturilor patrimoniale, cât și cea dinamică în care se pot afla la un moment sau altul.

Cuvinte-cheie: bun imobil, drept de proprietate, publicitatea drepturilor, patrimoniu, înregistrare, registru public securitatea drepturilor, titular de drepturi, drepturi reale.

THE LEGAL ESSENCE OF REAL ESTATE ADVERTISING ACCORDING TO THE LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Grigore ARDELEAN,

PhD in Law, associate professor

The primary role of real estate advertising is to repress any attempt to deny an absolute subjective right, a possible mission to be achieved through public registers which is, in turn, the physical support of data on rights, acts and deeds performed on property, both in the static phase of the patrimonial rights, as well as the dynamic one in which they can be at one moment or another.

Keywords: real estate, property right, publicity of rights, patrimony, registration, public register, security of rights, holder of rights, real rights.

Recenzenți: Igor TROFIMOV, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Republicii Moldova

Vasile ZAVATIN, doctor în drept, conferențiar universitar, Academia „Ștefan cel Mare” a Republicii Moldova

Introducere. Dezvoltarea tuturor domeniilor vieții omului modern impune și o dezvoltare a sistemului de aducere la cunoștința publicului a drepturilor imobiliare de care dispune fiecare din noi. Necesitatea respectivă, corelată cu cea a organelor statului de a ține evidența tuturor bunurilor imobile, a deținătorilor și felurile drepturilor ce le exercită asupra lor, a determinat legiuitorul civil să îmbunătățească prin conținutul Codului civil modernizat și reglementările în materia publicității imobiliare, acestea devenind mai accesibile, consecutive și racordate la cadrul legislativ european din toate punctele de vedere.

Scopul articolului constă în prezentarea teoretică a conceptului de publicitate imobiliară reglementată de legislația Republicii Moldova cu modificările recente (din 1 martie 2019), dar și rațiunea

reglementărilor de natură civilă ce ar trebui să consfințească înțelesul unic al instituției cercetate.

Metodele și materialele aplicate în procesul studiului fac parte din categoria celor mai diverse, fiind utilizate metodele cele mai eficiente în materia cercetării juridice, dintre care enumerăm: metoda analizei, metoda sintezei, metoda deducției, metoda sistemică, metoda istorică, metoda comparativă, precum și metoda empirică.

Rezultate obținute și discuții. Credem că nu poate fi eficientă și relevantă prezentarea instituției publicității imobiliare fără a începe de la definirea ei, arătarea esenței, trăsăturilor și rațiunilor din care se impune a fi reglementată, respectiv, talmăcită și dezvăluită utilitatea ei în plan aplicativ.

Noțiunea de „publicitate imobiliară”. Se-diul materiei

Având în vedere că în literatura juridică de specialitate nu identificăm o diversitate de noțiuni consacrate instituției publicității imobiliare, pe baza textului unor definiții, vom încerca a formula o noțiune proprie care să descrie toate elementele ce o caracterizează, iar pe cale de consecință, o particularizează în fața altor instituții ale dreptului.

Așadar, după unele surse [14], publicitatea imobiliară este considerată un mecanism juridic prin care se reglementează modul de aducere la cunoștința publicului a actelor juridice și a faptelor juridice, în sens restrâns având ca obiect un bun imobil, cu scopul realizării securității juridice.

Într-o altă opinie [8. p. 342], publicitatea imobiliară desemnează totalitatea mijloacelor juridice prevăzute de lege prin care se evidențiază situația materială și juridică a imobilelor, în mod public, pentru a ocroti securitatea statică și securitatea dinamică a circuitului civil al acestor bunuri.

Acestea fiind analizate, vom încerca în cele ce urmează să definim instituția publicității imobiliare ținând cont de realitățile legislative, de altfel, recente la nivel național, de funcțiile ce tinde a le îndeplini, dar și de mecanismele prin care se realizează.

Noțiune. *Publicitatea imobiliară constituie un mecanism juridic ce asigură aducerea la cunoștința publicului, prin intermediul registrului public, situația materială și juridică a unui bun imobil, a drepturilor, actelor sau faptelor exercitate în privința acestuia, făcând posibilă opozabilitatea și securitatea drepturilor reale deținute de titular asupra respectivului bun.*

Esența și destinația publicității imobiliare constă în consolidarea drepturilor reale asupra bunurilor imobile prin înregistrare, confirmând și garantând, pe această cale, existența drepturilor patrimoniale ce aparțin unei anumite persoane, face posibilă evidența circuitului civil al bunurilor, protejează eventualul dobânditor de grevările impuse asupra bunurilor imobile, precum face posibilă stabilirea perioadei posesiei unui drept necesară realizării prescripției achizitive. Or, siguranța dreptului real deținut asupra unui bun imobil este de neconceput în lipsa posibilității de a-l confirma ori de câte ori va fi contestat, el va aparține titularului indiferent de persoana care îl posedă, pretinde la el sau exercită temporar atributele dreptului de proprietate, aceasta, de fapt fiind și natura juridică a drepturilor reale [7].

Sediul materiei ce reglementează publicitatea imobiliară îl constituie Legea nr. 1543/1998 cu privire la cadastrul bunurilor imobile, dar și Codul civil al Republicii Moldova.

În privința ultimului, dacă în redacția de până la 1 martie 2019 se referea în linii generale doar la registrul bunurilor imobile (art. 496-511), astăzi, în noua sa redacție, conține reglementări ce vizează nemijlocit publicitatea drepturilor a actelor și a faptelor juridice. Și anume, în Cartea a II, titlul V care conține trei capitolele, unul din ele (III) se referă în mod special la registrul bunurilor imobile, iar celelalte, la esența realizării publicității imobiliare.

De asemenea, reglementări ce consfințesc procedura detaliată a înregistrării bunurilor imobile se identifică și în Instrucțiunea nr. 112/2005 cu privire la înregistrarea bunurilor imobile și a drepturilor asupra lor [5].

Necesitatea economică și juridică a reglementării condiției de publicitate imobiliară

Dintotdeauna, nevoia de siguranță a raporturilor juridice civile a determinat și necesitatea de îndeplinire a condițiilor de publicitate a lor, necesară informării publicului despre natura bunului, titularul dreptului asupra lui, temeiul dobândirii și exercitării dreptului de proprietate, precum și categoria actului ce pune bunul în circuitul civil. Așa se face că securitatea juridică a drepturilor subiective se asigurată atât în faza statică (simpla deținere și exercitare a drepturilor patrimoniale asupra bunurilor), cât și în faza dinamică a *drepturilor patrimoniale (angajarea în raporturi juridice în legătură cu înstrăinarea bunurilor imobile, constituirea garanțiilor reale, precum și a celorlalte drepturi reale limitate - uzufruct, superficie, etc., în favoarea terților.*

În principiu, dreptul obiectiv întruchipează conținutul juridic și mijloacele de apărare a drepturilor patrimoniale, reglementând cu această ocazie *starea* statornică în care se află, dar în același timp, urmărește modul de desfășurare a relațiilor în legătură cu dobândirea, modificarea și stingerea respectivelor drepturi în temeiul legii sau al actelor juridice - dinamica drepturilor patrimoniale. Cu alte cuvinte, după cum susțin și alți autori [9. p. 42], statica vizează existența și păstrarea drepturilor patrimoniale valabil dobândite, iar dinamica vizează circulația acestor drepturi de la naștere până la stingerea lor, realizându-se prin aceasta circuitul juridic patrimonial. Or, această realitate este determinată de necesitatea ocrotirii juridice a drepturilor subiective de natură patrimonială, precum și de siguranța operațiunilor juridice prin care se pot dobândi drepturi patrimoniale, iar publicitatea imobiliară este instrumentul care poate satisface aceste necesități.

Deci publicitatea este tocmai mijlocul juri-

dic eficient prin care actul înscriindu-se în registre publice prevăzute de lege, prin îndeplinirea integrală a cerințelor, ele fiind autonome, cu scopuri distincte care nu se suprapun și nu se exclud reciproc [10. p. 78].

Statutul și locul publicității imobiliare în sistemul dreptului

Dacă e să ne întrebăm despre natura juridică și statutul publicității imobiliare în cadrul sistemului dreptului, trebuie început de la următoarele aspecte la care în aceeași consecutivitate să răspundem. Anume, este publicitatea imobiliară o ramură a dreptului?, dacă da, atunci la care sistem se raportează: la dreptul public sau la dreptul privat?; este publicitatea imobiliară o disciplină didactică sau nu?; se limitează publicitatea imobiliară doar la statutul de instituție a dreptului sau nu? dacă da, atunci din ce ramură face parte?

Așadar, la etapa de reglementare la care ne aflăm la această dată, dar și la cea de studiere în cadrul instituțiilor universitare și nu doar cele cu profil juridic, publicitatea imobiliară se află abia la nivelul de instituție a dreptului, cu origini și apartenență la ramura dreptului civil, compartimentul: drepturi reale; subcompartimentul: publicitatea drepturilor reale imobiliare. Prin urmare, deși tinde în ultimul timp a deveni o disciplină didactică distinctă (în cadrul instituției noastre fiind deja citită de câțiva ani buni sub titulatura de: „Reglementarea și procedura de înregistrare a bunurilor imobile”), actualmente aceasta mai rămâne a fi percepută drept o instituție a dreptului civil și nu o disciplină didactică desăvârșită, ne mai vorbind de ramură distinctă a dreptului privat.

În pofida acestui fapt, datorită dezvoltării vertiginose a tuturor domeniilor dreptului, mai cu seamă a compartimentului ce vizează bunurile imobile datorită valorii economice sporite care, pe cale de consecință, determină și valoarea lor juridico-socială, nu excludem ca în timpul cel mai apropiat, importanța publicității imobiliare să impună necesitatea transformării sale din instituție a dreptului civil în ramură distinctă a dreptului privat, cu obiect de studiu propriu, metodă de reglementare și instituții specifice doar ei [6. p. 19].

Rolul și funcțiile publicității imobiliare

În mod evident, rolul primordial al publicității imobiliare este de a reprima orice tentativă de negare a unui drept subiectiv absolut, misiune posibilă de realizat prin intermediul registrelor publice care constituie, la rândul lor, suportul fizic al datelor despre drepturi, acte și fapte realizate în privința bunurilor, atât în faza statică a drepturilor

patrimoniale, cât și cea dinamică în care se pot afla la un moment sau altul.

Cu toate acestea, o mai mare prioritate este acordată securității statice a drepturilor subiective civile, patrimoniale și extrapatrimoniale, în detrimentul securității dinamice care cunoaște totuși din ce în ce mai multe aplicații, mai ales în cazul drepturilor civile patrimoniale [11. p. 117-118].

După natura diferitor împrejurări și raporturi civile ce au în calitate de obiect bunurile imobile, publicitatea imobiliară nu poate fi integrală, deoarece unele fapte juridice (uzucapiunea, accesiunea) nu pot fi supuse publicității pe durata realizării lor, ci doar efectul care-l generează în final – dobândirea dreptului de proprietate, fapt consemnat în registrul de publicitate.

Mai trebuie menționat, în contextul abordat, că rolul publicității imobiliare urmează a fi apreciat în funcție de sistemul de publicitate adoptat de legislația care îl reglementează.

Astfel, în unele sisteme are rolul limitat de a face ca drepturile dobândite între părți să devină opozabile tuturor, cum este cazul legislațiilor bazate pe principiul consensualismului, inspirat din Codul civil francez al lui Napoleon, unde drepturile se dobândesc la data perfectării actului translativ sau constitutiv de drepturi reale, dar se consolidează numai ca efect al transcrierii în registrele publice.

În alte sisteme, rolul înscrierii este de a produce efecte translative sau constitutive de drepturi reale, atât între părți, cât și față de terți, convenția este doar creatoare de obligații. Sistemul a fost adoptat de legislațiile de inspirație austriacă și germană [13].

Funcțiile publicității imobiliare

După cum e și firesc, orice instituție juridică este destinată îndeplinirii unor funcții necesare acoperirii necesităților ce au determinat consacrarea respectivei instituții.

În opinia autorului român M. Nicolae [10. p. 75-76], principalele funcții ale publicității sunt: de informare a terților, de formare sau constituire a unei situații juridice determinate; de opozabilitate; de soluționare a conflictului de drepturi dintre diversele persoane; de dobândire *ex lege* a unei situații juridice noi; de dovadă a situației juridice devenite notorie.

În consecutivitatea prezentată, vom încerca în cele ce urmează să venim cu detalii asupra fiecărei funcții pe care o poate îndeplini publicitatea imobiliară, și anume:

Funcția de informare a terților. Informarea terților cu privire la un act, fapt sau o situație juridică determinată reprezintă funcția esențială a oricărei forme de publicitate, ceea ce înseamnă că

actul, faptul sau situația juridică își produce efectele independent de formalitatea de publicitate întocmită, care are doar o valoare informativă.

Funcția constitutivă sau translativă de drepturi subiective civile. Prin înscrierea actului juridic în registrul public are lor definitivarea operațiunii juridice de constituire și transmitere a unui drept real, aceasta constituind condiția legală a considerării dreptului constituit sau dobândit.

Potrivit art. 510 alin. 2 CC, în cazul bunurilor imobile, dreptul de proprietate se dobândește la data înregistrării în registrul bunurilor imobile, cu excepțiile prevăzute de lege.

Funcția de opozabilitate față de terți fiind una din cele mai importante, garantează atât statica drepturilor patrimoniale (publicitatea opune în fața tuturor dreptul real asupra bunului), cât și dinamica lor (angajarea în raporturi juridice în legătură cu transmiterea spre folosință sau proprietate a dreptului asupra bunului). Lipsa publicității ar da temei terților să ignore existența dreptului asupra bunului sau legalității operațiunii juridice de înstrăinare ori grevare. Or, în temeiul art. 417 alin. 1 CC, dacă formalitatea de publicitate nu a fost realizată, iar aceasta nu era prevăzută de lege cu caracter constitutiv, drepturile, actele, faptele sau raporturile juridice supuse publicității sunt inopozabile terților, afară de cazul în care se dovedește că aceștia le-au cunoscut pe altă cale.

Funcția de prezumție a existenței dreptului, actului sau faptei. În general, până la proba contrară, dacă un drept, act sau fapt a fost înregistrat într-un registru public, se prezumă că el există, cât timp nu a fost radiat sau modificat în condițiile legii. În cazul în care un drept, act sau fapt a fost radiat, se prezumă că el nu există (art. 416 CC).

Funcția de soluționare a conflictelor nu doar că acoperă problema disputelor între doi subiecți în legătură cu recunoașterea drepturilor asupra bunului, ci mai are rolul de a preveni asemenea conflicte prin reprimarea intenției de a pretinde la un drept în situația înregistrării sale anterioare de către subiectul titular al dreptului real eventual contestat.

Funcția achizitivă. În cazul în care o persoană este înregistrată în registrul bunurilor imobile în calitate de titular al unui drept real, iar ulterior este contestată calitatea acestuia, respectiv temeinicia actului juridic prin care a dobândit această calitate, însă de la data înregistrării s-a scurs deja termenul prevăzut de lege (prescripția achizitivă), titularului i se confirmă acel drept. Deci, potrivit art. 524 alin. 1 CC (uzucapiunea dreptului în temeiul cuprinsului registrului de publicitate) în cazul în care persoana a fost înregistrată în registrul bu-

nurilor imobile sau într-un alt registru de publicitate cu caracter constitutiv ca titular al unui drept real sau al altui drept patrimonial (dreptul înregistrat), iar dreptul ei este pasibil de radiere sau altă rectificare, dreptul va rămâne înregistrat valabil în folosul acelei persoane și nu se mai admite nicio radiere sau altă rectificare fără consimțământul persoanei înregistrate, dacă persoana a exercitat posesia sub nume de proprietar a bunului asupra căruia poartă dreptul înregistrat o perioadă prevăzută la lit. a), b), c) din aceeași normă.

Funcția probatorie a publicității imobiliare se face vizibilă prin însăși destinația sa care, în mare parte, constă în confirmarea unui drept existent asupra bunului imobil, oferind astfel prioritate în fața oricărei stări de fapt exercitate de terțe persoane asupra sa.

Obiectul publicității imobiliare și modalitățile de realizare

La prima vedere, obiectul publicității este bunul despre situația juridică a căruia este informat publicul. Însă dacă, să privim lucrurile dintr-o optică mai extinsă, obiectul publicității nu este bunul, ci mai degrabă informația de natură juridică despre acest bun și nu doar cea a drepturilor patrimoniale, dar și a actelor, precum și a faptelor săvârșite în privința respectivului bun. Or, potrivit art. 413 alin. 1 CC obiectul publicității îl constituie *drepturile, actele și faptele* privitoare la *starea și capacitatea persoanelor*, cele în legătură cu *bunurile care aparțin acestora*, precum și orice *raporturi juridice supuse publicității* în cazurile expres prevăzute de lege.

Cu alte cuvinte, informația care se impune a fi publică despre drepturile reale asupra bunurilor imobile, faptele și actele juridice prin care au fost dobândite, grevările acestor drepturi, alte însemnări provizorii despre existența drepturilor sau consemnarea anumitor fapte, constituie obiectul publicității imobiliare.

Evident este faptul că, reieșind din natura bunurilor mobile, pentru garantarea drepturilor reale asupra lor nu este de mare necesitate publicitatea, din simplul considerent al faptului că impunerea unor formalități în această privință ar face dificil circuitul rapid al acestora. De aceea, spre exemplu, pentru probarea dreptului de proprietate asupra bunurilor mobile este suficientă posedarea faptică a bunului, adică cea văzută la exterior, care deja prezumă dreptul de proprietate asupra lui. Or, potrivit art. 490 alin. 1 CC, *posesorul este prezumat proprietar al bunului până la proba contrară*.

În cazul *bunurilor imobile* această prezumție nu operează, deoarece, conform legii, dreptul de

proprietate asupra lor se dobândește prin înregistrare într-un registru de publicitate. De asemenea, posesia nu prezumă proprietatea față de un fost posesor al cărui bun mobil a fost furat sau pierdut.

Deci, vorbind la concret și în deplinătatea esenței obiectului publicității imobiliare, spunem că potrivit Legii nr. 1543/98, obiecte ale înregistrării sunt *bunurile imobile, dreptul de proprietate și celelalte drepturi reale asupra lor*.

Bun imobil se consideră terenul înregistrat în registrul bunurilor imobile sub număr cadastral distinct (art. 459 alin. 2 CC).

În literatura de specialitate, bunurile imobile sunt considerate lucrurile care prin natura lor au o așezare fixă, neputând fi mișcate dintr-un loc în altul fără a le schimba valoarea economică, destinația sau conținutul [12. p. 62].

Așadar, dacă potrivit conceptului promovat de legislația civilă în redacția anterioară (de până la 1 martie 2019) se considerau bunuri imobile terenurile, porțiunile de subsol, obiectele acvatice separate, plantațiile prinse de rădăcini, clădirile, construcțiile și orice alte lucruri legate solid de pământ..... atunci potrivit noului concept, la categoria de bunuri imobile se raportează doar terenul și, prin excepție, clădirile, alte lucruri și lucrări atașate permanent de terenul ce aparține cu drept de proprietate altei persoane în cadrul raportului de suprafață. Or, după cum susțin autorii Proiectului legii pentru modificarea și completarea Codului civil [15], prin acest mod de reglementare se urmărește revenirea la principiul că: *tot ce se află pe teren face parte din teren (superficies solo cedit)*. În acest sens, se introduce regula că bun imobil se consideră terenul, iar construcțiile, lucrările, drumurile, alte amenajări de pe el fac parte componentă din teren, iar datorită acestora, proprietarul terenului cu construcție nu poate vinde sau ipoteca construcția, dar păstra terenul.

Acestea fiind clarificate, mai amintim faptul că potrivit legislației în domeniu, la bunurile imobile ce se înregistrează în registrul bunurilor imobile se raportează:

- a) terenurile;
- b) clădirile și construcțiile legate solid de pământ;
- c) apartamentele și alte încăperi izolate.

În registrul bunurilor imobile pot fi înregistrate:

- locurile de parcare din clădire, delimitate în conformitate cu instrucțiunile pentru executarea lucrărilor cadastrale;

- porțiunile de subsol;
- obiectivele acvatice separate;

- plantațiile prinse de rădăcini (plantațiile perene) înființate în conformitate cu normele stabilite de legislație.

Notă. În condițiile noilor prevederi ale legislației civile despre bunurile imobile, în privința unor categorii de bunuri enumerate mai sus, în special, am avea în vedere plantațiile în calitate de bunuri imobile doar atunci când sunt plantate pe terenul altuia în baza unui raport de suprafață, pentru că în cazul în care acestea aparțin proprietarului terenului, ele constituie părți componente ale bunului imobil, adică a terenului. Aceeași soartă o poartă și obiectivele acvatice separate construite pe terenul altei persoane în temeiul suprafeței.

Sunt exceptate de la categoria obiectelor înregistrării în registrul bunurilor imobile [5]:

- chioșcurile, gheretele;
- împrejmuirile, pereții și bornele de hotar;
- stratul asfaltic;
- macaralele;
- obiectele de infrastructură tehnico-edilitară;
- alte construcții și instalații ale căror

funcții sunt legate direct de teren sau de construcția principală și care nu pot fi formate ca obiecte independente de drept în conformitate cu Legea nr. 354-XV din 28 octombrie 2004 cu privire la formarea bunurilor imobile.

În registrul bunurilor imobile, în afară de drepturile reale ce au ca obiect bunuri imobile, pot fi înscrise, în cazurile prevăzute de lege, drepturile de creanță, faptele sau raporturile juridice aferente acestor bunuri.

Potrivit legislației civile în redacția de după 1 martie 2019, mai exact, a art. 413 alin 1 CC, obiectul publicității îl constituie drepturile, actele și faptele privitoare la starea și capacitatea persoanelor, cele în legătură cu bunurile care aparțin acestora, precum și orice raporturi juridice sunt supuse publicității în cazurile expres prevăzute de lege.

Modalitățile de realizare a publicității drepturilor

În linii generale, publicitatea drepturilor se realizează prin intermediul registrelor publice care conțin informații despre persoane, bunuri și drepturile lor patrimoniale, despre acte și fapte juridice prin care au dobândit aceste drepturi. În categoria acestor drepturi intră atât drepturile reale principale și accesorii, cât și cele de creanță.

Deci art. 413 alin. 1 CC prevede că publicitatea, iar în contextul subiectului analizat, publicitatea drepturilor reale imobiliare se realizează prin intermediul registrului bunurilor imobile.

În concluzie, ideea reglementării publicității

imobiliare constă în necesitatea asigurării opozabilității dreptului, actului, faptului, precum și a oricărui alt raport juridic supus publicității, determinând astfel rangul acestora, dar și condiția constituirii lor. Or, art. 416 din Codul civil modernizat, publicitatea asigură opozabilitatea dreptului, actului, faptului, precum și a oricărui raport juridic supus publicității, stabilește rangul acestora și, dacă legea prevede în mod expres, condiționează constituirea sau efectele lor juridice. Între părți sau succesorii lor, universalii ori cu titlu universal, după caz, drepturile, actele sau faptele, precum și orice raporturi juridice produc efecte depline chiar dacă nu au fost îndeplinite formalitățile de publicitate, afară de cazul în care prin lege se dispune altfel. Publicitatea nu validează dreptul, actul sau faptul supus ori admis la publicitate. Cu toate acestea, în cazurile și condițiile expres prevăzute de lege, ea poate produce efecte achizitive în favoarea dobânditorilor.

Publicitatea nu întrerupe cursul prescripției extinctive, afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

Drept sancțiune a nerespectării condiției de publicitate a drepturilor, în cazul în care aceasta nu era prevăzută de lege cu caracter constitutiv, drepturile, actele, faptele sau raporturile juridice supuse publicității sunt inopozabile terților, afară de cazul în care se dovedește că aceștia le-au cunoscut pe altă cale. Atunci când legea prevede că simpla cunoaștere de fapt nu suplinese lipsa de publicitate, absența acesteia poate fi invocată de orice persoană interesată, inclusiv de terțul care a cunoscut, pe altă cale, dreptul, actul, faptul sau raportul juridic supus publicității.

În toate cazurile însă, simpla cunoaștere a dreptului, actului, faptului sau raportului juridic nu suplinese lipsa de publicitate față de alte persoane decât terțul care, în fapt, le-a cunoscut.

Surse bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 18.08.1994, nr. 1.
2. Codul Civil al Republicii al Moldova, adoptat prin Legea nr.1107-XV din 06.06.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 22.06.2002, nr. 82-86.
3. Codul civil al României, aprobat prin Legea 71/2011, republicată. În: Monitorul oficial al României, 15.07.2011, nr. 505, art. 916 alin. 1.
4. Legea nr. 1543 din 25.02.1998 privind cadastul bunurilor imobile. Monitorul Oficial nr. 44-46 din 21.05.1998.
5. Instrucțiunea nr. 112 din 22.06.2005 cu privire la înregistrarea bunurilor imobile și a drepturilor asupra lor. Monitorul Oficial nr. 142-144 din 28.10.2005
6. Ardelean G. Publicitatea imobiliară. Editura Cartea Militară. Chișinău, 2020.
7. Ardelean G. Drept civil. Drepturile reale principale. Teoria generală a obligațiilor. Ed. Cartea militară. Chișinău, 2018.
8. Albu I. Curs de drept funciar. Litografia și tipografia învățământului, București, 1957.
9. Albu. I. Noile cărți funciare. Editura Lumina Lex, București, 1994.
10. Nicolae M. Publicitatea imobiliară și noile cărți funciare. Ed. Press, București, 2000.
11. Nicolae M. Tratat de publicitate imobiliară. Vol. I. Introducere în publicitatea imobiliară. Ed. Universul Juridic, București, 2006.
12. Trofimov I., Zavatin V. Drept civil. Introducere în dreptul civil. Tipografia Elena V.I. Chișinău, 2003, p. 62.
13. dreptmd.wordpress.com/cursuri_universitare/drepturi_reale/publicitatea_imobiliară.
14. Publicitatea imobiliară. <https://www.academia.edu>.
15. Nota informativă la proiectul de amendare a Codului civil. <http://justice.gov.md>

Despre autor:

Grigore ARDELEAN,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare”,
e-mail: ardeleangrigore@mail.ru
tel: 069314635

CZU 343.62:004.738.5

DOI 10.5281/zenodo.4682906

IMPACTUL NEGATIV AL VIOLENȚEI DIN MEDIUL ON-LINE ASUPRA COPIILOR**Mariana PAVLENCU,***doctor în drept, conerențiar universitar***Alina CIOBANU,***studenta anului III*

Un copil poate ajunge victima violenței în mediul on-line în diferite situații - a postat imagini care au stârnit reacțiile altor utilizatori, a scris un comentariu care declanșează controverse sau nemulțumiri, preferă jocurile on-line în perechi sau în grup, există deja presiuni în mediul școlar asupra acestui copil etc. Victima în mediul on-line poate deveni orice copil, acesta poate fi un elev disciplinat sau mai puțin disciplinat, cu reușite școlare înalte sau mai puțin înalte, poate fi un copil sociabil, activ sau, din contra, timid și retras.

Copiii percep experiențele trăite în mediul on-line fie ele pozitive sau negative - ca parte inte-grantă a vieților lor. Principala misiune îi revine părinților și școlilor de a-i îndruma pe tineri în a discerne între bine și rău, să identifice cazurile de hărțuire on-line și de a se feri de astfel de even-imente neplăcute.

Cuvinte cheie: copil, violență, grup, victimă, discerne, mediu on-line.

THE NEGATIVE IMPACT OF ONLINE VIOLENCE ON CHILDREN**Mariana PAVLENCU,***PhD, associate professor***Alina CIOBANU,***third year student*

A child can become a victim of online violence in different situations - posted images that aroused the reactions of other users, wrote a comment that triggers controversy or dissatisfaction, pre-fers online games in pairs or groups, there is already pressure in the school on this child etc. The victim in the online environment can become any child, he can be a disciplined or less disciplined student, with high or less high school success, he can be a sociable, active or, on the contrary, shy and withdrawn child.

Children perceive online experiences as positive or negative - as an integral part of their lives. The main mission is for parents and schools to guide young people in discerning between good and evil, to identify cases of online harassment and to avoid such unpleasant events.

Keywords: child, violence, group, victim, discern, online environment.

Introducere. Creșterea exponențială a rolului pe care-l joacă noile tehnologii informaționale în viața de zi cu zi nu ne mai impresionează și intră în normalitate. Ne-am obișnuit cu faptul că copiii pătrund mult mai ușor în tainele acestui spațiu virtual și-l valorifică adesea mai liber și cu mai multă îndemânare decât mulți dintre cei maturi. În același timp, utilizarea noilor tehnologii informaționale, în special a Internetului, are și laturi ascunse.

În ultimii ani sunt tot mai îngrijorătoare preocupările părinților și pedagogilor din mai multe

țări privind aspectele siguranței on-line a copiilor. Fiind parte componentă a spațiului geocibernetic și fiind supusă efectului globalizării tehnologice, Republica Moldova se confruntă și ea inevitabil cu această problemă ce vizează cetățenii ei de vârstă fragedă. În ultimii ani Internetul a devenit canalul de informare cel mai folosit de tineri. Din ce în ce mai mulți copii dețin un smartphone sau o tabletă și accesează Internetul oriunde s-ar afla. Mobilitatea împiedică părinților să fie vigilenți în contextul în care numărul site-urile pentru adulți, jocurile de noroc sau violențe cresc, un minor îl poate ac-

cesa ușor cu câteva clicuri.

Materiale și metode aplicate. Pentru elaborarea studiului au fost aplicate diferite metode de cercetare științifică: metode de analiză, deductive și inductive, statistică, de sinteză, comparație etc.

Potrivit unui studiu privind aspectele siguranței on-line a copiilor din Republica Moldova, efectuat de către Centrul Internațional „La Strada”, circa 80% dintre copii din localitățile urbane și circa 70% din localitățile rurale au acces la Internet. [1]

Referitor la orele accesării, acest studiu a stabilit că circa 84% dintre copii accesează Internetul în intervalul de timp 14:00-22:00, circa 10% accesează între orele 22:00-08:00, iar 6% din copii au raportat accesul la Internet între orele 08:00-14:00 [1].

De asemenea, s-a stabilit că 3/4 dintre copii accesează Internetul acasă, restul – la prieteni, școală și Internet-cafenea, iar fiecare al 7-lea copil petrece pe net 5-6 ore, fiecare al 17-lea – 7-8 ore încontinuu și în intervalul de timp 22:00-8:00 [1].

Un rapor recent al UNESCO despre bullying în școli arată că în Republica Moldova 35 la sută dintre elevii din școli au fost victime ale bullyingului, aproape la egalitate între fete și băieți. Această rată este mai mare decât în România (33,8%), dar mai mică decât în Ucraina (37,6%) și Federația Rusă (42,5%). Un studiu UNICEF arată că violența fizică în școală este mai frecventă printre elevii claselor a VI-a – a VII-a - 4 din 10 copii se confruntă cu acest tip de hărțuire și al celor cu note sub media 7, la fel, 4 din 10 copii sunt afectați. Fiecare al 5-lea adolescent a semnalat că elevii din clasele mai mici se tem de elevii din clasele superioare [8].

În urma cercetărilor au fost identificate și scopurile principale de accesare a Internetului. Vizitarea profilului personal pe rețele sociale – 90%, căutarea informației necesare pentru pregătirea temelor pentru acasă – 89%, expedierea/ recepționarea mesajelor în regim real – 77%, vizionarea clipurilor video/filmelor – 76%, folosirea camerei web – 48%. Patru din zece copii utilizează site-urile sociale pentru comunicarea cu persoane din alte țări pe care le-au cunoscut on-line, cu alte persoane pe care le-au cunoscut on-line sau cele cunoscute nemijlocit în realitate până a comunica prin Internet cu ele. [1]

La accesarea anumitor tipuri de internet

nefiltrat copiii pot fi supuși la anumite riscuri: expunerea la conținut ilegal și/sau dăunător, victimizarea prin intimidare, hărțuire sau amenințare, înstrăinarea sau furtul datelor cu caracter personal, trimiterea sau primirea de secvențe video, imagini sau mesaje cu caracter sexual, ademenirea în scopul săvârșirii actelor sexuale, utilizarea excesivă a calculatorului sau dependența de jocuri și Internet, raportarea conținutului ilegal/ dăunător [2].

În momentul în care se supun riscurilor enumerate anterior, copiii/adolescenții au de suportat anumite consecințe negative, printre ele pot fi:

1. **Pierderea intimității:** când fișierul este trimis, nu mai este posibil de a controla distribuția acestuia. El poate nimeri în mâinile oricărei persoane.

2. **Tulburări psihologice:** prezentarea intimității în fața celorlalți poate provoca probleme cum ar fi depresia, excluderea din cercul social etc.

3. **Hărțuirea virtuală:** dacă colegii descoperă fotografiile sau videoclipurile sexuale pe care le-ai trimis, îi pot umili și pot inunda cu comentarii negative.

4. **Extorcare:** fișierul poate fi folosit pentru a șantaja persoana implicată, forțându-o să facă anumite lucruri, astfel încât părinții, profesorii sau prietenii săi să nu fie conștienți de existența acestui videoclip sau a acestei imagini [3].

Reieșind din situația de la noi din țară care este afectată de criza economică, cu măsuri de siguranță slab dezvoltate, cu lipsa de servicii specializate de monitorizare și de prevenire a faptelor ilegale cibernetice, Republica Moldova este considerată „rai al pedofililor” [4]. Pe unele dintre cele mai populare site-uri de socializare în țările din fostul spațiu URSS, www.odnoklassniki.ru și www.mail.ru băieți din Republica Moldova, cu vârste cuprinse între 11-17 de ani, au în lista de prieteni bărbați de 30-55 de ani din Germania, Danemarca, Norvegia, Italia, Rusia, chiar și Thailanda, cercetați de poliția din Chișinău pentru trafic de copii în scop de exploatare sexuală, pornografie infantilă sau turism sexual. În unele poze postate pe sit-uri, copii apar în compania acestor bărbați în spații private, consumând băuturi alcoolice. Aceste prietenii ne fiind întâmplătoare [4].

O rețea de pedofili străini, bine organizată, a activat nestingherită pe teritoriul Republicii Moldova până în luna noiembrie 2010, când poliția

de la Chișinău a reușit să facă unele arestări. Unul dintre principalii suspecti, cazul căruia a ajuns pe masa judecătorului, este Oleg Sivițki, cetățean al Federației Ruse și al Norvegiei. El este bănuț de poliție că ar fi capul rețelei și administratorul site-ului www.gaymoldova.livejournal.com care promova turismul sexual în Moldova în scop de exploatare sexuală a copiilor. Site-ul a fost activ până la începutul lunii aprilie 2011. Așa s-a ajuns ca afacerile cu copii de închiriat pentru sex să se promoveze pe Internet, la vedere [5].

Prin urmare, în astfel de condiții, rolul primordial în prevenirea a astfel de fapte le revine părinților sau persoanelor care îi înlocuiesc. Astfel, putem identifica o serie de recomandări pentru aceștia în vederea prevenirii faptelor ilegale cibernetice care atentează la integritatea copiilor. În primul rând, părinții trebuie să acorde atenție utilizării tuturor tipurilor de dispozitive electronice din posesia copiilor lor. Discuțiile cu copiii despre pericolele la care aceste comportamente îi pot expune. Mai presus de toate, ar trebui să se acorde atenție oricăror schimbări în atitudinea adolescenților, care ar putea dezvălui că s-a întâmplat ceva. Părinții trebuie să le atenționeze copiilor că nimic din ceea ce ei postează pe Internet nu este privat. Odată ce a fost apăsat butonul „Trimite-re”, nu mai este posibilă oprirea răspândirii aceluși conținut. Este nevoie ca părinții să fie atenți la evoluția emoțională și comportamentală a victimei, iar la nevoie să apeleze la suportul specialiștilor.

Pentru a preveni diferite situații neplăcute este binevenită setarea aplicațiilor permise copilului spre utilizare și stabilirea intervalelor de timp, între care copilul poate utiliza dispozitivele mobile. De asemenea părinții sunt cei ce au posibilitatea să seteze restricții pentru anumite site-uri sau limiteze accesul temporar la acestea. Este binevenit ca părintele să-și poată monitoriza copilul prin localizarea exactă a copilului/dispozitivului său mobil, pe hartă. La fel necesită a fi monitorizate apelurile telefonice și mesajele SMS primite și expediate pe/de pe numărul copilului (lista numerelor de telefon) [1].

Trebuie să înțelegem însă că o formă specifică de agresiune este bullying-ul, cu caracter repetitiv, împotriva unei persoane care nu se poate apăra. Prin bullying se dorește demoralizarea victimei, diminuarea stimei de sine și minimalizarea rolului în grupul social.

Prin urmare copiii și tinerii devin cu adevărat cetățeni digitali într-o lume on-line care nu are limite sau frontiere. Desigur, internetul oferă numeroase avantaje copiilor - deschiderea de noi orizonturi în obținerea noilor cunoștințe despre lumea inconjurătoare, posibilitatea comunicării lipsite de hotare etc. Cu toate acestea, copiii împreună cu părinții săi trebuie, să fie conștienți de unele aspecte potențial negative ale tehnologiilor.

Hărțuirea în mediul on-line se poate manifesta prin: mesaje care țințesc să denigreze imaginea unei persoane; comentarii răutăcioase la fotografiile sau la alte postări; distribuire de fotografii sau informații personale distorsionate, ajunse întâmplător sau intenționat la persoanele care se implică în hărțuire; limbaj agresiv în timpul jocurilor online în perechi sau grup pe care le preferă atât copiii din ciclul primar, cât și adolescenții.

Hărțuirea on-line poate lua mai multe forme: Intimidarea și amenințarea – hărțuitorii folosesc Internetul pentru a ajunge mai repede la victima țintită cu scopul de a o intimida prin mesaje sau comentarii negative, fie scrise în mesaje private, fie postate acolo unde mai mulți utilizatori le pot citi și se pot alătura. Amenințările pot fi de diferită natură, începând cu divulgarea anumitor informații personale, până la amenințări de aplicare a violenței asupra persoanei vizate sau apropiaților săi.

Excluderea – hărțuitorii doresc să oblige astfel o persoană să părăsească un anumit grup (cerc de prieteni, clasa în care învață copilul, alte grupuri de interese etc.), adresându-i mesaje și comentarii cu caracter denigrator, care l-ar diferenția de grupul cu care se identifică. Denigrarea/defăimarea – în unele situații hărțuirea începe de la anumite caracteristici particulare pe care le posedă un copil. De exemplu, trăsături fizice (culoarea pielii, înălțimea, masa corporală etc.), dizabilități fizice sau psihice, orientare religioasă, apartenența etnică, limba vorbită, statutul social, anumite preferințe sau hobby-uri etc. Toate acestea sunt utilizate de hărțuitori ca puncte de pornire a agresiunii în mediul online.

Șantajul – hărțuitorii pot ajunge și la situații când încearcă să șantajeze victima, cerându-i anumite servicii sau bunuri în schimbul nedivulgării anumitor informații sau imagini personale compromițătoare ori neplăcute ale victimei.

Cu regret cea mai gravă problemă ce aduce

după sine multiple consecințe dure este atitudinea indiferentă/neserioasă a părinților față de acest fenomen. Părinții copiilor utilizatori de internet, cu regret, rareori asociază internetul cu careva riscuri. Se observă o tendință mai sporită în zonele rurale principalul motiv din care părinții limitează accesul copiilor la internet este că aceștia nu reușesc să le ajute în gospodărie. În multe cazuri părinții de la țară nici nu își imaginează ce înseamnă spațiul virtual și ce pericole conține. În ultimul timp tot mai mulți părinți sunt plecați peste hotare copiii acestora de cele mai dese ori nu sunt monitorizați de adulți în activitatea lor on-line. Ca regulă, aceștia sunt lăsați în grija bunelor sau a rudelor, care nu au cunoștințe despre riscurile la care sunt expuși copiii online.

Părinții trebuie să fie informați și să înțeleagă că interzicerea utilizării internetului copiilor este inoportună, ea trezește și mai mult curiozitatea copiilor și generează un comportament și mai imprudent din partea lor. De aceea este bine ca copiii să fie implicați în mai multe activități extrașcolare, extracurriculare și chiar casnice care cu siguranță vor avea un rol esențial în formarea personalității sau a unor anumite competențe ale copilului atât pentru succesul lui, cât și pentru o dezvoltare personală și socială armonioasă.

Pe lângă familie un factor important în dezvoltarea copiilor este, bineînțeles, școala (liceul). Sunt necesare de a organiza cursuri de pregătire pentru cadrele didactice în domeniul siguranței on-line, ca ulterior aceștia să poată explica elevilor noțiuni de *știre*, *știri false*, *trolli*, cât și avantajele și dezavantajele rețelelor sociale, cum ar putea să se protejeze de „prieteni” virtuali etc. Educația primită în școală, alături de educația oferită de părinți, are un rol major în dezvoltarea caracterului copilului, a personalității lui și, în special, a comportamentului în societate.

Ca consecință a utilizării mediului on-line copiii de cele mai dese ori ajung să fie victime a hărțuirii sau așa numitul cyberbullying (din engleză), reprezintă hărțuirea prin intermediul Internetului sau a telefonului mobil, implicând mesaje, emailuri, publicarea de comentarii jignitoare sau rău-intenționate în camerele de discuții sau forumurile de mesaje sau, chiar mai extrem, dezvoltarea de site-uri web cu intenția de a aduce prejudicii unei persoane sau anumitor grupuri de persoane care poate avea loc prin intermediul rețelelor so-

cială, a diferitelor aplicații on-line, camere chat, unde postările pot fi făcute publice [6]. Fenomenul de bullying nu este nou. Și nici cel de cyberbullying - hărțuirea pe rețelele sociale. Sunt probleme frecvent întâlnite în școli, dar din ce în ce mai greu de gestionat de către cadrele didactice, deoarece cazurile de abuz nu sunt descoperite imediat, și chiar dacă sunt depistate, sancționarea agresorilor nu are întotdeauna rezultatele așteptate, iar elevii continuă să aibă acest comportament. Fiecare platformă de socializare pune la dispoziție instrumente diferite prin care se poate restricționa lista persoanelor care pot lăsa comentarii sau care pot vizualiza postările sau a celor care se pot conecta automat ca prieteni și prin care e posibil de raporta cazuri de bullying. Multe dintre aceste instrumente presupun pași simpli precum blocarea, ascunderea sau raportarea cyberbullyingului.

Agresorii care inițiază hărțuirea cibernetică utilizează, de asemenea, telefoanele mobile pentru a realiza diferitor fotografii jenante ale altor persoane sau pentru a trimite mesaje SMS sau MMS jignitoare. Toate formele de bullying on-line au un impact mult mai mare decât bullying-ul obișnuit, deoarece autorii trăiesc cu fermitate un sentiment de anonim, iar victimele nu au unde să se ascundă de agresor – persoanele pot fi victime zi și noapte, oriunde s-ar afla [7].

Atât în cazul hărțuirii în școală, cât și în cazul celei din mediul on-line, suferința copiilor hărțuiți se manifestă prin izolare, tristețe, stimă scăzută de sine, sentimentul de singurătate, eșec sau chiar abandon școlar, stări depresive și chiar tendințe suicidale. Problema hărțuirii în general și în special în școală are un caracter complex, ea începe pe coridoarele școlii și poate continua on-line, precum și viceversa. Acest lucru demonstrează că o astfel de problemă necesită și o abordare complexă.

În prezent se întreprind cu ajutorul UNICEF diverse campanii în care se explică adulților ce este bullying-ul, care sunt cauzele și cum ar trebui combătut. Specialiști din mai multe domenii încearcă să ajute atât părinții, cadrele didactice și elevii din școli să comunice despre cazurile pe care le cunosc, dar și despre fenomen, întrucât consecințele fenomenului duc la izolarea copiilor, crează traume psihologice și pot conduce cu regret până la sinucideri.

Reziliența și bunăstarea socială și emoțio-

nală sunt factori cruciali pentru a ajuta tinerii să învețe a se proteja împotriva bullying-ului, precum și a altor comportamente agresive on-line. Un climat școlar pozitiv, o ambianță plăcută în familie sau o comunitate pozitivă poate atenua bullying-ul on-line și offline și, în general, hărțuirea on-line. Părinții își pot ajuta copiii să își dezvolte reziliența, ajutându-i să își sporească conștiința de sine și stima de sine, arătându-le că sunt acceptați și iubiți așa cum sunt, învățându-i să se adapteze, să facă față și să depășească situațiile dificile, prin inspirarea emoțiilor pozitive, găsirea plăcerii și a umorului în viață, prin promovarea abilităților de rezolvare a problemelor, prin a-i învăța să fie flexibili în răspunsurile lor și arătându-le importanța empatiei.

Putem nominaliza câteva idei despre modul este bine de a face față bullying-ului în mediul on-line și hărțuirii de orice gen prin emailuri sau mesaje: Elevii trebuie sfătuiți să nu deschidă emailurile din surse necunoscute. Dacă se deschide un mesaj email sau text și acesta este considerat ofensator, trebuie să se facă o copie a materialului ofensator pentru a o arăta unui adult de încredere.

Totuși, o victimă nu trebuie să reacționeze niciodată la mesaje ofensatoare, deoarece aceasta nu face decât să încurajeze cealaltă persoană să continue comportamentul ofensator. Dacă o persoană continuă să trimită emailuri sau mesaje ofensatoare sau hărțuitoare persoana care le-a recepționat este bine să le prezinte unui matur, ca acesta să întreprindă măsuri corespunzătoare de a transmite organelor de drept pentru a putea stabili identitatea celui ce ofensează copiii.

Elevii trebuie să știe că dacă au fost hărțuiți repetat de alți colegi trebuie să comunice cazul unui adult: părintelui, dirigintelui, altui profesor în care are încredere, psihologului de la școală sau directorului instituției, direct sau prin telefon, oral sau în scris, prin sms, email. Adolescenții ar putea apela la experții din cadrul centrelor pentru tineri din localitate sau la ajutorul unor organizații neguvernamentale, active în domeniul drepturilor copilului. Părinții sau tutorii copilului ar putea să depună o plângere la poliție sau la procuratură, atunci când bullying-ul se încadrează în limitele legii penale și dacă situația nu este soluționată în cadrul instituției de învățământ [8].

De asemenea cum am menționat mai sus și școlile este necesar să dețină niște politici cu privire la bullying și/sau politica de utilizare acceptabilă, care trebuie să conțină dispoziții privind gestionarea cazurilor de hărțuire a elevilor în mediul on-line. Elevii trebuie să știe că se pot adresa unui părinte, cadru didactic sau altui adult de încredere ori de câte ori vor fi hărțuiți în mediul on-line sau prin intermediul telefonului lor mobil.

Este rolul adultului să obțină cât mai multă încredere din partea minorului, să ia relatarea în serios și să liniștească victima. Trebuie zilnic de depus eforturi pentru a se asigura că cunosc suficiente informații despre copilul lor, dacă este abuzat psihologic sau fizic sau el/ea este un agresor. Atunci când un agresor folosește Internetul sau telefonul mobil pentru a abuza psihologic sau fizic, comportamentul ofensator nu se oprește, de obicei, la poarta școlii și va continua, probabil, și de acasă. [7]

În **concluzie**, politica școlară privind utilizarea Internetului și a telefonului mobil trebuie să includă metode diverse de intervenție, cum ar fi rezolvarea conflictelor, instruirea elevilor și a personalului cu privire la acțiunile întreprinse în caz de hărțuire on-line, oferirea de susținere pozitivă victimelor abuzului și, atunci când este posibil, ajutor pentru abuzatori în vederea schimbării de comportament. Cu o astfel de politică în vigoare, școlile nu ar trebui să se confrunte cu dificultăți în abordarea bullying-ului sau a hărțuirii.

Internetul fiind parte nu doar din viața noastră dar și a fiecărui elev de zi cu zi, fie că socializează cu prietenii, face temele pentru acasă, ascultă muzică, își dezvoltă un hobby sau urmărește vloggerul preferat. Totuși, este foarte important să fie responsabili și atenți. Subiectul siguranței copilului în mediul on-line este reflectat și în conținuturile studiate la disciplinele de Educație digitală, Informatică și Dezvoltare personală, dar și în cadrul disciplinelor opționalele precum, de ex. Educație pentru media. Este necesar să fie informați elevii, părinții, cadrele didactice despre pericolele posibile cu care se pot confrunta și să fie preântâmpinate situațiile neplăcute înainte de a se întâmpla ceva unui copil.

Referințe bibliografice

1. Ghidul siguranței copiilor pe internet <https://www.moldcell.md/files/Policies/Ghidul%20siguran%C8%9Bei%20copiilor%20pe%20internet.pdf> (vizitat la 12.01.21)
2. Părinții, interesați cum ar putea să-și protejeze copiii de mediul on-line https://noi.md/md/news_id/217776 (vizitat la 12.12.20)
3. Copiii, singuri în fața pericolelor din mediul virtual (europalibera.org) <https://moldova.europalibera.org/a/moldova-copiii-si-internetul/29023333.html> (vizitat la 18.01.21)
4. Ghid pentru protecția copiilor în mediul on-line https://moldova.md/sites/default/files/itu_cop_-_ghid_copii_-_republica_moldova.pdf (vizitat la 17.01.21)
5. Ziarul Adevărul online, ediția din 24.08.2011 Olga Ceaglei, Andrei Aștefănesei, Siguranța copiilor_pe_net.pdf (lastrada.md) (vizitat la 19.01.21)
6. Hărțuirea în mediul online și rolul școlii
7. <https://siguronline.md/rom/educatori/informatii-si-sfaturi/hartuirea-in-mediul-online-si-rolul-scolii> (vizitat la 22.12.20)
8. Spriginirea utilizatorilor în mediul online <https://rm.coe.int/internet-handbook-ro/16809f0b11> (vizitat la 04.01.21)
9. Violența online, efect secundar al crizei pandemiei <https://moldova.europalibera.org/a/violenta-online-efect-secundar-al-crizei-pandemiei/31147659.html> (vizitat la 19.01.21)

Despre autori:

Mariana PAVLENCU,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
al Republicii Moldova
e-mail: catedra@mail.ru
tel: 067366683

Alina CIOBANU,
studenta anului III a Facultății drept,
securitate civilă și ordine publică,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM
e-mail: alinaki13@mail.ru

CZU 341.231.14:343.54

DOI 10.5281/zenodo.4683075

PRECEDENTELE CURȚII EUROPENE A DREPTURILOR OMULUI PRIVIND CALIFICAREA TRAFICULUI DE FIINȚE UMANE

Lilia POPA,
doctorandă

Modificările intervenite în structura geopolitică a lumii, în cea de-a doua parte a secolului trecut, au generat o perfecționare și o internaționalizare a crimei. Pentru rețelele criminale transnaționale lumea nu are frontiere, traficul ilegal de droguri, arme, resurse naturale și ființe umane reprezintă o sursă de îmbogățire pentru infractori, insurgenți, oficiali corupți și grupurile teroriste. În acest context, au început să apară preocupări la nivel regional, continental și internațional cu privire la prevenirea și combaterea formelor grave de crimă, cum ar fi: crima organizată, corupția, spălarea de bani, traficul de droguri, traficul de persoane și fraudarea fiscală. Astfel, au fost adoptate de către ONU sau de către Consiliul Europei mai multe convenții prin care statele membre se obligau să adopte măsuri de combatere a traficului de stupefiante, a traficului de ființe umane sau a unor forme speciale de terorism. Se poate spune că aceste convenții și recomandări au dat startul numeroaselor instrumente juridice, ce au fost adoptate ulterior de către ONU, UE, CoE, dar și de către state, în scopul asigurării unui cadru juridic de prevenire și combatere a formelor de criminalitate gravă, din ce în ce mai coerent și coordonat. În lumea contemporană, globalizată, combaterea crimei organizate la nivel național a devenit insuficientă, impunându-se cu necesitate crearea acelor instrumente juridice care să permită realizarea cooperării internaționale și coordonarea eforturilor statelor pentru prevenirea și combaterea acestui fenomen. Date fiind considerațiile de mai sus, statele membre ale ONU și ale UE au hotărât să își unească forțele pentru elaborarea unor instrumente juridice care să permită cooperarea internațională în vederea combaterii crimei organizate, pe de-o parte și armonizarea legislațiilor naționale, pe de altă parte.

Începând cu ultimul deceniu al secolului trecut, Europa, eliberată de Cortina de Fier, s-a aflat în fața unei provocări socio-economice care aduce atingere drepturilor omului. Este vorba despre amploarea luată de fenomenul infracțional al traficului de persoane, întâlnit, în forma sa cea mai vizibilă, ca exploatare a femeilor și a copiilor în industria sexului și în cerșetorie, dar și ca muncă forțată. Din păcate, această plagă nu a însoțit numai reformele politice și transformările din societățile continentului nostru. Comerțul cu ființe umane și sclavia cuprind arii geografice tot mai întinse, aparținând nu numai Europei, ci și Asiei și Africii, și chiar și celor două Americi. Rutele de trafic pornesc din țările mai puțin dezvoltate și se îndreaptă către cele prospere. Riposta guvernelor și a organizațiilor internaționale s-a structurat, la începutul anilor 2000, în diverse acte normative ale dreptului internațional, dar și în declarații, convenții și recomandări ale instituțiilor europene. Evoluția contextului social și economic din Republica Moldova anilor '90 a favorizat apariția clivajelor sociale și, implicit, a unor păături de populație vulnerabile la trafic. Aproximativ, apropierea geografică de zonele conflictuale din fostele țări iugoslave a determinat, la sfârșitul anilor '90 și începutul anilor 2000, o incidență mai mare a fenomenului și în Republica Moldova. Pentru a combate vânzarea și exploatarea de persoane, Guvernul moldav a proiectat un cadru general de acțiune, destinat a fi concretizat de autoritățile statului împreună cu reprezentanții societății civile.

Din păcate în secolul XXI traficul de ființe umane încă înregistrează o dinamică și amploare îngrijorătoare la nivel global. În pofida unui șir de măsuri de contracarare a traficului de ființe umane, această problemă continuă să rămână la ordinea zilei pentru Republica Moldova. Această crimă odioasă în esență este un comerț modern cu sclavi, care alimentează corupția și crima organizată. Astfel, este esențial ca eforturile de combatere a traficului de ființe umane să fie coordonate cu lupta împotriva corupției, aceste două fenomene fiind strâns legate. Eforturile pe care le întreprinde Republica Moldova în lupta contra traficului de ființe umane au fost apreciate de comunitatea internațională, în special prin avansarea Republicii Moldova în anii 2018 și 2019, în clasamentul privind situația traficului de persoane prevăzut de Raportul TiP al Departamentului de Stat al SUA. Astfel, Guvernul Republicii Moldova este angajat ferm în asigurarea și adoptarea măsurilor concrete în vederea anchetării și pedepsirii tuturor formelor de trafic de ființe umane, inclusiv prin combaterea corupției în sectorul judiciar și organele de aplicare a legii. Totodată, se impune acordarea unei atenții deosebite asigurării accesului la asistența convenită pentru victimele traficului de ființe umane, inclusiv printr-o abordare centrată pe victimă în cadrul investigațiilor și urmărilor penale, prin condamnarea viguroasă a traficantilor.

Cuvinte-cheie: trafic de persoane, criminalitate organizată, jurisprudența Curții Europene, drepturi și libertăți fundamentale ale omului, justiție internă

PRECEDENTS OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS ON THE QUALIFICATION OF TRAFFICKING IN HUMAN BEINGS

Lilia POPA,
PhD student

Changes in the geopolitical structure of the world in the second half of the last century have led to a refinement and internationalization of crime. For transnational criminal networks, the world has no borders, illegal trafficking in drugs, weapons, natural

resources and human beings is a source of enrichment for criminals, insurgents, corrupt officials and terrorist groups. In this context, concerns have begun to emerge at the regional, continental and international levels regarding the prevention and combating of serious crime, such as: organized crime, corruption, money laundering, drug trafficking, human trafficking and tax fraud. . Thus, several conventions have been adopted by the UN or the Council of Europe, obliging Member States to take measures to combat drug trafficking, trafficking in human beings or special forms of terrorism. It can be said that these conventions and recommendations have given rise to numerous legal instruments, which have since been adopted by the UN, EU, CoE, but also by states, in order to ensure a legal framework for preventing and combating serious crime, increasingly coherent and coordinated. In the contemporary globalized world, the fight against organized crime at the national level has become insufficient, requiring the creation of those legal instruments to achieve international cooperation and coordinate the efforts of states to prevent and combat this phenomenon. In view of the above considerations, the Member States of the UN and the EU have decided to join forces to develop legal instruments to enable international cooperation to combat organized crime, on the one hand, and the harmonization of national laws, on the other.

Since the last decade of the last century, Europe, liberated by the Iron Curtain, has faced a socio-economic challenge that affects human rights. It is about the magnitude of the criminal phenomenon of human trafficking, encountered, in its most visible form, as the exploitation of women and children in the sex industry and in begging, but also as forced labor. Unfortunately, this scourge has not only accompanied the political reforms and transformations in the societies of our continent. Trade in human beings and slavery encompasses growing geographical areas, belonging not only to Europe but also to Asia and Africa, and even to the two Americas. Traffic routes start in less developed countries and move to prosperous ones. The response of governments and international organizations was structured, in the early 2000s, in various normative acts of international law, but also in declarations, conventions and recommendations of the European institutions. The evolution of the social and economic context in the Republic of Moldova in the '90s favored the emergence of social cleavages and, implicitly, of strata of the population vulnerable to trafficking. The geographical proximity to the conflict areas in the former Yugoslav countries determined, in the late '90s and early 2000s, a higher incidence of the phenomenon in the Republic of Moldova. In order to combat the sale and exploitation of persons, the Moldovan Government has designed a general framework for action, intended to be implemented by the state authorities together with civil society representatives.

Unfortunately, in the 21st century, human trafficking still has a worrying dynamic and magnitude globally. Despite a number of measures to combat trafficking in human beings, this issue continues to be on the agenda for the Republic of Moldova. This heinous crime is essentially a modern slave trade that fuels corruption and organized crime. Thus, it is essential that efforts to combat trafficking in human beings be coordinated with the fight against corruption, as these two phenomena are closely linked. The efforts of the Republic of Moldova in the fight against trafficking in human beings were appreciated by the international community, especially by advancing the Republic of Moldova in 2018 and 2019, in the ranking on the situation of human trafficking provided by the TiP Report of the US State Department. Thus, the Government of the Republic of Moldova is strongly committed to ensuring and adopting concrete measures to investigate and punish all forms of trafficking in human beings, including by combating corruption in the judiciary and law enforcement agencies. At the same time, special attention needs to be paid to ensuring access to appropriate assistance for victims of trafficking in human beings, including through a victim-centered approach in criminal investigations and prosecutions, by strongly condemning traffickers.

Key words: trafficking in human beings, organized crime, the European Court of Human Rights case law, fundamental human rights and freedoms, internal justice.

Introducere. Cu privire la instituția drepturilor omului, se conturează un proces complex de activități, ce pornește de la elaborarea de către state a instrumentelor juridice în care sunt incluse drepturile inerente ființei umane și mecanismele de garantare și protecția acestora, alături de includerea lor în sistemul legislativ intern și crearea cadrului instituțional național care să permită aplicarea efectivă a acestor legi.

În legătură cu cele relatate *supra*, având în vedere competența instanțelor naționale a Republicii Moldova de a interpreta și a aplica în practică dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului, în concordanță cu prevederile convențiilor aplicabile pentru Republica Moldova, conform articolului 4 alin.(1) din Constituție, Convenția Europeană a Drepturilor Omului și, în mod corespunzător, obiectivul studiului reprezintă argumentul că jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului semnifică în mod incontestabil

un izvor de drept în cadrul sistemului de drept al Republicii Moldova.

„Lipsa unei trimiteri exprese la traficul de persoane în Convenția [Europeană a Drepturilor Omului] nu e surprinzătoare. Convenția a fost inspirată de Declarația Universală a Drepturilor Omului, proclamată de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite în 1948, care, la rândul său, nu făcea nicio mențiune expresă despre traficul de persoane. La art. 4, Declarația interzicea «sclavajul și comerțul cu sclavi [...] sub toate formele lor». Cu toate acestea, la evaluarea domeniului de aplicare a art. 4[1] din Convenție, nu trebuie pierdute din vedere caracteristicile speciale ale Convenției sau faptul că aceasta este un instrument viu, care trebuie interpretat în lumina condițiilor actuale. Standardele din ce în ce mai crescute, impuse în domeniul protecției drepturilor omului și libertăților fundamentale implică, în mod corespunzător și inevitabil, o mai mare

fermitate în evaluarea încălcărilor valorilor fundamentale ale societăților democratice [...]. Curtea [Europeană a Drepturilor Omului] observă că traficul de persoane ca fenomen global a crescut semnificativ în ultimii ani [...]. În Europa, creșterea sa a fost facilitată parțial de prăbușirea fostului bloc comunist. Încheierea Protocolului de la Palermo în 2000 și a Convenției împotriva traficului de persoane în 2005 arată recunoașterea crescândă la nivel internațional a dimensiunii traficului de persoane și a necesității de a lua măsuri pentru combaterea sa.” (Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei, hotărâre din 7 ianuarie 2010, pct. 277-278).

Traficul de persoane: fenomenul și contextul său.

1. Traficul de persoane, cu atragerea în capcană a victimelor sale, reprezintă forma modernă a fostului trafic cu sclavi, practicat peste tot în lume. El tratează persoanele ca pe niște bunuri ce pot fi cumpărate și vândute, forțate să muncească, de obicei în industria sexuală, dar și în agricultură, în mici magazine, afaceri etc. care funcționează legal sau nu, pentru un salariu minim de existență sau uneori gratuit. Cele mai multe dintre victimele identificate sunt femei. Mai mult, o mare parte din victime sunt tineri, uneori chiar copii.

2. Pentru a fi eficientă, o strategie de combatere a traficului de persoane trebuie să adopte o abordare multidisciplinară și să cuprindă prevenirea, protejarea drepturilor victimelor precum și urmărirea penală a traficanților, în același timp să caute să armonizeze legislațiile naționale relevante și să asigure că aceste legi sunt aplicate uniform și eficient.

3. Fenomen global, traficul de persoane poate fi național sau transnațional. Adeseori asociat cu crima organizată, în cadrul căreia reprezintă una dintre activitățile cele mai profitabile, traficul de persoane trebuie să fie combătut în Europa la fel de ferm ca și traficul de droguri sau spălarea banilor. Într-adevăr, potrivit unor anumite estimări, traficul de persoane este a treia operațiune ilegală în lume, după traficul de arme și cel de droguri.

4. În acest context, Protocolul privind prevenirea, reprimarea și pedepsirea traficului de persoane, în special al femeilor și copiilor, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva Criminalității Transnaționale Organizate (numit în continuare „Protocolul de la Palermo”) a pus bazele acțiunii internaționale împotriva traficului de persoane. Convenția Consiliului Europei,

având ca punct de plecare Protocolul de la Palermo și luând în considerare și alte instrumente juridice internaționale, fie ele universale sau regionale, relevante pentru combaterea traficului de persoane, își propune să întărească protecția oferită de aceste instrumente și să ridice nivelul standardelor pe care acestea le-au impus.

5. Protocolul de la Palermo conține prima definiție a termenului „trafic de persoane”, asupra căreia s-a căzut de acord la nivel internațional. (A se vedea, mai jos, comentariile asupra Articolului 4 al Convenției). Este important să se sublinieze la acest moment că trebuie să se facă distincție între traficul de persoane și contrabanda cu migranți. Aceasta din urmă face subiectul unui protocol separat care completează Convenția Națiunilor Unite împotriva Criminalității Organizate Transfrontaliere (Protocolul împotriva Contrabandei cu Migranți pe cale terestră, maritimă și aeriană, adițional la Convenția Națiunilor Unite împotriva Criminalității Organizate Transfrontaliere). În timp ce scopul contrabandei cu migranți este trecerea ilegală a graniței pentru a obține, direct sau indirect, un beneficiu financiar sau unul de ordin material, scopul traficului de persoane este exploatarea. Mai mult, traficul de persoane nu presupune neapărat un element transnațional; el poate exista și la nivel național.

6. Există și alte instrumente internaționale care au o contribuție în combaterea traficului de persoane și în protejarea victimelor acestuia. Dintre instrumentele Națiunilor Unite, pot fi amintite următoarele:

– Convenția privind Munca Forțată (nr. 29) din 28 iunie 1930;

– Convenția pentru Suprimarea Traficului de Persoane și a Exploatării Prostituției altora, din 2 decembrie 1949;

– Convenția privind Statutul Refugiaților din 28 iulie 1951 și Protocolul său adițional privind Statutul Refugiaților;

– Convenția referitoare la Eliminarea Tuturor Formelor de Discriminare împotriva Femeilor, din 18 decembrie 1979;

– Convenția privind Drepturile Copilului, din 20 noiembrie 1989;

– Convenția Organizației Internaționale pentru Muncă, referitoare la Interzicerea și Acțiunea Imediată pentru Eliminarea Celor mai Rele Forme de Muncă a Copilului, din 17 iunie 1999;

– Protocolul Opțional al Convenției Drepturilor Copilului, privind vânzarea copiilor, prostituția și pornografia infantilă, din 25 mai 2000.

7. Experiența a arătat că implementarea instrumentelor legale la nivel regional consolidează semnificativ acțiunile împotriva traficului de persoane la nivel global. În contextul european, dar și în interes național, ne propunem să subliniem principalele instrumente juridice de combatere a fenomenului descris la nivelul Consiliului Europei, stat parte a Organizației.

În conformitate cu art.4 al Convenției Consiliului Europei privind măsurile contra traficului de ființe umane, expresia „trafic de ființe umane” desemnează recrutarea, transportul, transferul, cazarea sau primirea persoanelor, prin amenințarea cu ori prin utilizarea forței sau a altor forme de constrângere, prin răpire, fraudă, înșelăciune, abuz de autoritate ori de o situație de vulnerabilitate sau prin oferirea ori acceptarea de plăți sau de avantaje pentru obținerea consimțământului unei persoane având autoritate asupra altei persoane, în scopul exploatării. Exploatarea cuprinde cel puțin exploatarea altor persoane prin prostituție sau alte forme de exploatare sexuală, munca ori serviciile forțate, sclavia sau practicile similare acesteia, aservirea ori prelevarea de organe.

Jurisprudența CtEDO.

1. Obligația statelor de a proteja victimele traficului de persoane

1.1.1. Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei 7 ianuarie 2010

Reclamantul era tatăl unei tinere care a decedat în Cipru, unde aceasta plecase să lucreze în martie 2001. Acesta se plângea de faptul că poliția cipriotă nu a făcut tot ce era posibil pentru a-i proteja fiica împotriva traficului de persoane în timp ce era încă în viață și pentru a-i pedepsi pe cei responsabili de deces. De asemenea, se plângea de faptul că autoritățile ruse nu au anchetat faptul că fiica sa a făcut obiectul traficului de persoane și decesul ulterior al acesteia și nu au luat măsuri pentru a o proteja de riscul de a deveni victimă a traficării. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că, la fel ca în cazul sclaviei, traficul de persoane, prin însăși natura sa și scopul exploatării, se baza pe exercitarea atributelor conferite de dreptul de proprietate; ființele umane erau tratate ca mărfuri de cumpărare și vânzare și puse să muncească forțat; traficul implica o supraveghe-

re minuțioasă a activităților victimelor, ale căror mișcări erau adesea limitate; implica utilizarea violenței și amenințărilor împotriva victimelor. În consecință, Curtea a hotărât că traficul de persoane în sine era interzis de art. 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. A concluzionat că astfel Cipru și-a încălcat obligațiile pozitive care îi reveneau în temeiul art. 4 din Convenție din două motive: în primul rând, nu a instituit un cadru juridic și administrativ corespunzător pentru a combate traficul de persoane drept rezultat al regimului existent al vizelor pentru artiști și, pe de altă parte, pentru că poliția nu a luat măsuri operaționale pentru a o proteja pe fiica reclamantului de traficul de persoane, în pofida circumstanțelor care dăduseră naștere unor suspiciuni credibile că ar fi putut să fie victima traficării. Curtea a hotărât, de asemenea, că Rusia a încălcat art. 4 din Convenție, pentru că nu a anchetat modul și locul în care a fost recrutată fiica reclamantului și, în special, nu a luat măsuri pentru a-i identifica pe cei implicați în recrutarea acesteia sau metodele de recrutare utilizate. De asemenea, Curtea a hotărât că Cipru a încălcat art. 2 (dreptul la viață) din Convenție, întrucât autoritățile cipriote nu au anchetat în mod efectiv decesul fiicei reclamantului.

1.1.2. V.F. împotriva Franței (cererea nr. 7196/10) 29 noiembrie 2011 (decizie privind admisibilitatea)

Această cauză privea procedura de expulzare a reclamantei în Nigeria, țara sa de origine. Reclamanta susținea în special că, dacă ar fi fost expulzată în Nigeria, s-ar fi aflat în pericolul de a fi forțată să se reîntoarcă în rețeaua de prostituție din care evadase și să fie supusă la represaliile celor în cauză, și că autoritățile nigeriene nu erau capabile să o protejeze. În opinia sa, autoritățile franceze aveau obligația de a nu expulza potențiale victime ale traficului de persoane. Curtea a declarat cererea inadmisibilă (vădit nefondată). Deși era pe deplin conștientă de amploarea traficării femeilor nigeriene în Franța și dificultățile cu care se confruntau aceste femei în a se adresa autorităților pentru a obține protecție, Curtea a considerat totuși, în special, că informațiile furnizate de reclamanta din speță nu erau suficiente pentru a dovedi că poliția știa sau ar fi trebuit să știe, atunci când a pronunțat ordinul de expulzare, că reclamanta era victima unei rețele de trafic de persoane. În ceea ce privește riscul ca reclamanta să fie obligată să

se reîntoarce într-o rețea de prostituție în Nigeria, Curtea a observat că, deși legislația nigeriană privind prevenirea prostituției și combaterea acestor rețele nu și-a atins pe deplin obiectivele, s-au realizat totuși progrese considerabile și era posibil ca reclamanta să beneficieze de asistență în momentul reîntoarcerii în țară¹.

1.1.3. M. și alții împotriva Italiei și Bulgariei (nr. 40020/03) 31 iulie 2012

Reclamanții, având origine romă și cetățenie bulgară, s-au plâns de faptul că, după ce au sosit în Italia pentru a-și găsi locuri de muncă, fiica lor a fost reținută de persoane particulare sub amenințarea armelor, a fost forțată să muncească și să fure și abuzată sexual de o familie de romi dintr-un sat. Au afirmat, de asemenea, că autoritățile italiene nu au anchetat în mod adecvat evenimentele. Curtea a declarat capetele de cerere ale reclamanților în temeiul art. 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate) inadmisibile ca fiind vădit nefondate. A constatat că nu au existat probe care să susțină plângerea legată de traficul de persoane. Cu toate acestea, a constatat că autoritățile italiene nu au examinat efectiv plângerea reclamanților potrivit căreia fiica lor, minoră la momentul faptelor, fusese bătută în mod repetat și violată în vila în care era sechestrată. În consecință, Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 3 (Interzicerea tratamentelor inumane ori degradante) din Convenție. În sfârșit, Curtea a hotărât că nu a fost încălcat art. 3 din Convenție în ceea ce privește măsurile luate de autoritățile italiene pentru eliberarea primei reclamante.

1.1.4. F.A. împotriva Regatului Unit (nr. 20658/11) 10 septembrie 2013 (decizie privind admisibilitatea)

Reclamanta, resortisantă ghaneză, susținea că a fost victima traficului de persoane în Regatul Unit și forțată să practice prostituția. Aceasta se plângea în special că expulzarea sa în Ghana ar expune-o riscului de a cădea în mâinile foștilor traficanți sau în mâinile unor noi traficanți. Mai susținea că, întrucât a contractat HIV în Regatul Unit ca urmare directă a traficului și exploatării sexuale, statul avea obligația pozitivă de a-i permite să rămână în Regatul Unit pentru a avea acces la tratamentul medical necesar. Curtea a declarat inadmisibile capetele de cerere ale reclamantei în temeiul art.3 (Interzicerea tratamentelor inumane

ori degradante) și art. 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate). A observat în special că reclamanta ar fi putut invoca toate capetele sale de cerere în temeiul Convenției în cadrul unui recurs în fața Upper Tribunal (Tribunalul superior). Întrucât nu a solicitat permisiunea de a declara recurs în fața Upper Tribunal (Tribunalul superior), aceasta nu a îndeplinit cerințele art. 35 § 1 (Condiții de admisibilitate) din Convenție.

1.1.5. L.E. împotriva Greciei (nr. 71545/12) 21 ianuarie 2016

Această cauză privea plângerea unei resortisante nigeriene care fusese forțată să se prostitueze în Grecia. Recunoscută oficial ca victimă a traficului de persoane în scopul exploatării sexuale, reclamanta a trebuit totuși să aștepte mai mult de nouă luni după ce a informat autoritățile despre situația sa înainte ca sistemul de justiție să-i acorde acest statut. Aceasta susținea în special faptul că nerespectarea de către statul grec a obligațiilor sale pozitive în temeiul art. 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate) din Convenție a constituit o încălcare a acestei dispoziții. Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate) din Convenție. A constatat în special că eficacitatea anchetei preliminare și a anchetei ulterioare a cazului a fost compromisă de o serie de deficiențe. În ceea ce privește procedurile administrative și judiciare, Curtea a observat, de asemenea, multiple întârzieri și deficiențe în ceea ce privește obligațiile procedurale ale statului elen. În această cauză, Curtea a hotărât de asemenea că a fost încălcat art. 6 § 1 (Dreptul la un proces echitabil într-un termen rezonabil) din Convenție, constatând că durata procedurilor în cauză a fost excesivă pentru un grad de jurisdicție și nu a respectat cerința unui „termen rezonabil”. În sfârșit, Curtea a constatat o încălcare a art. 13 (Dreptul la un recurs efectiv) din Convenție, având în vedere lipsa unei căi de atac în dreptul intern prin care reclamanta să poată solicita punerea în aplicare a dreptului său la judecarea cauzei într-un termen rezonabil.

1.1.6. J. și alții împotriva Austriei (nr. 58216/12) 17 ianuarie 2017

Această cauză privea anchetarea de către autoritățile austriece a unei acuzații de trafic de persoane. Reclamantele, două resortisante filipineze, care lucraseră ca menajere sau în regim „au pair” în Emiratele Arabe Unite, susțineau că angajatorii le-au luat pașapoartele și le-au exploatat.

¹ A se vedea, de asemenea: Idemugia împotriva Franței, decizie privind admisibilitatea din 27 martie 2012.

Susțineau că acest tratament a continuat în perioada unei scurte șederi la Viena, unde angajatorii le luaseră, și unde reușiseră în cele din urmă să fugă. În urma plângerii penale depuse de reclamante împotriva angajatorilor lor în Austria, autoritățile au considerat că nu au jurisdicție asupra presupuselor infracțiuni comise în străinătate și au decis să nu continue ancheta în cazul reclamantelor în ceea ce privește evenimentele din Austria. Reclamantele susțineau că au fost supuse la muncă forțată și au făcut obiectul traficului de persoane, și că autoritățile austriece nu au efectuat o anchetă efectivă și exhaustivă în ce privește afirmațiile lor. Susțineau în special că tot ceea ce s-a întâmplat în Austria nu putea fi privit drept un caz izolat și că autoritățile austriece aveau obligația în temeiul dreptului internațional de a ancheta și evenimentele care se produsese în străinătate. Curtea, constatând că autoritățile austriece și-au respectat obligația de a proteja reclamantele ca (potențiale) victime ale traficului de persoane, a hotărât că nu a fost încălcat art. 4 (Interzicerea muncii forțate) și că nu a fost încălcat art. 3 (Interzicerea tratamentelor inumane ori degradante) din Convenție. În special, acesta a luat notă de faptul că nu exista nicio obligație în temeiul Convenției ca autoritățile să ancheteze recrutarea reclamantelor în Filipine sau presupusa lor exploatare în Emiratele Arabe Unite, întrucât statele membre nu sunt obligate în temeiul art. 4 din Convenție să prevadă jurisdicție universală asupra infracțiunilor de trafic de persoane comise în străinătate. În ceea ce privește evenimentele din Austria, Curtea a concluzionat că autoritățile au luat toate măsurile care puteau fi rezonabil preconizate, dată fiind situația. Reclamantele, susținute de un ONG finanțat de stat, au fost audiate de ofițeri ai poliției special instruiți, li s-au acordat permise de ședere și de muncă pentru a reglementa șederea lor în Austria, și a fost impusă o interdicție privind dezvăluirea datelor lor cu caracter personal, pentru a le proteja. În plus, anchetarea acuzațiilor reclamantelor legate de șederea lor în Viena a fost suficientă, iar motivarea autorităților, având în vedere faptele și probele disponibile, a fost rezonabilă. Orice măsuri suplimentare în acest caz – precum confruntarea angajatorilor reclamantelor – nu ar fi avut nicio perspectivă rezonabilă de succes, întrucât nu exista niciun acord de asistență juridică reciprocă între Austria și Emiratele Arabe Unite, în măsura în care reclamantele s-au adresat poliției abia la

aproximativ un an după producerea evenimentelor în cauză, atunci când angajatorii lor părăsiseră demult țara.

1.1.7. Chowdury și alții împotriva Greciei 30 martie 2017

Reclamanții – 42 de resortisanți din Bangladesh – au fost recrutați în Atena și în alte regiuni ale Greciei, între sfârșitul lui 2012 și începutul lui 2013, fără permis de muncă în Grecia, pentru a munci la principala fermă de căpșuni din Manolada. Angajatorii nu le-au plătit salariile reclamanților și i-au obligat să muncească în condiții fizice dificile, sub supravegherea unor paznici înarmați. Reclamanții afirmă că au fost supuși la muncă forțată sau obligatorie. De asemenea, susțineau că statul avea obligația să împiedice ca aceștia să fie victime ale traficului de persoane, să adopte măsuri preventive în acest scop și să-i pedepsească pe angajatori. Curtea a hotărât că a fost încălcat art. 4 § 2 (Interzicerea muncii forțate) din Convenție, constatând că reclamanții nu au beneficiat de o protecție efectivă din partea statului elen. Curtea a observat, în special, că situația reclamanților reprezenta trafic de persoane și muncă forțată și a precizat că exploatarea prin muncă era unul dintre aspectele traficului de persoane. Curtea a constatat, de asemenea, că statul nu și-a îndeplinit obligația de a preveni situația traficului de persoane, de a proteja victimele, de a desfășura o anchetă efectivă cu privire la infracțiunile comise și de a pedepsi persoanele responsabile pentru traficul de persoane.

1.1.8. T.I. și alții împotriva Greciei (nr. 40311/10) Cerere comunicată Guvernului elen la 6 septembrie 2016

Recunoscute drept victime ale traficului de persoane, reclamantele, trei resortisante din Rusia, se plâng în special că statul elen nu și-a respectat obligațiile de a sancționa și de a urmări penal acte legate de traficul de persoane în cauzele lor. Curtea a comunicat cererea Guvernului elen și a adresat întrebări părților, în temeiul art. 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate), art. 6 (Dreptul la un proces echitabil) și art. 13 (Dreptul la un recurs efectiv) din Convenție.

1.1.9. S.M. c. Croației, 60561/14, 25.06.2020

Eșecul în desfășurarea unei anchete efective privind acuzațiile de trafic de ființe umane și de exploatare în scopul practicării prostituției constituie o încălcare a art. 4 al Convenției pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale. În fapt, reclamantul a depus o plângere

împotriva lui T.M., fost polițist, susținând că acesta îl forțase să se prostitueze. Ulterior, T.M. a fost acuzat de comiterea infracțiunii de constrângere la practicarea prostituției, ca formă agravată a infracțiunii de proxenetism. În anul 2013, instanța națională l-a achitat pe T.M.: deși se constatase faptul că acesta organizase o rețea de prostituție prin intermediul căreia îl recrutase pe reclamant, nu s-a constatat faptul că-l constrânsese să se prostitueze. T.M. a fost acuzat doar pentru forma agravată a infracțiunii în discuție și, prin urmare, nu a putut fi condamnat pentru infracțiunea de proxenetism. Contestarea procurorului a fost respinsă, iar cererea adresată autorității naționale constituționale a reclamantului a fost declarată inadmisibilă. În drept – în spiritul art. 4 al Convenției, traficul și exploatarea în scopul practicării prostituției pun în pericol demnitatea umană și libertățile fundamentale ale victimelor; nu-și pot găsi germeii într-o societate democratică. De asemenea, s-a considerat inutilă constatarea faptului: tratamentul de care s-a plâns reclamantul echivala cu „sclavia”, cu „aservirea” sau cu „munca forțată”. S-a punctat: în sensul Protocolului de la Palermo, al Convenției privind lupta împotriva traficului de persoane, al Convenției pentru suprimarea traficului de persoane și a exploatării prostituției semenilor și al Convenției privind eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei, traficul în sine, precum și exploatarea în scopul practicării prostituției cade sub incidența art. 4 al Convenției. Curtea a constatat că plângerile reclamantului prezentau trei aspecte, apreciindu-le în mod distinct: Dacă existase un set de norme capabile de stăvilire – Prostituția este ilegală în Croația –, atât exploatarea prostituției, inclusiv constrângerea la prostituție, ca formă agravată a celei dintâi, cât și oferirea personală a serviciilor sexuale erau incriminate. Infracțiunile de trafic de ființe umane, sclavie, muncă forțată și infracțiunea de proxenetism erau interzise. Consimțământul victimei fusese irelevant pentru existența infracțiunii de trafic de ființe umane, iar începând cu anul 2013, aspectul este consacrat în Codul penal și în cazul proxenetismului. Mai mult, începând cu anul 2013, beneficierea de servicii sexuale constituia o faptă penală. Urmărirea penală pentru infracțiunea menționată era efectuată de organele Procuraturii, Codul de Procedură Penală al Croației conținea și dispoziții privind drepturile victimelor infracțiunilor și, în special, ale victimelor infracțiunilor suferinde din

urma atentării la libertatea sexuală.

1.2. Statutul de refugiat și permisul de ședere

1.2.1. L.R. împotriva Regatului Unit (nr. 49113/09) 14 iunie 2011 (decizie de radiere de pe rol)

Reclamanta susținea că fusese traficată din Italia în Regatul Unit de către un bărbat albanez, care o obliga să se prostitueze într-un club de noapte, colectând toți banii pe care îi câștiga. Reclamanta a evadat și a început să locuiască într-un adăpost al cărui nume nu a fost dezvăluit. Aceasta afirma că expulzarea sa din Regatul Unit în Albania ar expune-o riscului de a fi supusă unor tratamente care ar încălca art. 2 (Dreptul la viață), art. 3 (Interzicerea tratamentelor inumane ori degradante), art. 4 (Interzicerea sclaviei și a muncii forțate) și art. 8 (Dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție. Curtea a decis radierea cererii de pe rol, în conformitate cu art. 37 (Radierea de pe rol) din Convenție, întrucât a constatat că reclamantei și fiicei sale li s-a acordat statutul de refugiat în Regatul Unit și că nu mai exista niciun risc să fie expulzate în Albania. De asemenea, Guvernul s-a angajat să plătească reclamantei suma reprezentând cheltuielile de judecată efectuate.

1.2.2. D.H. împotriva Finlandei (nr. 30815/09) 28 iunie 2011 (decizie de radiere de pe rol)

Reclamantul, resortisant somalez născut în 1992, a sosit cu vaporul în Italia în noiembrie 2007. Acesta fugea din Mogadishu unde susținea că fusese forțat să intre în armată după colapsul structurilor administrative ale țării și că acolo risca să fie ucis de trupele etiopiene care încercau să captureze și să ucidă tineri soldați somalezi. Autoritățile italiene l-au lăsat pe străzile Romei în iarna lui 2007, fără niciun ajutor sau resurse. Suferea constant de foame și de frig, abuzat fizic și verbal pe străzi și de poliția din Milano, unde încerca să primească ajutor. În cele din urmă, a fost traficat în Finlanda, unde a depus o cerere de azil care a fost respinsă în februarie 2010. Reclamantul se plânga că, dacă ar fi revenit în Italia, exista riscul să fie supus tratamentelor inumane ori degradante contrare art. 3 din Convenție, în special pentru că era un minor neînsoțit. Curtea a hotărât radierea de pe rol a cauzei, în conformitate cu art. 37 (Radierea de pe rol) din Convenție, întrucât a observat că reclamantului i se acordase permis de ședere permanentă în Finlanda și că nu mai făcea obiectul unei măsuri de expulzare. Curtea a considerat că problema care dusesese la formularea plângerii în

cazul acestuia a fost soluționată.

1.2.3. O.G.O. împotriva Regatului Unit (nr. 13950/12) 18 februarie 2014 (decizie de radiere de pe rol)

Reclamanta, resortisantă nigeriană, care susținea că este o victimă a traficului de persoane, s-a plâns că expulzarea sa în Nigeria ar expune-o unui risc real de a fi retrafficată. Curtea a decis radierea cererii de pe rol, în conformitate cu art. 37 (Radierea de pe rol) din Convenție, constatând că în cazul reclamantei nu mai exista riscul să fie expulzată, întrucât i se acordase statutul de refugiat și dreptul de ședere permanentă în Regatul Unit. În plus, autoritățile din Regatul Unit au recunoscut că fusese o victimă a traficului de persoane.

1.3. Măsurile adoptate de state împotriva traficantilor și complicilor acestora. Cauze aflate sub incidența art. 8 (Dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție

1.3.1. Kaya împotriva Germaniei 28 iunie 2007 (decizie privind admisibilitatea)

Reclamantul, resortisant turc care trăia în Germania de aproximativ 30 de ani, a fost condamnat în 1999, între altele, pentru tentativă de trafic de persoane în formă agravantă și vătămare corporală gravă. În 2001 a fost expulzat din Germania în Turcia după ce acesta executase deja două treimi din pedeapsa cu închisoarea, întrucât instanțele au constatat că exista un risc ridicat ca acesta să continue să reprezinte o amenințare gravă la ordinea publică. Reclamantul s-a plâns că expulzarea sa din Germania i-a încălcat viața sa privată și de familie. Curtea a hotărât că nu a fost încălcat art. 8 (Dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție. A constatat că expulzarea reclamantului s-a făcut în conformitate cu Convenția, având în special în vedere faptul că acesta fusese condamnat pentru infracțiuni grave în Germania și că, în cele din urmă, ar fi putut să se întoarcă în Germania.

1.4. Cauze aflate sub incidența art. 1 (Protecția proprietății) din Protocolul nr. 1

1.4.1. Tas împotriva Belgiei 12 mai 2009 (de-

decizie privind admisibilitatea)

Această cauză privea confiscarea locațiilor utilizate în infracțiuni legate de traficul de persoane și exploatarea străinilor aflați într-o situație vulnerabilă. Reclamantul invoca în special art. 1 (Protecția proprietății) din Protocolul nr. 1 la Convenție. Curtea a declarat cererea inadmisibilă ca fiind vădit nefondată. Ținând seama de marja de apreciere acordată statelor membre în controlul „utilizării proprietății conform interesului general”, în special în contextul unei politici care vizează combaterea activităților infracționale, a constatat că ingerința în dreptul reclamantului la respectarea bunurilor nu a fost disproporționată în raport cu scopul legitim urmărit, și anume, conform interesului general, pentru a combate traficul de persoane și exploatarea străinilor aflați într-o situație precară.

Concluzii. Toate țările care au semnat Convenția Consiliului Europei sunt monitorizate regulat de Grupul de experți pentru lupta împotriva traficului de ființe umane (GRETA). Rolul GRETA este să se asigure că prevederile Convenției sunt implementate eficient și că drepturile victimelor sunt respectate. GRETA analizează situația din fiecare țară, întocmind rapoarte care identifică exemplele pozitive și lacunele și face recomandări cu privire la modul în care se poate îmbunătăți implementarea Convenției, în fiecare țară. Rapoartele și recomandările sunt făcute publice și sunt publicate pe site-ul antitrafic al Consiliului Europei. Traficul în scopul exploatarei prin muncă este principala formă de exploatare în Republica Moldova, reprezentând 66% din toate victimele în 2019, urmat de traficul de exploatare sexuală. Potrivit statisticilor oficiale, 1496 de persoane au fost identificate ca victime ale traficului în Republica Moldova în perioada 2015-2019. 47% dintre ele erau femei și 21% erau copii. Principala țară de destinație a victimelor moldovenești a fost Federația Rusă, urmată de Republica Slovacă, Spania, Irlanda, Portugalia și Turcia. Un sfert dintre victime au fost traficate în Republica Moldova.

Referințe bibliografice

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994, publicată în 12.08.1994 în Monitorul Oficial nr. 1, data intrării în vigoare: 27.08.1994;
2. Convenția nr. 1950 din 04.11.1950 Pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților

3. Fundamentale, publicată: 30.12.1998 în Tratatul Internațional nr. 1 art. nr: 342, data intrării în vigoare: 01.02.1998, adoptată la Roma la 4 noiembrie 1950. A intrat în vigoare la 3 septembrie 1953;
3. [https://hudoc.echr.coe.int/eng#\(%22fulltext%](https://hudoc.echr.coe.int/eng#(%22fulltext%22))

- 22:1%22\%22CASE%20QF%20RANTSE V%20v. %20C YPRU S%20 AND%20RU S SI A%20-/accesat 12.03.2021 /
4. %20russian%20Translation]\%22%221.%22documentcollectionid%22:ț%22GRANDCHAMBER%22.%22CHAMBER%2211
 5. Bîrsan C., Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole. Ediția a 2- a, București, Editura C.FLBeck, 2010
 6. HOTĂRÂREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA Pentru modificarea și completarea Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.37 din 22 noiembrie 2004 „Cu privire la practica aplicării legislației în cauzele despre traficul de ființe umane și traficul de copii” nr.9 din 22.12.2008 Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2009, nr.4-5.
 7. http://iurisprudenta.csi.md/search_hot_expl.php?id=142. /accesat 16.03.2021 /
 8. https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Trafficking_ENG.pdf. /accesat 19.03.2021
 9. <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=171&id=1263&t=/Rezumat-CEDO/2018/Obligatii-pozitive-strongSM-v-Croatiastrong-Eecul-de-a-desfașura-o-ancheta-efectiva-privind-acuzatiile-de-traffic-de-fiinte-umane-i-de-exploatare-in-scopul-practicarii-prostitutiei-Incalcare>. -/accesat 20.03.2021 /
 10. <http://www.antitrafic.gov.md/pageview.php?l=ro&idc=10>. -/accesat 20.03.2021
-

Despre autor:

Lilia POPA,
*doctorandă, Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
procuror, Procuratura pentru Combaterea
Criminalității Organizate și Cauze Speciale.
email: liliapopa13@gmail.com.*

INTERVIURI

„ANALIZA STRATEGICĂ prin prisma activității CENTRULUI NAȚIONAL ANTICORUPȚIE”

Ghenadie BRÎNZA,

șef adjunct al Direcției Analitice, șeful Secției Analiză Strategică, CNA

Mariana ȘARGAROVCHI,

inspector superior al Direcției Educație Anticorupție, CNA

1. Introducere

Dna Mariana Șargarovschi:

Bărbații sunt mai predispuși la comiterea infracțiunilor de corupție și conexe corupției, iar vârsta medie a acestora este de 40 de ani.

Fiecare a noua persoană implicată în acte de corupție este Femeie, iar vârsta medie a acesteia este de 44 de ani.

Aproximativ jumătate dintre bărbații implicați în acte de corupție au studii superioare.

„Acestea sunt unele date oferite de Secția Analiză Strategică a Direcției Analitice din cadrul Centrului Național Anticorupție”.

Dnl Ghenadie Brînza:

Dacă aproximativ jumătate dintre bărbații implicați în acte de corupție au studii superioare, doar a cincea parte dintre femei au acest nivel de studii.

Peste 60% dintre femeile implicate în acte de corupție au studii medii.

Aproape 80 la sută dintre persoanele implicate în acte de corupție nu au săvârșit anterior infracțiuni, adică sunt la prima abatere.

40 la sută dintre persoane săvârșesc actele de corupție în stradă, peste 20 la sută (23%) – la locul de muncă, iar 19 la sută – chiar în interiorul edificiilor autorităților publice. Restul infracțiunilor au fost comise în automobile (8%), în diferite localuri publice (8%), precum și la domiciliu (2%).

Aproximativ 35 la sută dintre infractori sunt angajați în serviciul public, acest domeniu fiind cel mai afectat de corupție.

Acestea sunt unele date preliminare ale studiului în privința profilului infractorului pe cazurile de corupere pasivă, corupere activă și trafic de influență, desprins din analiza strategică a sentințelor pe acte de corupție și conexe corupției, pronunțate de către instanțele judecătorești în anul 2020.

2. Ce reprezintă Subdiviziunea Analitică în cadrul CNA, ce atribuții are și de către cine este reprezentată?

Direcția Analitică a Centrului Național Anticorupție este o subdiviziune structurală a aparatului central, subordonată nemijlocit directorului Centrului, cu atribuții de analiză a informației și acordarea suportului analitico-informațional.

Efectuarea analizei operaționale și strategice a actelor de corupție, a actelor conexe corupției și a faptelor de comportament corupțional reprezintă una din atribuțiile de bază ale Centrului Național Anticorupție, iar Direcția Analitică este responsabilă de această misiune.

În cadrul Direcției Analitice activează 12 angajați, repartizați în cadrul a 2 secții, Secția Analiză Strategică și Secția Analiză Operațională.

Secția Analiză Strategică este responsabilă de elaborarea analizelor strategice, ca activitate de

bază, precum și de acordarea asistenței analitice în cadrul altor activități, precum Programul de dobândire a cetățeniei RM prin investiție și Expertiza anticorupție a proiectelor de acte normative.

3. Ce presupune Analiza Strategică în general și care sunt elementele esențiale ale acestei activități într-un organ de drept abilitat cu misiunea de prevenire și combatere a corupției?

Analiza strategică este o metodă de analiză a informației, care, abordând probleme cu relevanță majoră de nivel național pe termen lung, conturează concluzii predictive capabile de a surprinde tendințe și evoluții pe viitor.

Mai simplu spus, reprezintă metoda proactivă de analiză a informației orientată spre viitor, destinată înțelegerii tendințelor pe termen lung, chiar dincolo de orizont.

Ca activitate în cadrul Centrului Național Anticorupție, analiza strategică reprezintă o analiză multisectorială și multisursă, care tinde să asigure evaluarea nivelului, tendințelor și prognozarea fenomenului corupției cu impact major în sfera securității naționale.

Având în vedere misiunea de bază a Centrului, analizele strategice sunt orientate în diverse domenii social-economice, în activitatea autorităților publice, a instituțiilor și organizațiilor de drept public și privat, în gestionarea mijloacelor publice și a celor provenite din asistență externă.

4. Care sunt etapele realizării unei analize strategice, consecutivitatea și importanța acestora?

Etapele analizei strategice includ succesiunea acțiunilor aferente de la cea de planificare și până la obținerea rezultatelor finale și reacțiilor privind eficacitatea și eficiența demersului desfășurat. Procesul respectiv asigură circuitul informațional optim de la surse către analiști și beneficiari, precum și evaluarea rezultatelor obținute în urma analizei nemijlocite a informațiilor și a diseminării / utilizării acestora.

Pentru realizarea analizei strategice, analistul de informații trebuie să parcurgă următoarele etape:

1. Planificarea și direcționarea activităților premergătoare analizei, care presupune *identificarea necesităților beneficiarilor, stabilirea modului de soluționare a necesităților și cerințelor, elaborarea planului de colectare a informațiilor și direcționarea eforturilor analiștilor*;
2. Implementarea planului de colectare a informațiilor *include cristalizarea conceptului și punerea în aplicare a planului de colectare și stocarea informațiilor, cu respectarea procedurilor în uz*.
3. Evaluarea datelor și informațiilor *este etapa esențială în ciclul informațional, care impune stabilirea prealabilă a credibilității surselor de informații și a validității conținutului acestora*;
4. Prelucrarea și integrarea datelor și informațiilor *reprezintă ansamblul de procedee, tehnici și operațiuni aplicate în scopul obținerii elementelor informaționale utilizabile și cu sens, totodată, identificarea tipului formatului adecvat analizei (tabel, grafic, diagramă, cartogramă etc.)*;
5. Analiza informațiilor *este etapa de examinare cu atenție a informațiilor pentru a descoperi înțelesul acestora și particularitățile esențiale, care produce descrieri, explicații sau prognoze ale criminalității, cauzelor, condițiilor, metodelor de săvârșire, personalității infractorului, inclusiv instituțiilor implicate*;
6. Elaborarea raportului de analiză strategică *presupune descrierea aspectelor analizei strategice cu respectarea condițiilor de formă și de conținut și satisfacerea necesităților beneficiarului, oferind, totodată, și răspuns la întrebările acestuia*;
7. Diseminarea raportului de analiză strategică *asigură finalitatea ciclului informațional și constă în livrarea raportului de analiză strategică în adresa beneficiarilor*;
8. Feedback-ul și proiectarea măsurilor subsecvente acestuia *comportă obținerea reacțiilor din partea beneficiarilor asupra raportului de analiză strategică furnizat*.

5. A fost desprins elementul sau termenul de beneficiar al Raportului de analiză strategică. Cine sunt beneficiarii activității analitice ai Centrului sau, mai concret, ai produselor analitice de nivel strategic?

Direcția analitică își desfășoară activitatea în colaborare cu majoritatea subdiviziunilor structurale ale Centrului, cu alte organe de drept, autorități publice centrale, autorități administrative centrale și societatea civilă.

Cel mai frecvent, analizele strategice sunt expediate subdiviziunilor specializate ale Centrului pentru a interveni în consecință, reieșind din competența acestora. De asemenea, printre beneficiarii produselor analitice de nivel strategic se mai regăsesc conducerea Centrului, Direcția generală prevenirea corupției, Direcția testarea integrității profesionale, Secția management operațional etc.

6. Dacă am intra un pic mai detaliat în esența etapelor realizării unei analize strategice, am observa că o bună parte dintre acestea se referă la partea informativă, adică la datele și informațiile analizate, de la evaluarea surselor, până la analiza propriu-zisă. Care sunt sursele de informație în cadrul activității analitice ale subdiviziunii pe care o reprezentați?

Literatura de specialitate divizează sursele de informații în două categorii mari: surse deschise și surse închise.

Prima categorie, OSINT (Open Source Intelligence) joacă un rol important în culegerea informațiilor clasificate pentru acoperirea necesarului informațional. În funcție de accesul la informație, sursele deschise pot fi clasificate în:

- surse tradiționale (mass-media);
- internetul (care conține surse cu acces nelimitat și surse comerciale care, contra cost sau în baza unui abonament, pot furniza produse necesare activității de informații);
- așa-numita literatură gri de informație (ONG-urile, instituțiile de învățământ și cercetare, companii comerciale, agenții guvernamentale etc.);
- surse umane (observatori, cercetători, experți etc.);
- sateliți comerciali.

Surse închise sunt sursele de informații structurate sub forma unor baze de date cu disponibilitate și acces limitat pentru publicul larg. Direcția analitică a Centrului Național Anti-

corupție are asigurată conexiunea cu sursele închise de informații interne, precum și cu sistemele informaționale automatizate, inclusiv registre deținute de autoritățile publice.

În cadrul elaborării analizelor strategice, Direcția analitică mai poate solicita, în condiții legale, suport analitic autorităților publice pe diferite domenii de activitate și instituții vizate în scopul aprecierii nivelului, tendințelor și prognozării fenomenului corupției.

7. Se menționează despre importanța factorului uman în procesul elaborării analizei strategice. Care ar fi elementele-cheie ce ar argumenta acest fapt?

Analistul de informații este responsabil de asigurarea cu succes a ciclului informațional în cadrul analizei strategice. Acest fapt presupune minte deschisă, spirit de inițiativă, atitudine proactivă, creativitate, cu exersare în permanență a gândirii critice. Analistii trebuie stimulați să fie inovativi, dar și riguroși, astfel încât să sublinieze în produsele analitice atât limitele, cât și idealurile analizei de informații.

Capacitățile mintale umane în analiza de intelligence trebuie să fie bazate pe experiență în domeniu și abilități psihologice suficiente identificării tendințelor de evoluție a indicatorilor de amenințări până „dincolo de orizont”. Tehnic vorbind, analistul de informații este responsabil de parcurgerea cu succes a tuturor etapelor analizei strategice, de la planificarea și direcționarea activităților până la elaborarea raportului de analiză strategică și satisfacerea necesităților beneficiarilor.

Dacă am admite o paralelă, în termeni comerciali, am distinge câteva elemente esențiale în circuitul informațional, precum Solicitantul, Informația, Analistul de Informații, Raportul de Analiză Strategică și Beneficiarul.

În acest sens, Analistul de Informații ar reprezenta factorul determinant al produsului analitic de nivel strategic.

8. Dacă ar fi să trecem la activitatea propriu-zisă a Secției Analiză strategică, cum o apreciați? Dați-ne câteva date sau cifre ale activității.

Succesul activității analitice poate fi apreciat

reieșind din reacția manifestată de beneficiari asupra raportului de analiză strategică furnizat. În acest sens, este recomandată comunicarea eficientă, pe alocuri permanentă, între solicitant, analistul responsabil de activitatea de intelligence și beneficiar. Direcția analitică tinde în permanență spre menținerea climatului sănătos de comunicare în procesul analitic.

Cu referire la indici ai activității, Secția analiză strategică a elaborat, în perioada anului 2019, 16 produse analitice de nivel strategic, iar în perioada anului 2020 – 12 produse analitice de nivel strategic și 8 note analitice.

În anul 2019, analizele strategice au fost concentrate pe analiza sentințelor pe cazurile de corupție adoptate de către instanțele de fond, organele de control, gestionarea banilor publici în evidența trezorerială și unități de implementare a proiectelor.

În anul 2020, analizele strategice au fost concentrate pe analiza sentințelor pe cazurile de corupție adoptate de către instanțele de fond, construcții ilegale și expertiza judiciară în construcții, învățământ (achiziția manualelor), achiziții publice, medicină ș.a.

Notele analitice au fost orientate în scopul aprecierii indicatorilor coruptibili din domeniul transportului public, petrolier, învățământ, acordarea cetățeniei RM și administrarea proprietății publice.

O altă activitate a Secției analiză strategică constă în acordarea suportului analitic în cadrul expertizei anticorupție a proiectelor de acte normative, la solicitarea Direcției legislație și expertiză anticorupție.

În scopul aprecierii corespunderii cu politica statului de prevenire și combatere a corupției, în anul 2019 au fost examinate 15 demersuri, iar în anul 2020 – 22 de demersuri.

În același context, se menționează și despre atribuția Centrului de eliberare a avizelor privind lipsa de pericol sau risc pentru ordinea publică și securitatea statului din partea solicitanților cetățeniei RM prin investiție. Fiind responsabilă de această misiune, Secția analiză strategică a asigurat coordonarea asistenței subdiviziunilor Centrului la întocmirea avizelor respective.

9. Cel mai recent studiu plasat pe pagina web a

Centrului Național Anticorupție este Analiza strategică privind funcționalitatea mecanismului de depunere a contestațiilor, examinarea acestora și deciziile adoptate de către Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor”. Puteți să ne oferiți câteva aspecte importante ale acestei analize referitoare la domenii afectate, subiecți implicați, concluzii, recomandări și, dacă este cazul, reacțiile beneficiarilor asupra raportului de analiză strategică furnizat.

Analiza strategică privind funcționalitatea mecanismului de depunere a contestațiilor, examinarea acestora și deciziile adoptate de către Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor a fost elaborată chiar la sfârșitul anului 2020, în care au fost reflectate problematici din domeniul achizițiilor publice, contestarea acestora și deciziile adoptate în urma contestării. De asemenea, analiza strategică a încercat să asigure evaluarea unor tendințe și prognoze aferente procesului de contestare a procedurilor de achiziții publice, precum și identificarea unor vulnerabilități de corupție. Printre aspectele importante ale analizei, pot fi menționate:

- Aproximativ 10% din numărul total al procedurilor desfășurate sunt contestate la Agenția Națională pentru Soluționarea Contestațiilor, iar valoarea acestora constituie 50% din suma totală a achizițiilor. Acest fapt constată un interes sporit al contestării achizițiilor publice valoroase.
- În perioada 2017 (4 luni)-2020 (6 luni) au fost contestate 1955 de proceduri de achiziții publice, iar valoarea estimativă a acestora este de aproximativ 12,5 miliarde lei.
- Calculele dinamicii lunare ale contestațiilor arată o creștere constantă care, de la media de 32 de contestații înregistrate în anul 2017 a ajuns la 70 în anul 2020, iar analiza predictivă a fenomenului ar constata o tendință orientată spre creșterea numărului pe viitor.
- În 897 de cazuri, sau aproximativ 45%, contestațiile depuse au fost acceptate spre examinare, valoarea achizițiilor fiind de 6 245 583 967 lei. Obiectul contestațiilor examinate l-a constituit documentația de atribuire în 135 de cazuri (15%) și rezultatele

- procedurii în 762 de cazuri (85%).
- În 1104 de cazuri, sau aproximativ 55%, contestațiile depuse au fost respinse, valoarea achizițiilor fiind de 6 739 155 499 lei. Obiectul contestațiilor, în acest caz, l-a constituit documentația de atribuire în 221 de cazuri (20%) și rezultatele procedurii în 883 de cazuri (80%).
 - Lider la capitolul contestații a fost Centrul pentru Achiziții Publice Centralizate în Sănătate. Instituția s-a regăsit în 67 de contestații admise și 98 de contestații respinse.
 - Analiza intereselor unor consilieri pentru soluționarea contestațiilor a identificat cazuri de posibile promovări ale intereselor companiilor gestionate de persoane apropiate acestora.
 - Neexecutarea deciziilor ANSC sau executarea formală a acestora, precum și nerespectarea condițiilor de raportare în privința aplicării măsurilor de remediere cu caracter obligatoriu indicate în deciziile ANSC, generează decizii finale în favoarea aceluiași câștigători, desemnați inițial în cadrul procedurilor de achiziții publice.
 - Contestarea deciziilor ANSC în instanțele de judecată constată intenția tergiversării soluționării conflictelor în privința procedurilor de achiziții publice.
 - Nerespectarea Regulamentului privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe pagina web, aprobat prin Hotărârea CSM nr.472/21 din 18.12.2008, în cazurile de soluționare a contestațiilor, ar putea dezvolta ideea interesului părților cointeresate în proces, inclusiv a reprezentanților sistemului judecătoresc.

O bună parte din constatările menționate dezvoltă riscurile admiterii fraudării achizițiilor publice și comiterii actelor de corupție.

Agencia Națională pentru Soluționarea Contestațiilor a luat act de concluziile analizei strategice, intervenind cu unele îmbunătățiri în conformitate cu recomandările formulate de Centrul Național Anticorupție.

Analiza respectivă, de asemenea, a fost expediată în adresa subdiviziunilor Centrului responsabile de prevenirea și combaterea corupției.

10. Dacă e să revenim la datele oferite de către dvs. mai sus, precum și la studiile plasate pe pagina web a Centrului Național Anticorupție, se observă unele analize strategice în privința sentințelor adoptate de către instanțele de judecată, în dosarele pentru fapte de corupție și conexe corupției. Puteți să ne oferiți unele informații despre elaborarea acestor analize strategice?

Anual, Direcția analitică analizează sentințele adoptate de către instanțele de judecată, în dosarele pentru fapte de corupție și conexe corupției. Analiza respectivă include, de asemenea, și profilul infractorului pe cazurile de corupere pasivă, corupere activă și trafic de influență. Pentru moment, analiza strategică pe aceste fapte este la etapa definitivării, iar rezultatele obținute în acest sens vor fi mediatizate în perioada imediat următoare.

Activitățile respective se regăsesc în planul de activitate anual al Centrului Național Anticorupție, aprobat prin hotărârea Colegiului.

La elaborarea analizei strategice respective sunt antrenați și procurorii anticorupție, care oferă în mod permanent informația referitoare la dosarele pentru fapte de corupție și conexe corupției și sentințele adoptate de instanțele de judecată. Informația prezentată este coroborată cu datele din sursele deschise, în unele cazuri cu cele din sursele închise, supusă procesului analitic conform tuturor etapelor ciclului informațional.

Câteva aspecte de bază din cadrul analizei strategice în privința sentințelor adoptate de instanțele de judecată în dosarele pentru fapte de corupție și conexe corupției:

- Pe parcursul anului 2020, au fost analizate 308 de cazuri conform sentințelor pronunțate față de 199 de persoane:

- Pentru trafic de influență – 115 (37%) de cazuri;
- Pentru corupere activă – 63 (21%) de cazuri;
- Pentru corupere pasivă – 49 (16%) de cazuri.

- În 95% din cazuri, instanțele au stabilit vinovăția inculpaților, pronunțând sentințe de condamnare (83%/237 episoade) și încetare pe temeuri de nereabilitare (17%/55 episoade). În alte 5% din cazuri, instanțele au pronunțat sen-

tințe de achitare a persoanelor cu reabilitarea acestora.

– În 70% din cazurile condamnate, a fost stabilită pedeapsa cu amendă (*comparativ cu anul 2019, au fost aplicate mai puține amenzi, iar valoarea medie a acestora a fost mai mare*).

– Aplicarea pedepselor cu închisoare cu executare reală a scăzut considerabil în anul 2020 (4%), iar termenul mediu în acest sens a constituit 2 ani și 7 luni (*în anul 2019, închisoarea cu executare reală a fost aplicată în 13% din cazuri, iar termenul mediu în acest sens a constituit 2 ani și 5 luni*).

– Executarea suspendată a închisorii a fost dispusă în 57% din cazurile de condamnare, termenul de probă constituind în medie 2 ani și 3 luni.

– Privarea de dreptul de a ocupa funcții a fost aplicată în 22% din cazurile de condamnare, care, de asemenea, a înregistrat o scădere (în anul 2019 – 28%).

– În 84% din cazurile de stabilire a vinovăției inculpaților, examinările judiciare au avut loc în procedură specială pe baza probelor administrate în faza de urmărire penală și în baza acordului de recunoaștere a vinovăției (*comparativ cu anul 2019, aceste cazuri au înregistrat o creștere de 10%*).

O parte din constatările menționate ar putea dezvolta ipotezele unor vulnerabilități și riscuri de corupție, însă o apreciere mai certă în acest sens se va regăsi în varianta definitivă a analizei strategice.

11. Se creează impresia că multe analize strategice nu sunt aduse la cunoștința publicului larg. Dacă este așa, care ar fi motivul?

După cum s-a menționat, cel mai mare număr de analize strategice sunt expediate subdiviziunilor specializate ale Centrului pentru a interveni în consecință, reieșind din competența acestora. Produsele analitice ar putea genera autorizarea și efectuarea măsurilor speciale de investigații, acțiunilor de urmărire penală sau chiar autorizarea testării integrității profesionale.

Aceste motive determină evitarea prezentării publice a unor analize strategice.

12. Puteți să ne spuneți ce produse analitice aveți în proces de elaborare în acest moment și care sunt obiectivele acestora?

În procedura analiștilor de informații din cadrul Secției Analiză Strategică sunt mai multe analize strategice, orientate în scopul asigurării evaluării nivelului, tendințelor și prognozelor fenomenului corupției, în domeniul achizițiilor publice, construcțiilor ilegale și consumului substanțelor narcotice.

Unele dintre acestea poartă un caracter permanent, cu monitorizare continuă pe parcursul anului, propuse să genereze reacții periodice prin prezentarea rapoartelor de caz, note analitice lunare și trimestriale, precum și rapoarte generalizate de analiză strategică.

In memoriam

TUDOR ROȘCA

– PRIMUL RECTOR AL ACADEMIEI NAȚIONALE DE POLIȚIE „ȘTEFAN CEL MARE”

Domnul Tudor Roșca s-a născut la 29 mai 1947 în satul Talmaza, raionul Ștefan Vodă, într-o familie de țărani vrednici: Efrosenia și Avram Roșca. Fiind mezinul în familie, alături de sora Vera și frații Vasile, Gheorghe și Ambrosii, ajuta părinții la muncile agricole prestate în gospodăria individuală și cea colectivă. Anume din fragedă copilărie și, ulterior, în adolescență, sub influența condițiilor educației familiale și școlare, specifice traiului rural, se conturează trăsăturile de caracter și calitățile umane care îl vor însoți pe parcursul vieții și, respectiv, îl vor defini ca personalitate: harnic, onest, sincer, deștept, curajos, militant al demnității, adevărului și dreptății.

În anul 1966, după absolvirea cu mențiune a școlii medii din satul natal, în luna septembrie este înrolat în forțele armate, iar după satisfacerea serviciului militar în termen, la 1 septembrie 1969, susținând cu succes examenele de admitere, este înmatriculat la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova.

În cei 5 ani universitari, s-a manifestat ca un student exemplar, cu performanțe sportive de nivel republican la lupte libere; totodată, fiind beneficiarul celei mai mari burse speciale de stat, a absolvit facultatea cu calificativul „excellent”, obținând specialitatea râvnită și meritată de jurist.

Cu deosebită plăcere, domnul Profesor Tudor Roșca își amintea de anii de studenție, mândrindu-se cu colegii universitari: Nicanor Cojocar, Alexei Potângă, Vasile Balabchin, Claudia Namatov (Șepitca), Andrei Smochină, Angela Apostol (Bobeico), Alexandru Șepitca, Nicolai Nicoară, Gheorghe Oprea, Vladimir Dilan, Victor

Ciornâi și alții, iar printre profesorii iubiți, cu profundă recunoștință, menționa distinșii reprezentanți ai învățământului juridic superior autohton din perioada postbelică: Vasile Petrov, Dumitru Leoșchevici, Gheorghe Cușco, Veaceslav Diablo, Constantin Florea, Vladimir Lavric, Tudor Negru, Victor Volcinschii, Simion Doroș, Iurie Tiutechin, Andrei Grigoriu, Alexandru Televca, Constantin Roșca, Vladimir Ivanov, Alexandru Cojuhari, Grigore Fiodorov, Trofim Carpov și alții.

Pentru tânărul jurist medaliat, activitatea profesională a demarat datorită conjuncturii fericite dintre calitățile native și capacitățile intelectuale formate, astfel încât în luna iulie 1974

domnul Tudor Roșca, prin concurs, este selectat și, respectiv, angajat la Universitatea de Stat „V.I. Lenin” din orașul Chișinău, Facultatea de Drept, Catedra „Disciplini juridicostatate”, unde a parcurs consecutiv toate etapele unei strălucite cariere didactico-științifice în învățământul juridic superior: laborant, lector-asistent, lector, lector superior, conferențiar și profesor universitar¹.

Prin recomandarea Senatului științific al Universității de Stat din Moldova din 05 octombrie 1974, susținând examenele, domnul Tudor Roșca accede la Aspirantura Universității de Stat din Moscova „Mihail Lomonosov”, unde, pe parcursul a 4 ani, face studii la doctorat, împreună cu conaționalii Gheorghe Hioară, Andrei Smochină, Sergiu Cobăneanu, Cheorghe Chibac, Grigore Rusu — personalități notorii ale științei juridice autohtone.

¹ Sergiu Furdui, „In memoriam: Omul și Savantul, domnul Profesor TUDOR ROȘCA, cavaler al Ordinului Republicii, personalitate notorie și marcantă a Științei și Educației

Despre această perioadă cu deosebită plăcere vorbește și Nicolae Osmochescu: „În septembrie 1974 împreună cu Gheorghe Chibac, Alexandru Borodac și Tudor Roșca am plecat la Moscova pentru a susține interviurile de specialitate Gheorghe, Alexandru și Tudor, iar eu – examenul de admitere la specialitate.

Toți patru am reușit cu brio probele de admitere pentru «Drept civil», «Drept penal», «Drept statal și administrativ» și «Drept internațional», fiind înmatriculați la doctorantura Facultății de Drept a Universității de Stat din Moscova «M. Lomonosov»². Mai târziu, după 3 ani, în una și aceeași zi, la unul și același Consiliu Științific Specializat, format din 21 de corifei ai științei juridice din Uniunea Sovietică, în 26 martie 1982, eu primul și Tudor al doilea, am susținut (lumea zice cu brio) tezele de candidat în științe juridice (astăzi doctor în drept)³.

În urma studiilor postuniversitare efectuate sub conducerea științifică a domnului Avakian Suren, profesor universitar și jurist emerit, a susținut cu succes teza de doctorat „Dezvoltarea Sovietelor locale de deputați ai poporului la etapa contemporană”, fiindu-i conferit titlul științific de doctor în drept în baza Hotărârii Consiliului juridic de Stat din 26 martie 1982. Cu diverse ocazii domnul Profesor Tudor Roșca mărturisea: «În timpul elaborării și susținerii tezei de doctorat am avut norocul să fiu îndrumat de unul dintre cei mai de vază savanți administrativiști, dl Avakian Suren, fiind inspirat de ideile științifice cu privire la locul și rolul cadrelor naționale în activitatea organelor administrației publice». Studiile doctorale i-au oferit prilejul să pătrundă în tainele dreptului administrativ, rezultatele primelor investigații științifice având un percutant ecou în dezvoltarea acestei importante ramuri de drept în sistemul juridic național.

Vizibil marcat de cea mai prestigioasă școală din Republica Moldova”. În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p. 15-16.

² Nicolae Osmochescu, „În amintirea lui Fedea, Tudor Roșca – Conferențiar și Profesor universitar”. În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p.39.

³ Idem.

la de doctorantură juridică, la acel timp, domnul Tudor Roșca, revenind la catedra de drept, la scurt timp, prin munca depusă, obține o autoritate incontestabilă în mediul academic și cel studentesc. Cursul „Dreptul administrativ”, elaborat și prezentat printr-o prestație didactico-științifică excelentă, reprezenta una dintre cele mai importante și interesante discipline de studii juridice, iar complexitatea și profunzimea prelegerilor ținute în aulele academice, conjugate cu o veritabilă energetică intelectuală, emanau cunoștințe vaste și prețioase, apreciate la cel mai înalt nivel de studenți și doctoranzi.

Concomitent cu lucrul de bază, participă nemijlocit și activ la organizarea și desfășurarea diverselor evenimente social-culturale din cadrul facultății de drept, inclusiv la formarea detașamentelor studențești, în cadrul cărora participa activ la lucrări pe șantierul economiei naționale.

Demonstrând calități excepționale organizatorice și de dirijare eficientă, bazată pe un management bine pus la punct și de perspectivă, la 1 martie 1985 domnul Profesor Tudor Roșca este ales în unanimitate decan al Facultății de Drept a Universității de Stat din Moldova, iar la 10 aprilie 1990 este reales în această înaltă funcție publică, exercitând-o cu onoare și demnitate până în anul 1991.

În perioada exercițiului funcției de decan (1 martie 1985-04 februarie 1991), fiind adeptul convins al proceselor social-politice privind restructurarea, publicitatea și transparența sistemului educațional, domnul Profesor Tudor Roșca întreprinde măsuri radicale și consistente în vederea dezideologizării acestui sistem în cadrul facultății de drept și trecerii la predare în limba română a disciplinelor de drept; în acest sens fiind elaborate

și adoptate noi programe de instruire juridică superioară, precum și noi manuale la disciplinele de drept supuse studiului juridic universitar. Urmare a acestor acțiuni progresiste și constructive, Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova a înregistrat performanțe remarcabile, plasându-se pe unul dintre primele locuri la competițiile unionale privind instruirea și pregătirea cadrelor în organele de drept, desfășurate între instituțiile de învățământ juridic superior⁴.

În 1990, luând în considerare mișcarea de eliberare națională a populației din Republica Moldova și lipsa cadrelor cu studii superioare juridice pentru organele Ministerului Afacerilor Interne (MAI), guvernul Republicii Moldova a aprobat Hotărârea nr. 276 din 17.08.1990 Cu privire la înființarea Academiei Naționale de Poliție „Ștefan cel Mare”. Hotărârea prevedea ca MAI al Republicii Moldova, începând cu 1 septembrie 1990, să formeze personalul de conducere și grupul de lucru al Academiei în număr de 15 persoane. La 1 ianuarie 1991 urmau să fie completate nu mai puțin de 50% din statele de funcționari, membrii corpului de comandă de rang inferior, mediu și superior, iar către 1 mai 1991, statele de personal ale Academiei trebuiau să fie completate. De la 1 septembrie 1991, Academia Națională de Poliție „Ștefan cel Mare” urma să înceapă procesul de instruire. Primele persoane incluse în grupul de lucru au fost Victor Moraru (loțiitorul comandantului, șef logistică), Chiril Ilii (loțiitorul comandantului pentru cadre și educație), Mihail Gheorghiuța (loțiitorul comandantului pentru studii) și alte persoane⁵.

Problema cu care s-au confruntat membrii acestui grup de lucru a fost cine va conduce această instituție nouă de învățământ și va forma corpul profesoral didactic, deoarece după cum vom instrui viitorii polițiști, așa vor servi patria și de aceea era nevoie de o persoană cu adevărat competență, dar și devotată statului și poporului acestei țări. Doritori au fost mai mulți, dar pentru a selecta o persoană într-adevăr demnă de această funcție a fost introdus în statutul Academiei condiția că

rector poate fi numai persoana care deține titlul de doctor în drept, este conferențiar universitar și are o practică didactică de 10 ani în instituțiile de învățământ superior. Au fost selectați candidați pentru această funcție mai mulți, unii cu activitate în Republica Moldova, alți concetățeni care activau în fostele republici socialiste, unii chiar voiau foarte tare să devină comandant. Stagiul de 10 ani de activitate didactică în instituțiile de învățământ superior a fost unul decisiv. Din candidaturile care corespundeau cât de cât cerințelor înaintate față de această funcție cea mai bună era a domnului Tudor Roșca, era doctor în drept, conferențiar universitar, dumnealui numai în funcția de decan al Facultății de Drept al USM avea stagiul de 6 ani. După discuția cu dumnealui, a acceptat propunerea noastră de a deveni comandantul Academiei⁶.

Prin Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 55 din 04 februarie 1991 Tudor Roșca este numit în funcție de comandant (rector) al Academiei Naționale de Poliție „Ștefan cel Mare”, iar la 27 octombrie 1992 este ales primul președinte al Senatului științific al acestei importante și prestigioase instituții de învățământ juridic superior din cadrul Ministerului Afacerilor Interne.

Chiar din primele zile, Tudor Roșca s-a implicat în asigurarea bunei funcționări a unei instituții de învățământ superior cu profil special, instituție care nu a mai existat până la acel moment în Republica Moldova. Pe fondul luptei politice, a ales prima generație de cadre, care trebuia să organizeze nu doar selectarea și înmatricularea unei noi generații de studenți, ci și să asigure instruirea calitativă a acestora. Una din cele mai importante sarcini pe care și-a trasat-o a fost orientarea cadrelor didactice și a efectivului de cursanți spre noile valori morale pe care le promova societatea. Anume Tudor Roșca selecționa cadre bine pregătite ce serveau drept modele de comportament. În acea perioadă complicată de tranziție a izbutit să ierarhizeze valorile, operând multe schimbări și formând o instituție de învățământ ce se deosebea de cele existente. Accentul era pus pe valorile generale umane, valori specifice domeniului juridic. Acorda un rol aparte valorilor naționale în forma-

⁴ Idem.

⁵ Chiril Levință, „Tudor Roșca, doctor în drept, conferențiar universitar, primul Rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare»”. În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p.32.

⁶ Victor Mocanu, „File din edificarea Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare»”. În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p.12-13.

rea profesională a viitorilor apărători ai ordinii de drept. Acest lucru a mărit considerabil numărul de candidați, concursul de admitere la studii în cadrul Academiei fiind unul dintre cele mai mari din șirul instituțiilor de nivel superior. Instituția avea statut de mare unitate militară, cu drapel de luptă, armament și alt gen de echipament. Deși o bună parte a vieții a fost funcționar civil, totuși a reușit să se implice cu multă dăruire în însușirea artei militare, atingând nivelul unui manager superior înzestrat cu calități deosebite. Primind drapelul de la primul președinte, Mircea Snegur, în aceeași zi, împreună cu corpul de ofițeri și cursanți ai Academiei „Ștefan cel Mare”, a depus jurământul de credință poporului Republicii Moldova, jurământ cărui i-a rămas fidel pe tot parcursul vieții. În prezența simbolurilor naționale, prin mesajul său, îi ghida pe profesori și cursanți să aibă un nou fel de gândire, de expresie și de acțiune pe potriva așteptărilor societății⁷.

Academia trebuia să pregătească conform Hotărârii de Guvern nr. 276 din 17.08.1990 specialiști cu studii juridice superioare pentru Ministerul Afacerilor Interne. Cursurile trebuiau ținute conform statutului Academiei numai în limba română, de aceea și profesorii trebuiau aleși corespunzător.

O situație interesantă a fost în domeniul instrucției de front, toți ofițerii noștri erau școliiți în limba rusă și comenzile de front tot le cunoșteau în termeni rusești. De aceea am fost nevoiți să rugăm colegii noștri de la Academia „Alexandru Ioan Cuza” din București să delege două persoane pentru a recalifica ofițerii noștri și a instrui studenții din promoția întâi la tabăra din Condița în termeni militari românești.

În scopul pregătirii specialiștilor cu studii superioare juridice pentru Ministerul Afacerilor Interne al Republicii Moldova a fost elaborat planul de învățământ unde se regăseau toate disciplinele din domeniul dreptului, plus o pregătire militară și sportivă intensivă⁸.

Cadrele didactice selectate de Tudor Roșca pentru a preda la Academie au fost de o ținu-

tă profesională și morală foarte înaltă. În primii ani la Academie au predat la disciplinele de drept Constantin Florea, Alexandru Borodac, Andrei Smochină, Boris Negru, Elena Aramă, Andrei Galben, Dumitru Baltaga, la disciplinele militare, Chiril Levița, Victor Cibotari, Constantin Golan, la pregătirea fizică și de luptă Efim Guțu, toți acești specialiști au fost selectați nu numai să predea disciplina, dar și să educe studenților în primul rând dragostea de carte, de neam și de țară, un lucru care l-a iubit și l-a stimat Tudor Roșca. Pe tot parcursul vieții sale⁹.

Domnul rector s-a dovedit a fi un fin cunoscător al oamenilor de valoare și cu caracter, reușind să selecteze o echipă de discipoli, convingându-i să se lanseze în domeniul căutărilor (adesea anevoioase) profesionale și științifice, care a constituit pentru fiecare dintre ei o rampă de lansare într-o carieră juridică de succes. Dânsul încerca mereu să-și conștientizeze colectivul și discipolii, cu mândrie părintească, că fiecare dintre ei și toți în echipă făuresc istorie¹⁰.

Profesorul Tudor Roșca face parte din pleiada personalităților ce au făurit și au trăit crearea statalității Republicii Moldova, ca apoi să-și racordeze întreaga sa existență la idealurile naționale, printre care formarea unui corp profesionist de ofițeri pentru Ministerul Afacerilor Interne ocupă locul de bază¹¹.

Ca personalitate notorie a neamului nostru Tudor Roșca a fost înzestrat cu un intelect deosebit, cu o inepuizabilă energie creatoare și putere de muncă, cu o vocație aleasă de organizator. Având la bază o viață de Om, un destin, o soartă, marcată de evenimentele epocii, s-a evidențiat nu numai ca un atent observator, dar și participând activ și nemijlocit în realizarea vieții sociale și juridice¹².

În raporturile de serviciu în perioada când domnul Tudor Roșca era Rector în Academia Na-

⁹ Idem, În același sens Simion Carp, *op. cit.*, p.6.

¹⁰ Oleg Balan, „În memoria omului și savantului Tudor Roșca”, În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p.46.

¹¹ Oleg Balan, Idem.

¹² Alexandru Arseni, „Tudor Roșca – profesor, comandant, Om”, În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p.50.

⁷ Simion Carp, „Date bibliografice cu privire la Tudor Roșca”, Primul Rector al Academiei naționale de Poliție «Ștefan cel Mare». În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție „Ștefan cel Mare” a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p. 15

⁸ Victor Moraru, *Op. cit.*, 12.

țională de Poliție domnea o democrație totală și anume vreau să menționez democrație totală, nu exista o atitudine de soldăoi sau alte raporturi de superioritate, toți fiind tratați cu omenie. Din păcate, nu toți au apreciat aceste calități, mai ales cei care i-au luat locul ulterior și nu au ținut cont de acele principii și acele valori care au fost puse de noi cei din grupul de lucru pentru fondarea Academiei drept pietre de temelie¹³.

La 1.08.1991 s-au început cursurile de inițiere a studenților în domeniul polițienesc pe baza Catedrei militare, de pregătire specială și sportivă. La catedră, în calitate de profesori, au fost invitați și doi specialiști de la Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” din București, care au participat la cursul de inițiere organizat în tabăra de la Condița.

În urma cursurilor de inițiere desfășurate în tabăra de la Condița, la 1 septembrie 1991, studenții, corpul de comandă și cadrele didactice ale Academiei au fost în măsură să organizeze și să desfășoare ceremonia de depunere a jurământului de credință Patriei de către primii studenți ai Academiei Naționale de Poliție „Ștefan cel Mare”. La această ceremonie a participat conducerea de vârf a țării: Președintele Republicii Moldova, Mircea Snegur; Președintele Parlamentului, Alexandru Moșanu; Ministrul de Interne, Ion Coștaș. Părinții și rudele studenților, cu emoții de bucurie și mândrie, au fost martorii oculari ai începerii anului de studii în cea mai tânără instituție de învățământ superior pentru pregătirea cadrelor de profesioniști pentru poliția națională.

Pe parcursul primelor luni de studii, rectorul Tudor Roșca s-a îngrijit de asigurarea studenților cu literatura necesară, instituind biblioteca Academiei, cu o sală mare și luminoasă de lectură. Pe parcurs au fost create Senatul Academiei, Centrul științific, au fost puse bazele învățământului postuniversitar, a fost fondată Facultatea de perfecționare și recalificare a cadrelor polițienești din cadrul MAI¹⁴.

¹³ Victor Moraru, op. cit., p.13.

¹⁴ Chiril Levință, op. cit., p.36.

Era un om cumpătat și nu lua decizii lăsându-se influențat de împrejurări sau la cerința altora. Întotdeauna a fost de partea adevărului și a ținut mult la neam și la Țară. Mai ales, s-a văzut acest lucru în timpul războiului de la Nistru, atunci când datoria de cetățean, de fiu al acestor meleaguri îl impunea să întreprindă măsuri neordinare, să accepte participarea întregului efectiv al Academiei la apărarea integrității teritoriale a republicii noastre, dar în același timp înțelegea că tinerii aceia, studenții Academiei, fără pregătirea necesară vor fi pur și simplu aruncați în foc, fiindcă toți doreau să plece la război. A reușit și i-a temperat pe toți, de la cei cu experiență de luptă în Afganistan până la studenții anului întâi. A decis ca încolo să plece numai o parte din ofițerii Academiei, cealaltă să rămână și să asigure în continuare procesul de studii¹⁵.

Astfel, în anul 1992, comandantul T. Roșca a venit cu mesajul său către efectivul Academiei, îndemnându-i să apere integritatea și independența Republicii Moldova. În calitate de conducător și-a făcut griji pentru toți cei care erau pe poziții, suferind pentru cei răniți și bucurându-se că nu am avut pierderi umane. Anume el a fost cel care ne-a petrecut și ne-a întâlnit de la conflictul armat de pe Nistru¹⁶.

În anul 1993, la inițiativa Domniei Sale s-a desfășurat conferința științifică „Conflictul din Transnistria: adevărul așa cum a fost el”, la care au participat savanți, conducători ai MAI și angajați ai Academiei „Ștefan cel Mare”. A invitat un grup de specialiști de la Mol-

dova-Film pentru a monta un scurtmetraj despre această tânără instituție, unde în prim-plan apăreau profesorii și studenții. Un loc aparte i-a fost acordat eroului Gheorghe Cașu, student la secția cu frecvență redusă a Academiei, căzut la datorie

¹⁵ Andrei Groza, „Tudor Roșca – profesor, patriot, conducător”, În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021, (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p.53.

¹⁶ Simion Carp, op. cit., p.5.

în conflictul de pe Nistru¹⁷.

Și încă un lucru, pe care aș vrea să-l menționez neapărat, este cel legat de apărarea limbii române. După adoptarea Constituției Republicii Moldova la 27 iulie 1994, trebuia să elaborăm orarul lecțiilor pentru noul an de învățământ și conform prevederilor articolului 13 trebuia să înlocuim cursul de limba română cu cursul de limba moldovenească. Nedorind să accept un neadevăr, am lăsat în orar cursul cu denumirea anterioară - limba română¹⁸.

A folosit de fiecare data tribuna MAI și a altor foruri pentru a vorbi despre formarea profesională, dorind să schimbe situația în bine. Nu rata ocazia să folosească dreptul la replică în dialog cu cei mai înalți conducători ai statutului, menținându-și în unele cazuri opinia separată.

În viața personală și de toate zilele, Tudor Roșca a fost un om deschis și foarte modest, se mulțumea cu strictul necesar, trăindu-și viața după principiul: „Este bogat cel care se mulțumește cu ceea ce are”. Săritor la nevoie, îl compătimea și suferea împreună cu cel suferind, se bucura cu cel ce avea bucurii, se împotriva cu toată ființa minciunii și nu tolera viclenia și fățărnicia. Avea putere de voință să-și asume întreaga responsabilitate pentru succesele și insuccesele colectivului din subordine. Nu manifesta public vreo apartenență politică, era însă un membru devotat al instituției pe care o conducea și un patriot adevărat al țării sale. După alegerile prezidențiale din 1 decembrie 1996 și după schimbările care au avut loc în Guvernul Republicii Moldova, comandantul Tudor Roșca nu a acceptat implicarea în intrigile politice din timpurile respective, însă a cedat în fața unor aprigi susținători ai noului președinte de țară¹⁹.

Este regretabil faptul cum conducerea MAI din acele timpuri, influențată de Președintele țării, a procedat cu comandantul Academiei Naționale de Poliție „Ștefan cel Mare”, acesta fiind destituit din funcție sub pretextul unor încălcări minore, depistate în exercițiul de „alarmă” organizat de minister pentru întreaga Academie.

Astfel, în 1997, T. Roșca revine la Universitatea de Stat din Moldova în funcția de decan al facultății pentru studenții din alte țări, revine în colectivul care l-a format, care i-a apreciat

competența și care l-a înaripat²⁰.

A știut să cultive un mediu de lucru deschis și comunicativ. A fost mereu atent la rolul jucat de angajați și le-a recunoscut întotdeauna meritele²¹.

Opera sa științifică care impresionează prin întindere, diversitate și, nu în ultimul rând, prin profunzime, numără sute de titluri. Majoritatea publicațiilor sale sunt lucrări de pionierat în știința dreptului administrativ din Republica Moldova și au avut o contribuție hotărâtoare la crearea culturii juridice, inclusiv polițienești din Republica Moldova²².

În cursul activității științifice desfășurate, domnul Profesor Tudor Roșca a elaborat zeci de lucrări științifice, preponderent în domeniul dreptului administrativ, printre care se evidențiază: „Perfecționarea competenței Sovietelor locale de deputați ai poporului la etapa contemporană”, în Mesagerul Universității de Stat „M. Lomonosov” din orașul Moscova nr. 3, 1977; „Dezvoltarea Sovietelor locale de deputați ai poporului la etapa contemporană”, autoreferatul tezei de doctorat, Universitatea de Stat „M. Lomonosov” din orașul Moscova 1992; „Dreptul administrativ”, Chișinău, 1984; „Organele supreme și centrale ale administrației de stat”, în cartea „Statutul constituțional al organelor de stat din RSSM” Chișinău, „Știința” 1986; „Participarea cetățenilor la administrarea chestiunilor de stat și cele obștești”, în cartea „Asigurarea drepturilor și libertăților cetățenilor în URSS”, Chișinău, „Cartea Moldovenească”, 1988; „Răspunderea administrativă”, USM, Chișinău, 1989; „Legislația și jurisdicția în domeniul toleranței”, referat științific prezentat la seminarul internațional organizat de O.S.C.E., desfășurat la Varșovia, Republica Polonia, 16-20 noiembrie 1992; „Constituția R. Moldova și principiile dreptului administrativ”, referat științific prezentat la seminarul internațional organizat de Consiliul Europei și desfășurat la Strasbourg, Franța, 1720 octombrie 1994; „Poliția Republicii Moldova în opinia populației”, în cartea „Căile de combatere a crimei organizate la etapa actuală”, Chișinău,

²⁰ Idem.

²¹ Nicolae Obreja, „Tudor Roșca – profesorul care a știut să vadă partea cea mai bună din fiecare din noi”, În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p.68.

²² Oleg Balan, op. cit., p.45.

¹⁷ Idem.

¹⁸ Andrei Groza. Idem

¹⁹ Chiril Levință, op. cit., p.37.

1996; „Constituționalitate, legalitate, toleranță”, în „Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova”, nr. 3, Chișinău, 1999; „Unele considerații cu referință la constrângerea administrativă”, în „Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova”, nr. 3, Chișinău, 2000; „Considerații generale privind concep-tul securității statului în Republica Moldova”, în „Analele științifice ale Universității de Stat din Moldova”, nr. 7, Chișinău, 2004, precum și multe altele.

Din păcate, se observă că Domnia sa nu a reușit să valorifice integral potențialul său bogat de savant, explicația fiind de un realism evident de simplu: mereu antrenat în diverse procese instituționale administrativ-organizatorice și, respectiv, aflat în epicentrul și vârtoarea atribuțiilor funcționale administrative, a fost permanent limitat în timp la creația doctrinară personală, iar soarta prea puțin mărinimoasă i-a frânt prea devreme activitatea creativă propriu-zisă, surprinsă în ascensiune. Activitățile intense și complexe de manager desfășurate cu abnegație și dăruire de sine, bazate pe principiile sale moral-juridice și științifice neștrămutate, i-a lăsat prea puțin timp pentru activitatea științifică, astfel, în virtutea acestor circumstanțe obiective, s-a dăruit cu pasiune, cu ardoare funcțiilor multiplicative, uitând sau nevrând să creadă că viața nu este veșnică²³...

A iubit studenții, și-a respectat angajații Academiei de Poliție și mereu a știut să descopere și să valorifice talentele din fiecare persoană cu care intra în contact²⁴.

Profesorul și savantul Tudor Roșca a fost omul care a făcut din muncă o adevărată religie, care i-a dat viață, fiind închinată devotamentului, abnegației și pasiunii, perfecționării și căutărilor academice. A fost mereu conectat la lumea valorilor și a performanțelor, la lumea ideilor, a libertății de gândire și de expresie. A fost persoana care a avut bucuria trăirilor în respect față de cei din jur, în morală, în adevăr și dreptate, cu demnitate și responsabilitate, toate percepute cu certitudine ca

dispoziții testamentare ale părinților și dascălilor săi.

Acolo unde nu este loc pentru a visa se moare încet, iremediabil. De aceea, dl profesor Tudor Roșca a fost mereu un vizitor care și-a dat toată silința să nu treacă degeaba prin viață, să trăiască frumos și cu folos, să poată lăsa ceva în urmă. I-a trebuit multă putere ca să înfrunte toate valurile vieții – și care, cu siguranță, nu au fost puține – să forțeze destinul, să depășească barierele și să promoveze valorile autentice²⁵.

A fost o personalitate marcantă a timpului, cu aspirație spre perfecțiune, Om cum-

pătat și profund în exprimări. În această calitate a format promoții întregi de tineri, pentru care constituie un exemplu de profesionalism, rigurozitate, exigență și onestitate, este mentorul mai multor discipoli și pregătește un impresionant număr de cadre științifice în domeniul științei dreptului public etc.

Pe parcursul a cinci ani de studii, nu o dată mi-a fost dat să apreciez modestia dumnealui. Fiecare din studenții Facultății puteau oricând să intre la Decan cu orice problemă, știind că ușa de la birou le este mereu deschisă. Discuta cu toți de la egal la egal, creând o atmosferă binevoitoare, de încredere și siguranță că este susținut. Chiar și la lecțiile de Drept administrativ, pe care ni le ținea, noi ne simțeam un pic altfel decât cu alți profesori, deoarece dumnealui, PROFESORUL!, prin exemplul propriu de comportament, ne demonstra cum trebuie aplicat în viață metoda convingerii. Mereu era alături de studenți, la competițiile sportive, conferințele științifice, concertele și spectacolele organizate în cadrul Facultății Profesiilor Obștești, întrunirile educativ-patriotice interuniversitare, lucrările agricole de toamnă²⁶.

Și-a dedicat întreaga activitate pregătirii morale și profesionale a absolvenților acestei in-

²³ Oleg Balan, Idem.

²⁴ Vasile Zavatin, „Tudor Roșca – profesorul, decanul, comandantul, rectorul”, În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editori-

²³ Sergiu Furdui, op. cit., pag. 21-22.

²⁴ Oleg Balan, op. cit. pag.47

stituții de prestigiu din Republica Moldova. S-a străduit să cultive discipolilor cele mai frumoase calități: sârguința, omenia, bunătatea, responsabilitatea, curajul, perseverența și lupta continuă pentru obținerea unei ținute morale incontestabile și a unor cunoștințe solide.

Domnul Roșca, fiind onorat prin performanțele multor generații de studenți, ne face să trăim acum mai mult ca oricând sentimentul profund de grațitudine pentru că am avut privilegiul de a-l cunoaște și de a-i fi colegi²⁷.

Rezultat al activității sale profesionale sunt sutele (poate și miile) de absolvenți, care exercită atribuții în cadrul Parlamentului, Guvernului, ocupă funcții înalte în diverse organe – MAI, alte autorități publice, instituții de învățământ (inclusiv USM, Academia de Poliție etc.) și care promovează valorile altoite cândva de către dl Tudor Roșca.

Este de remarcat și faptul că în afară de activitatea sa de administrator (decan, prorector, rector), dl Roșca a promovat și știința juridică prin multiplele sale opere științifice, în special în materia Dreptului administrativ.

Sunt recunoscător și mândru de faptul că am fost studentul, colegul, prietenul dlui Tudor Roșca, că am activat sub conducerea domniei sale, că mi-a oferit oportunități de a deveni un jurist profesionist și, nu în ultimul rând, că a fost și a rămas un exemplu de personalitate remarcabilă și patriot adevărat²⁸.

În 2009 l-am petrecut pe ultimul drum pe bunul nostru coleg și primul comandant (rector) al Academiei Naționale de Poliție „Ștefan cel Mare”. Ca la toți oamenii valoroși pe care i-am întâlnit de-a lungul timpului, în filosofia personală a lui T. Roșca un loc important îl ocupa ideea de a împărtăși din cunoștințele sale, de a-i învăța ceea ce știe pe studenți și pe colegii săi, la fel cum a învățat și el de la profesorii pe care i-a avut. Am însușit de la comandantul Tudor Roșca că arta de a fi conducător este strâns legată de generozitate, de dragoste de oameni și de pasiunea pentru tot ceea ce faci.

Consider important și faptul că, chiar dacă cu întârziere, după trecerea la cele veșnice, a fost decorat post-mortem cu Ordinul Republicii, pentru că și-a făcut datoria cu demnitate.

La cei doisprezece ani de la trecerea în neființă a prietenului nostru, ne rugăm bunului Dumnezeu să-i ierte greșelile și să-l odihnească în pace.

Ștefan BELECCIU,
doctor în drept, profesor universitar

Igor TROFIMOV,
doctor în drept, conferențiar universitar

al-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0, p. 64.

²⁷ Ina Balan, „Recunoștința este o virtute a sufletelor nobile”, În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0.

²⁸ Pavel Zamfir, „In Memoriam lui Tudor Avram Roșca: profesor, savant, personalitate remarcabilă”, În „Tudor Roșca – Primul rector al Academiei Naționale de Poliție «Ștefan cel Mare» a MAI al Republicii Moldova”: – Chișinău: Departamentul Editorial-Poligrafic al Academiei „Ștefan cel Mare”, 2021 (Tipogr. „Print-Caro”). – 84 p. ISBN 978-9975-121-75-0.